

Drescher Pál

**Régi magyar gyermekkönyvek
(1538-1875)**

TARTALOM

ÁTTEKINTÉS

AZ ABC-KÖNYV

A VALLÁSOS KÖNYV

AZ ISMERETKÖZLŐ GYERMEKKÖNYV

SZÉPIRODALOM

KÖNYVÉSZETI RÉSZ

KÉPEK

Áttekintés

A gyermek lelkének kialakulásában jelentős szerepe volt s van a könyvnek. A könyv nem csak az oktatás, a nevelés, az ismeretközlés eszköze, hanem más változatában gyönyörűség, elragadtatás forrása is a gyermek számára. Szórakozás s a felnőttéhez teljesen hasonló lelki föloldódás, elveszés egy más, a valóságtól elütő, képzeletbeli világban.

(Vagy inkább: tán a felnőtt lelkében maradt meg azon érintetlenül, egyszerű-tisztán, gyermeki együgyűségben az a képesség, a képzeleterőnek az az isteni üdésége, hogy mindent elfogadjon, hogy semmi se legyen idegen előtte, hogy játszi könnyűséggel tudjon belehelyezkedni a mesésnek, a valószínűtlenségnek minden árnyalatába?)

Az emberi szellemnek ez a legkedvesebb megnyilatkozása, ez a világ, a fikciók világa, a költészet, a szépliteratúra, bár részletei a valóság törvényeinek vannak alávetve, egészében mégis a képzelet síkján mozog. S így a nyiladozó léleknek jobban megfelel, mint túlságosan nagyra tartott realitásaink. A mese a gyermek szemével nézett világ.

Ezt a világot természetesen a felnőttek teremtették a gyermekek számára, de a teremtés e művében, közvetve, a gyermek is résztvesz. A tetszés nem merő passzivitás, hanem a fölbolygatott, megpendített léleknek cselekvő együttműködése, együttrezgése.

A könyv hatása kiszámíthatatlan. Mélységben, kiterjedésben egyaránt. (Természetesen ezé a könyvé. Az ismeretközlő iskoláskönyv „eredménye”, „hatásfoka” alig kétséges és szinte előre lemérhető.) Hányszor emelkedik ki lelkünkől, váratlanul, mélyen eltemetett rétegek alól, felnőtt korunkban, késő öregségünkben, egy-egy régi kép s nem tudjuk róla: valóságemlék-e vagy a képzeletvilág délibábja?

A gyermekkönyv¹ - a gyermeki olvasmány - hatása voltaképp csak a legközvetlenebb tapasztalás útján ítéltető meg. Elmélyedt, komoly nevelők (*Wolgast, Thalhofer*) csak nemrég kezdtek el ezzel behatóbban foglalkozni. Régi gyermekkönyvek népszerűségét, hatásugarát lemérni épp ezért ma már alig lehet. A könyvkiadás szuverén tény s jórészen magánvállalkozás volt mindig; maguknak a könyveknek vizsgálata így a gyermek ízlését csak másodsorban fogja megmutatni. A hagyomány, mely közvetlen tapasztalás származéka, tán még hívebben tájékoztat erre nézve, mint a szólásra nehezen bírható történeti adatok gyakran hézagos halmaza. Tárgyunk legbelső, rejtett magjához ezért tán a beleélés módszere vezethet legközelebb.

Atyáinktól tudjuk, hogy az ő fiatalságuk idejében *Hoffmann Ferenc* volt egyike a legnépszerűbb ifjúsági íróknak. Helyesebben: Hoffmann Ferenc rendkívül termékeny író volt s könyveinek terjedését a felnőttek bizonyos rétege szívesen látta. A kiadók is sűrűn és gyakran adták ki műveit s ha már kiadták, az azidétt rendelkezésre álló minden eszközzel terjeszteni is igyekeztek. De meggyőződésem, hogy mégoly nagy példányszám sem ad megbízható képet arról, miként fogadta maga a gyermek a könyvet? Kellett-e, tetszett-e neki is?

Egy bizonyos: a mai gyermek megmosolyogná azt az olvasmányt, melyből az irányzatosság ennyire kirí. Miként a mai gyermek előtt ellenszenvesek ezek a jámbor tanulságokkal teli-tűzdelt, elbeszélő köntösbe öltöztetett párbeszédesez értekezések s ezek az egy kaptára húzott érdektelen, élettelen alakok, - nem tehető-e föl, hogy a régmúlt idők gyermeke is így volt velük? S csendes lemondással sorozta ezt az olvasmányt, vagy akár a fölvilágosodás

---

¹ Az iskoláskönyvvel ellentétben, melyet bőségesen megfigyeltek már, gyermekkönyv alatt mindig szabad gyermeki olvasmányt értek.

korának vértelen, átlátszó nevelő-irodalmát a felnőttek érthetetlen furcsaságai közé, melyeket azonban ő tűrni és elnézni tartozik?

A gyermekkönyv ezért, a gyermek tetszésén túl, mely ezek szerint a maga valójában csak a beleélő, a vele-élő számára nyilatkozik meg, korok pedagógiai állásfoglalását, a gyermek társadalmi és családi helyzetét, a gyermekkel való bánás módját, a gyermek szerepét egyes korok szemléletében s a gyermekség fogalmának különböző alakulását is tükrözi. Mint víz-csőpp az eget, a szellemi életnek ez a kis részlete - az örök embert.

A gyermekkönyv fejlődését, történetét nézve, egy dolog bizonyosnak látszik: idők haladtával egyre tágul, egyre szélesedik az a terület, melyet a felnőttek, a nevelők tábora a gyermek érdeklődése körébe állít. A mai nevelés „az objektív értékalakzatokat, vagyis a történetileg megvalósult kultúra tartalmát ismét visszavezeti az életbe s a szubjektum élményévé teszi” - mondja *Spranger*. De: hol itt a határ? Vajjon nem túlon túl sok-e ez az ismerettartalom? Nem lapítja-e agyon ez a rettenetes tömeg magát a gyermeket? A különbség testesítésére hivatott jövőendő embert?

Nem hallgathatom el itt azt az aggodalmamat, hogy a szigorúbb, a keményebb, a józanabb diszciplínák: az iskola „tantárgyaiban” összegyűlt s az iskolán túli életben nagyrészt sürgősen lerázott ismerettömegek erősen túltengenek ma a lágyabb, kedvesebb, de az emberré nevelés szempontjából mélyebbre ható *szép*-literatúra, a költészet s egytestvére: a Religió - az érzelem, a képzelet, a gondolat - rovására.

Nem volt-e azelőtt gyermekebb a gyermek? S nem volt-e akkor jobb neki?

(Nem az-e a célunk; hogy gyermekeinknek legalább a gyermekkorát boldoggá tegyük?)

Az ész, a műveltség, a tudás nevében s cégére alatt nem irtjuk-e túl szorgalmasan gyermekeinkből a gyermeket? Nem félő-e, hogy őket is a józanságnak arra az Istentől elhagyott zátonyára vezetjük, melyen oly rég megfenekelve veszteglünk magunk is?

Nem végzetes túlzás-e az, hogy 11-12 éves gyermekeink könyvébe az ótestamentumi történetek közé archeológiát csempészünk s a bibliai csodákat természettudományos magyarázatokkal „tarkítjuk”, tesszük „érthetőbbé”? Vagy: hogy a Gellérthegy vidám és bájos lankáiban geológiai alakulatokat akarunk láttatni velük, ahelyett, hogy illinkózni tanítanók rajtuk őket? (Bámulatra érdemes tudásunkkal nem rontjuk-e meg bennük örökre e történetek édes meseízeit? S a képzelet népesítő játéka számára meghagyunk-e bennük valamit is a titokzatos Heggyel szemben?)

Mivé legyen az a gyermek, kinek szellemét ekként neveljük?

Nem sodródik-e szükségképp Istentől s a világ édes csodálatától el s szegény kis orosz pajtása sorsára, kinek a beléje-vert egyedül üdvözítő „gazdasági” világszemlélet erejénél fogva az erdő minden szépsége és titokzatossága előtt szemet kell hunynia (a fészek-fosztás örömről nem is szólván) s csak fa-kitermelési eshetőségeket szabad mérlegelnie?²

Ó, ne józanítsuk, ne okosítsuk annyira túl gyermekeinket!

Hagyjuk meg bennük az ösztönszerűség, a spontánitás erőteljes mozdulatát; az élet ősi (elsődleges) örömeit s vidám frissességét; a hit hamvát s a csodálkozás isteni adományát; a természetközelség egyszerűségét.

Nincs szörnyűbb a kíváncsiatlan léleknél! A hite-hagyott, reménye-vesztett, élettartó bizonytalansága-fosztott léleknél. A homálytalan, a képzelettelen léleknél. Mely mindent tud (tudni

---

² L.: Klaus Mehnert: Die Jugend in Sowjet-Russland. 1932. 106. l.

vél!), kiégett és kész. S melynek számára az élet immár semmit, semmi újat, semmi titkot sem rejteget. Mi könnyen búcsúzik az ilyen s hágy ott csapat-papot!

Ó ne józanítsuk, ne okosítsuk túl gyermekeinket!

A tanítás *nem* fölvilágosítás. A pedagógia *nem* minél nagyobb tömegű (az életben gyakran hasznavehetetlennek bizonyult) ismeret közlése. Az is! De elsősorban s főként: bevezetés a világ teljességébe. Bámulatra, áhítatra, önmagára, egyetlenségre, *Lélekre*-ébresztés! Ősi rétegekben szunnyadó - tán világot mozgató? - erők finom érintéssel való megfakasztása. Az emberi mivolt mélységének, nagycélúságának megsejtetése. Az Isten felé való Szabadságnak, a *gondolkodás* lehetőségének magcsillantása. Éreztetés inkább, semmint értetés.

A közölhetetlen közlése.

Szeretet. Sugárzás és nem - adagolás.

A tanítás *nem* egyízű, egyszínű, egyforma tudásmennyiség eljuttatása egyenlőre jámborított tömegekhez, lehetően mechanizált módszerekkel. A pedagógia *nem* engedelmes, képzeletlen, önállótlan, ítéletlen, tökéletes hangya-ember kitenyésztése. (Bár úgy látszik, mintha néhol ez volna célja?) Előállítás olyan átlag-műveltségű, szellemileg egyformára nyesett tucat-embernek, ki az örökös vezetettség, tereltség eredményeképp a maga lábán állani sem tud s kényre-kedvre kiszolgáltatott, eszményi fejőse minden kópénak: politikusnak, szellemi pótszerárosnak: irodalom-iparosnak, moizstának, hang-keverőnek stöbbeffélének.

A pedagógia *nem* irtás. *Nem* kigyomlálása az ősinek, a sajátnak, az Istenhez közelinek, az istenivel rokonnak. Ellenkezőleg,

Teremtés! *Elkülönzés!*

A Lélek kiemelése, kibontása, kigöngyölyítése, a zsenge test rejtekéből a *Fény* felé!

Ne tolakodjunk be a magunk oly nagyra tartott, de alapjában dőre valóság-világával túlon-túl a gyermekszobába.

Ne torzítsuk gyermekeinket idő előtt parányi felnöttekké. Hagyjuk őket gyermeknek, maguknak lenniök. Emberré, magukká nyílniök. Vezessük vissza őket a mai Istentől elhagyott, felületes örömr, eszközt a céllal összevétő, terméketlenné s lelki bénává civilizált embertől (amilyené minket tettek) az élet örök gyökereihez. S a boldogságnak csak saját belsönkben fakadó forrásaihoz.

Hát közölünk is nem az-e a legboldogabb, kinek minél többet sikerült megőriznie magában a feslő, életkedvtől duzzadó, a most induló élet friss hamvával hamvas gyermekből?

S kiktől az ifjúság réges-régen tovatűnt: nem ezért a felejthetetlen ízért, a boldogságnak tudással meg nem rontott, üdítő, új életet adó italáért térünk-e vissza gyermekkorunk s régi jó gyermekkorok emlékeihez s fordulunk oly szeretettel e kincsek gazdag lelőhelye: múltunk, a magyar múlt kedves gyermekkönyvei felé?

*

Nincs szerencsésebb sors, mint a magyar gyűjtőé. Mennyi megműveletlen, töretlen kultúrterület áll előtte! Íme ez is itt. A gyermekkönyv. Micsoda lehetőségek! S mily érdekes és vonzó világ. A fáradtnak mily üdülés. A bíbelődni szeretőnek milyen alkalom.

Szerény tanulmányomban a dolog természete s érdeklődésem iránya szerint nem a pedagógiai szempontok kizárólagos érvényesítésére törekedtem. Ez a feladat pedagógusra vár.³ S bizonyos jönnék is nálamnál hivatottabbak, kik nagyobb elméleti készüléssel s a szakismerek gazdagabb vértetében látnak feladatukhoz. Én, híven megbízom, a *Magyar Bibliophil Társaság* szelleméhez, a könyvek szépségének, esztétikumának erőteljes hangsúlyozását s a tárgy hamvának megóvását ismertem mindenekelőtt való feladatommak.

*

Mai értelemben vett önálló, öncélú gyermekkönyvről csak az európaszerte meginduló pedagógiai reform-mozgalmak korától, mintegy a XVIII. század derekától fogva beszélhetünk. A könyv nevelő értékének tudata ez időtől válik mind élénkebbé. Egyenesen a gyermek számára írt könyvek garmadája mellett, a világirodalom remekei közt is ekkor kezdik észrevenni a gyermeknek valót, a nevelés szempontjából hasznosíthatót. Ez időben keletkeznek, majd minden kultúrnép nyelvén, így nálunk is, *Fénélon Télémaque*-jának, *Defoe Robinson*-jának fordításai és átdolgozásai. Ami könyv ez idő előtt, magának a gyermeknek készült, jobbra iskolai tankönyv volt.

A reformáció neveléstudományának irányát természetesen *Luthernek* az a mély meggyőződésből fakadó hite határozta meg, hogy a nevelés célja csak vallásos lehet. A vallástudomány és a nevelés útjai épp ezért századokon át elválaszthatatlanok. Luther ábécés könyve (die Fibel) csak függvénye a Bibliának. Az olvasni tanulás egyetlen lehetséges célja ez időben a könyvek könyvének, a Bibliának megismerése volt. Minden útnak ide kellett vezetnie, minden eszköz erre volt való. Az anyanyelv oktatása is csak annyiban volt fontos, amennyiben ezt a célt szolgálta. A latin és görög nyelv ismerete is főként a Biblia kedvéért, a Hozzá jutás, és a Benne minél mélyebbre merülés szempontjából látszott szükségesnek. Az egyetemes emberi eszményt vallás-erkölcsi úton, a Szentírás útján igyekeztek megközelíteni ez időben. Hogy a hitújítás korának s az utána következő közel két évszázadnak szellemi életét mennyire a vallás és az erkölcs kérdései nyűgözték le s határozzák meg, mi sem igazolja élénkebben, mint az a körülmény, hogy hazánkban 1531 és 1711 között nyomtatásban, magyar nyelven megjelent, számszerint mintegy 2000 megmaradt könyvnek több, mint 70 százaléka vallásos, erkölcsös és tanító célzatú (közvetve tehát megint csak a valláshoz s az erkölcsre vezető) volt. Ettől a leggyakrabban nevelni, oktatni, az embert magasabbra vezérelni óhajtó literatúrától a közéje vegyült ifjúsági könyv - hasonló célzataival - alig különböztethető meg. A határvonalak teljesen összefolynak itt. Mint ahogy a népit, a néppel szólót ez időben a gyermeknek szólótól az irodalom egyéb területein sem lehet élesen elhatárolni. Teljes joggal föltehető, hogy a XVI. század naiv krónikás történeteit és széphistóriáit valamely felnőtt fölolvadásában vagy vándor regős éneklésében, egyhangú recitálásában a gyermek együtt hallgatta a felnőttel. Értelmi színvonalát e történetek nem haladták meg. „Brutfik, Argirus történeteit meg tanultuk mesébe”, mondja *Bessenyei Holmijában*. A nép (a gyermekkorú ember) s a gyermek lelki élete közelrokon. Az érzés- és gondolatvilág ős egyszerűsége van még meg mindkettőben. Egyikben sem mérsékli még a józan okosság szava a képzelet szabad, gáttalan röptét Ez a kettősség később is gyakori: a múlt század második harmadában föllépő könyvkiadók, Bucsánszky, Czéh, Réthy, Telegdi stb. könyveiről gyakran egyáltalán nem dönthető el, hogy a nép vagy az ifjúság számára készültek-e. S ma is vajjon nem legkedvesebb olvasmányai-e gyermekeinknek a népmesék legkülönbözőbb változatai? Mindamellet tanulmányom függelékeként közölt bibliográfiámban - amennyire lehetett - igyekeztem csak a gyermeki, csak a gyermeknek szóló literatúrát kiválogatni és felsorolni. Sőt az olyan könyvet is, mely a mai korában még nem

³ Szemák István könyve, a Magyar ifjúsági irodalom története (1924), a tárgyat csak az újabbkori gyermekliteratúra szempontjából meríti ki. Jóformán ott kezd, ahol én abbahagyom. A régebbi magyar gyermekkönyvre alig vet ügyet.

számított gyermekkönyvnek s mely csak későbbi fogalom-tágulás, terület-nagyobbodás, a klasszikus nemzeti irodalomba belenövés következtében vált azzá, mint: *Fáy András meséi*, *Gvadányi Peleskei nótáriusa*, *Rontó Pálja*, vagy egy csomó *Jókai*-regény, - kirekesztettem cím-gyűjteményemből. Az aesopusi meséskönyveket, a népi bölcsességnek e kincses bányáit, csak annyiban vettem föl fölsorolásomba, amennyiben címük elárulja szándékukat, a gyermekhez szólást.

A magyar ősnymtatványok közül (1711-ig) lehetőleg minden ide vágó könyvet, tehát tankönyvet is fölsorolok, annál is inkább, mert hiszen itt, ezidőben, másról, mint iskoláskönyvről alig is lehet szó: a gyermekkönyv nem fejtett még ki az iskolakönyvből s nem kezdte meg önálló életét. 1711 után, az igazi gyermekkönyv szaporodtával, a szoros értelemben vett iskola-könyvet, már csak óriási tömege miatt is, terem korlátozottságát tekintve, elhagyni kényszerültem. Csak néhány kiválóbb auktor (Révay, Verseggy) tankönyvét említem, vagy pedagógiai szempontból jelentős iskoláskönyvet sorolok föl itt, fontosságát így hangsúlyozandó.

Beregszászi Péter fametszete az 1777. évi kolozsvári kiadású magyar Aesopusból.
Könyvészetünkben az 5.

Az ABC-könyv

A korai magyar ABC-könyvek is, mint a külföld ez időből való hasonló nyomdatermékei, a reformáció bibliaterjesztő tevékenységével függnek össze s híven követik mintájuk, a *Luther-Melanchton*-féle *Fibel*-nek, az első rendszeres ABC könyvnek szellemét. E könyvvel módszere, a pedagógia mai szemüvegén át nézve, teljesen kezdetleges: mechanikusan betűztető, sillabizáló. A figyelemkeltés mai ötletes eszközeit, a hangoztatást, a szemléltetést, az elemzést, szerkesztést hiába keresnénk e könyvekben. Az írás-tanítással meg éppen nem törődött e kor vallássosságban elmerült nevelője. A nemzeti szellem lüktetését sem látjuk sehol e kor iskoláiban. A coetus minden tagja csak egyháza érdekében tett és dolgozott. Az egyetlen cél az olvasásra, közelebbről: a Biblia-olvasásra való képesítés volt. A minden belső logikai fölépítést nélkülöző tanmenet - e korai tankönyvekből következtethetőleg - körülbelül így alakulhatott: a betűk sorrendi hangtani megkülönböztetése, értelmetlen szótagok gépi olvastatása, majd Biblia-szakaszok, imák s a tíz parancsolat olvasása. Szórványos kivételektől, kísérletektől eltekintve így megy ez századokon át. A methodika terén tartós újítást soká-soká nem látunk. Az első magyar ABC könyveket: *Gálszécsi Istvánnak A keresztyéni Tudományról való rövid Könyvecskéjé*-hez függesztett s *Székely Istvánnak Keresztyénségnek fundamentomáról való tanúság*-a előtt álló ABC-jét (mindkettő megjelent 1538-ban, Krakkóban) nem ismerjük. Példányunk belőlük nincs. (Művelődésünknek mennyi ilyen becses emléke kallódott el viszontagságos múltunk folyamán!) Csak leírásaink vannak róluk. (E tanulmány során hányszor, de hányszor fogunk találkozni ily esetekkel. A Függelék könyvészetében élesen rájukmutatok. Lehet-e gyűjtésre nagyobb ösztönzést elképzelni ennél!?)

Első ismert magyar ABC könyvünk így: *Erdősi Sylvester Jánosnak* 1539-ben, Sárospatakon megjelent *Grammatica Hungaro-Latina*-ja (egyetlen csonka példánya a Nemzeti Múzeumban). Ezt *Dévai Biró Mátyás Ortographia Ungarica*-ja, az u. n. krakkai ABC követi 1549-ben. (Korábbi kiadása is lehetett.) *Bornemissza Péternek* 1577-ben megjelent *Négy Könyvetske a Keresztyeni Hitnek Tudományáról* c. könyvében foglalt *Az első könyvetske kitsin gyermekeknek* c. ABCdáriuma után több, mint száz évre terjedő hatalmas hézag tátong bibliográfiánkban. Ez időből, egészen a XVII. század végéig nem ismerünk magyar ABC-s könyvet. Nem mintha az oktatás szünetelt volna ekkor. Sőt a töröktől meg nem szállt országrészek iskolaügye nem is nevezhető fejletlennek. Csak talán az iskolakönyvre - a dolog természeténél fogva - fokozott érvényű a magyar könyv sorsa: az elkallódás. *Szőnyi Nagy István Magyar Oskolája* (1695) és a Sárospatakon tanárkodó világhíres *Comenius Amos Orbis Pictus*-a (1685, Lőcse) methodika tekintetében a szerte használatos gépies ABC könyvekhez képest nagy haladást mutat. Szőnyi már hangoztatással kísérletezik, Comenius szemléltet. Ennek a Comenius-féle lőcsei *Orbis Pictus* kiadásnak egy képét bemutatom itt. Külön érdekessége e kiadásnak, hogy magyar xylographus képei díszítik. Mint a közölt képen lévő jelzés mutatja, *Bubenka Jónás*⁴ lőcsei ev. lelkész volt ez igen kezdetleges képek rajzolója és fába vésője.

---

⁴ L. Szana Tamás Figyelőjének 1875. évf. 37. lapján Findua Imre cikkét Egy régi magyar képzőművészetéről.

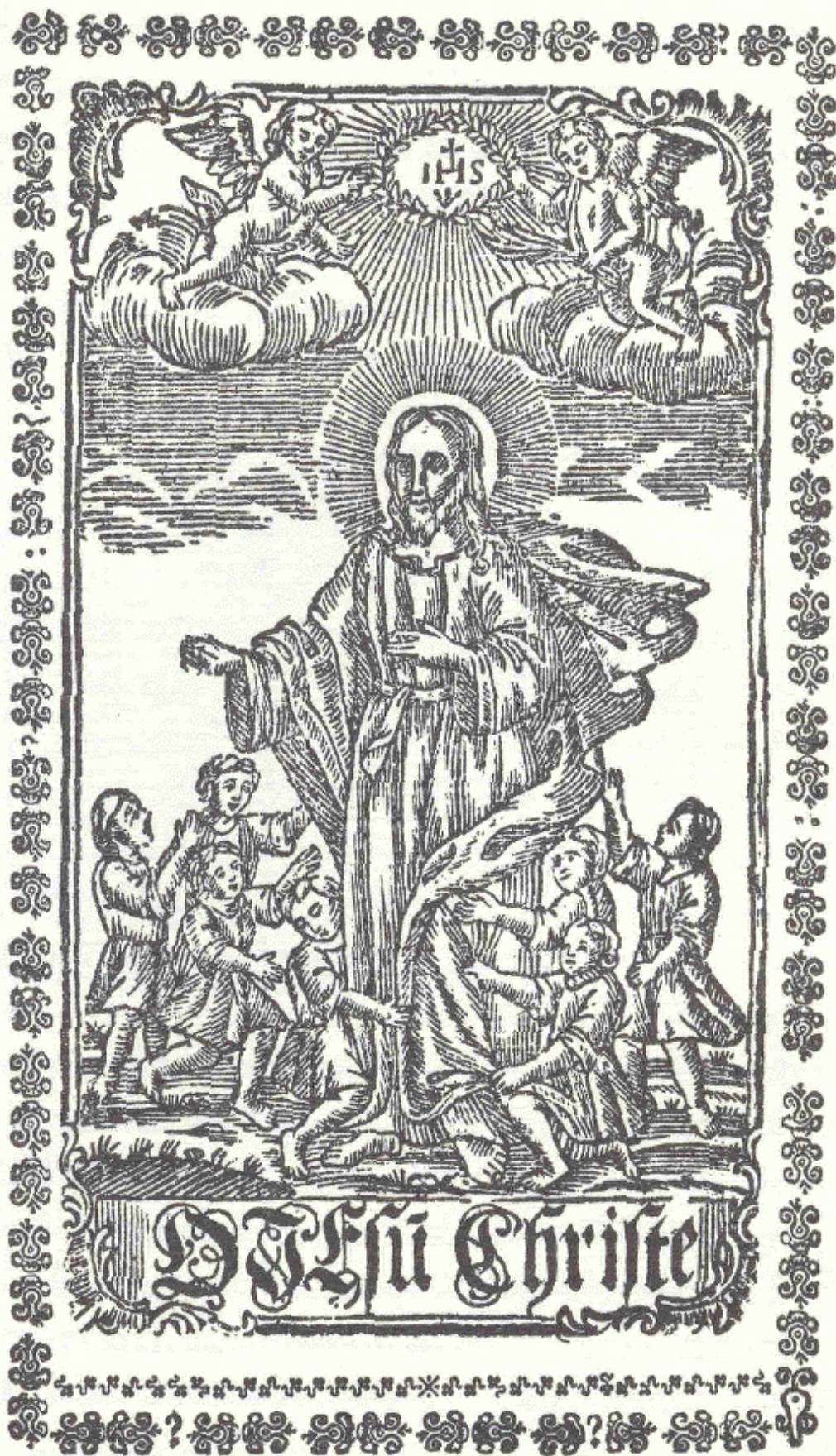

A török megszállás és a felszabadító háborúk rettentő nyomorúsága után lassan ocsúdó nemzet kultúrálódásának üteme a viszonylag nyugodt politikai légkörben, a jóindulatú uralkodó humánus kormányzása alatt meggyorsul a XVIII. század derekán. A divatos koreszmék, mint: fölvilágosodás, haladás, alattvalók boldogítása, az államhatalmat is megmozdulásra s a tanügy országos szervezésére készítik. Az iskolaügy hatalmas föllendülése a művelődés szintjének nagyarányú emelkedését eredményezi. Az 1771. évi conscriptio 2849, a királyi városokkal együtt 4000 népiskolát sorol föl. Sok tankönyvre van szükség s a hivatalos hatalom kitűnő szerzők útján maga gondoskodik a szükséglet fedezéséről. S mégis e kor ABC könyvei között legfőleg pedagógiai szemlélet tehet különbséget, a könyv esztetikusa, a gyűjtő szemében egyként érdektelenek ezek az országra szólóan egységesített, túlnyomóan betűztető módszerű ABCdáriumok, ha mégoly nagy példányszámban forogtak is közkézen, mint a híres debreceni ABC; vagy mégoly nagy nyelvész volt is auktoruk, mint az ABC-könyvekben privilegiált Egyetemi Nyomda házi szerzője, *Révay Miklós*, vagy akár *Verseghy Ferenc*.

Egyhangúak, unalmasak, szürkék, szegények ezek a könyvecskék. A kor száraz, sivár szellemiségét tükrözik. Kivételek azért itt is vannak. Bár a jól szervezett központi hatalom egységesen irányított pedagógiája ontja az előírással tankönyvek tömegét, a gombamód megszaporodott iskolák számára, mégis akad e korban is ABC-könyv, amely vallásos aláfestésű. Sőt nagy is a kelete. Hiába: a vallás végtelen vonzása soha meg nem szűnik! Érdekes, hogy az ABC-könyv éppen ekkor, a fölvilágosodás századának végén üt vissza bibliához-tapadt ősi alakjára, melyben először jelentkezett a világon. A következő lapon bemutatom e bájos kis kései vallásos ABCdárium német nyelvű variánsa címképének hasonmását.

A XVIII. század vége felé, a népesség szaporodtával, az ipar s a kereskedelem élénkülésével nálunk is megindul a városiasodás folyamata s lassan kialakul a mai műveltség hordozója: a nemzetiségében egyelőre még erősen kevert városi polgári rend, a maga megnövekedett kulturális igényeivel. Ezeket az igényeket s ennek a főként városi kultúrrétegnek irodalmi szükségletét igyekeznek kielégíteni a XIX. század eleji magyar írók és könyvkiadók. Gyermekkönyvekben is, a külföld példáján, nagyot fejlődnek a kíváncsiak s a finomultabb ízlés a gyermek számára az iskolán kívül, gyakran már az iskolás kor előtt is szórakozást keres és e téren is megköveteli a szépet, hódol az esztetika követelményeinek. A következő kor: az otthon, a család, a polgár kora, a Biedermayer, meg éppen valóságos művészetté emeli a gyermekkultuszt. A polgári jómód megtermi a maga fényűzését ezen a területen is. Ez időből vannak gyermekkönyveink, melyek szépség tekintetében a külföld legszebb darabjaival vetekedhetnek. A magyar reformkor markáns alakja, *Döbrentey Gábor*, kinek ízlése bizonyára főúri nevelőkódése alatt érett nemesre, egyéb, jól ismert irodalmi működése mellett, elemi iskolák számára, megbízásból készített ABC könyvén kívül, szerzője ez időből való legszebb két gyermekkönyvünknek is. Mint ide tartozót, itt *Pali és Minka olvasni tanul* c. ABC-s könyvét említem. (Megjelent 1829-ben, Geibel-nál.) Ajánlja „hívogató anyáknak a magyar föld előkelőbb házaiban”, mert azok „megszokták már az idegen nyelvű efféle kezdőkönyvek csinoságát s könnyebbített fogásait, legyen tehát nyelvünkön is azokhoz hasonló”. E bájos könyvecske, bár az Egyetem könyvtárában (képek nélkül) s a Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárában is megvan mindezideig, a katalógusokban szerző megnevezése nélkül lappangott. Kutatásaim során bukkantam rá történetesen. Illusztrációiból, melyeket poprádi-fi *Lehnhardt* metszett rézre, Pesten, egy lapot bemutatok itt. A vallás kérdéseit szívesen kiküszöböli reformkor szabadelvű szelleméhez híven, a könyv bevezetése így végződik: „Imádságok nincsenek a könyvben, hogy ennél fogva is akár mely vallásban született gyermek ellen vetés nélkül hasznát vehesse”. Ezután következik az ABC methodikától mentes ismertetése s apró olvasmányok, versikék. Egészen inkább szórakoztató, mint tanító-könyvecske benyomását kelti. Borítéka ízléses, papirosa finom s rézkarcainak színezése gondos. Ár. 1 frt. 40 kr. volt. Gyöngyszeme a magyar gyermekkönyveknek!

Valamivel későbből való, de e korszakhoz tartozd egy másik, bizonyára szintén inkább „jelesebb rendezken lévő nevelődek gyermekek számára” készült fényűzően szép iskolán kívüli ABC-s könyv is: *Ney Ferenc Gyermekek könyve*. Megjelent 1846-ban, Pesten, Heckenastnál. A jeles pedagógus, néhány gyermekeknek való kedves könyv szerzője, úgy látszik nagy gondot fordított kedvencei kezébe szánt könyvek csinos megjelenésére. E könyvének képeit valószínűleg a pesti rézkarcolóval, Tyrolerral készítette. A jelzés nélküli metszetek legalább is erre a mesterre vallanak. Csak aki valaha, gyermekkorában, beleveszve az érdeklődésbe, szép képeskönyvet forgatott, csak az képzelheti el, milyen öröm lehetett az akkori gyermek számára ennek a gyönyörű könyvnek nézegetése. A fura, nagyfejű „lyuki” (törpe) és a titokzatos „olasz” hogy megigézhatték a gyermeki képzeletet!

Csodálatos, hogy a gyermek-pedagógia mily lassan jön rá a kép nagy nevelő értékére s mily későn kezdi el - könyvekben - használni a szemléltetésnek, az „élet színeiről és formáiról való tájékozódásnak” ezt a páratlan eszközét. Annál csodálatosabb ez, mert hiszen a vallásos pedagógia a kezdetek legkezdete óta bőségesen élt a kép (szobor) eleven ható-erejével. Már *aquinói Szt. Tamás* nagy jelentőséget tulajdonít a képnek. Szerinte a kép: emeli az áhitatot, emlékeztet a szentek példájára és tanítja a tudatlanokat. Ma már természetesen tudjuk, hogy kép nélkül nincs igazi gyermekkönyv. De nem ám mankóul kell a kép a gyermeknek! A kép a képzeletvilágnak egy lehetséges realizációja, mely még ha eltér is a gyermek elképzelésétől, izgat és érdekel, ingerel és indít s a lélek szárnyát új irányok felé bontja ki. Nyereség, többlet mindenképp. Észrevétlenül, játszva vezet át az emberi kifejeződés más - a betűvel egyértékű -

területére. Azok az ABC könyvek, melyeket itt említettem, elkényeztetett, magasabb, „pallérozottabb rendbéli gyermekeknek hasznokra” készültek s szórványosak. Az iskolai, a közön­ séges oktatás rendszere még csak eztán illeszti be taneszközei közé a képet. *Erdélyi Indali Péter* kedves *ABC-s könyve* az, mely a hangok ismertetését a szemléltetéssel kapcsolja össze újra (1852). Ebből a nagyon elterjedt könyvből készült később, 1862-ben, az az itt bemutatott, nem iskolai célokra szánt „dísz”-kiadás, melyhez *Jankó János* rajzolta a címlapokat s hihetőképp a kötés borítólapját is. Ára 1 frt. 50 kr. volt!

Ez időtől, míg mai alakját el nem éri, a magyar ABC-könyvnek módszertani nagy fejlődéséről beszélhetnénk inkább, semmint az esztetikai szempontok érvényesüléséről s haladásról e téren. A könyv - mint gondos, művészi munka - történetének mélypontjai következnek eztán. A módszertani tűnődésben elmerült pedagógia él ugyan a szemléltetés eszközével, de a hogyan? a miként? kérdéseivel szemben teljes közönyt mutat. A csak éppen hogy megmutatástól a művészi ábrázolásig pedig még nagy az út! A kollektivizmus szellemétől áthatott korunk kezd újra ráeszmélni a könyv szépségére s a szépség általánosításának fontosságára. A rendkívül fejlett nyomdatechnikai berendezések lehetővé is teszik a tömegkönyv, a mindenki könyvének szép előállítását. Reméljük, hogy ezeket a ma még bontakozófélben levő komoly törekvéseket siker fogja kísérni.

A vallásos könyv

A Bibliában rejlő nagy nevelő értéknek a pedagógia mindenkor tudatában volt. Bizonyos az, hogy hazánkban, a magyar múlt legkorábbi szakaszaiban is, a kereszténység nagy könyve, a Szentírás volt az oktatás legfő tárgya, annál is inkább, mert hiszen a tanításügy az egész középkoron át teljesen az Egyház hatáskörébe tartozott. A reformáció idejében meg - mint már láttuk - minden oktatásnak végső célja, egyetlen értéke és értelme a Szentírás volt. Nem is csoda. A bibliai példabeszédben az emberi szó eléri a költészetnek csak isteni sugallat segítségével elérhető legmagasabb csúcsát. A legnagyobb szépségeket revelálja. S elragad a végső tömörség egyszerűségével. A példairodalomnak, mely példaszó, szónoki mesécske, fabula, parabola, tanítójáték alakjában jelentkezett, legtökéletesebb, legnemesebb, azóta soha el nem ért kifejezését a bibliai példabeszédben bírjuk. Természetes, hogy minden kor és minden nemzet gyermekirodalma is át-meg-át van szöve biblikus, vallásos elemekkel. A katekizáló gyermeki vallásoktató könyvtől kezdve, ima-, és énekeskönyveken keresztül, irodalmunkban is találunk bibliai történeteket, szentek életét, erkölcsös, jó, keresztényi életre intő művecskéket.

A tévelygő, az élet súlya alatt nyögő, célját nem lelő, támaszt áhító embernek mindenha nagy menedéke volt a vallás! A tájékozódást kereső gyermek számára meg éppen maradéktalan életmagyarázat. A vallás valóságai az ő szemében cseppet sem csodálatosabbak a világ kézzelfogható valóságainál. Azért boldog a gyermek, mert benne még tökéletesek, természetesekek, öntudatlanul élnek ezek a magasabb valóságok.

Ó, vajha mi tudnánk annyira hinni, mint a gyermek! A magyar ősnymtatványok gyermekkönyveinek legnagyobb része - természetszerűen - az akkori élet központi kérdésével, a hittel és a vallással foglalkozó tankönyvekből kerül ki. *Siderius János* szikszai ev. esperesnek *Gyermeki Katekizmusából* 13 féle magyar nyelvű kiadás maradt ránk az 1711 előtti időből. Ez a tekintélyes szám ennek a vallástani könyvnek igen nagy népszerűsége mellett szól, különösen, ha azt vesszük tekintetbe, hogy irodalmunk e szakaszából mindössze 66 gyermekkönyvnek minősíthető magyar nyelvű iskoláskönyvet ismerünk. Egyáltalán egy-egy gyermekkönyv-formának szívóssága, népszerűsége egészen bámulatos: több évszázadra szól. A *Siderius* féle katekizmussal, melynek első kiadása 1591-ből való, még a XVIII. század közepe táján is találkozunk. Az ugyancsak XVI. század végi *Comenius-féle Orbis pictus*-rendszerű ábrázolásaira a világnak, képeskönyvekben, népkönyvkiadók kiadásában, még a múlt század negyvenes éveiben is akadhatunk. Így van ez *Losontzi István Hármaskis tükrével* is, (1771) melyet vallásos vonatkozásai miatt szintén itt említek. Voltaképp földrajzi tankönyv ez, de az ószövetségi Szentíráson kezdi s a vallástanra, mint az univerzális tudományra építi föl egész földrajzi és történelmi ismeretrendszerét. Beosztása valláshoz kötöttsége, kérdés-felelet-alakja szintén megmarad több mint száz esztendeig, mind a 71 kiadásában.

„Kérdés:

Jákob és József halála után minémű állapotjuk volt a zsidóknak?

Felelet:

Egy darab idő múlva igen keserű; mert azután uralkodó Farahó király, meg irigyelvén a Zsidóknak szaporodását, azon mesterkedett, hogy őket elfogyassa.”

Így szól a *Kis Tükör*.

Ilyen rendkívül hosszú életű könyv volt *Erasmus János* kolozsvári unitárius plébánosnak⁵ - ugyancsak tanulmányom e szakaszába illő - *Civilitas morum*-a is, amely erkölcs- és illetanféle kézikönyv, melyet a vallásokoktatás keretében, tanulmányi rend szerint olvastak az iskolában. Az élet minden viszonylatára - a legnaturálisabb dolgokra is - kiterjedő bölcs tanácsokkal igyekezett ellátni ez a könyv a nebulót s erkölcsös és illedelmes életre nevelni. Első kiadása 1591-ből való. A kor tanító-módszerének megfelelően „rövid kérdésekre s feleletekre ozlattatott”. Katekizáló formájú. Hadd idézzek itt néhány mondatot belőle, annak igazolására, hogy a gyermek ma is csak olyan, mint volt néhány száz évnek előtte s a maira csakúgy illenek ezek az intések, mint régi elődjére:

„Kérdés: Mit czelekedgyenec az Scholaból haza boczattatott gyermekec?

Felelet: Hamar sietesel haza siessenec. Ne futossanac az vargac szokasok szerint kik sokadalmos helyekre ragadva sietnec. Sem Stentor szokasa szerint ne kialczanac auagy zenebonat ne czelekedgyenec mint az szilai katzola louac. Ne futossanac alasfel mint az barmoc.

Ha mi dolgot kel othon czelekedniek vígan es morgas nélkül foggyanac hozza es czelekedgyec. Az tanulasra nem akarattyok ellen, de igen örömet meg terjenec.”

„K.: Kikhez illenec az kurtab ruhac, hogy nem mint alfeleket be fedezzec mikor le haiolnac?

F.: Nem az io erkölczü es elmeiü gyermekekhez, hanem az ektelen eletüekhez (tiztalanokhoz) maimokhoz, az affele maimokhoz, kiknec farkok vagyon.”

„K.: Tisztesseseges-e orrodbol szot auagy zugast ki boczatani?

F.: Semmikeppen nem. Mert az (szot orrabul ki boczatani) az kürtösökhöz es elephantokhoz illic, ez (zugast ki boczatani) az bolondokhoz.”

„K.: Miczoda jatekoc tiltattanac meg az gyermekektől?

F.: Az kotzka, az verféli, az kartya, az vizekben uszni.”

Még a XVIII. század közepén is fölbukkan ez a gyermekeket erkölcsös viselkedésre, rendes, úri jó modorra nevelő, egészen az Erasmuséhoz hasonló szellemű és beosztású illetanocska. *Literáti Mádi János* adja ki újra *Gyermeki elméhez intéztetett erköltsi Rhytmusok* címen, 1754-ben, némileg átalakítva és verses formába öntve.

A „Tsinosságrul” pl. így ír:

„Béfont, s megköttetett
Nem szélnek eresztett
Hajat viselni csinos.
Az is megsimított,
Fésűvel tisztított,
Ne légyen pedig boglyos.
Benne serkét, tollat,
Szőke bogarakat
Tartani gyalázatos.”

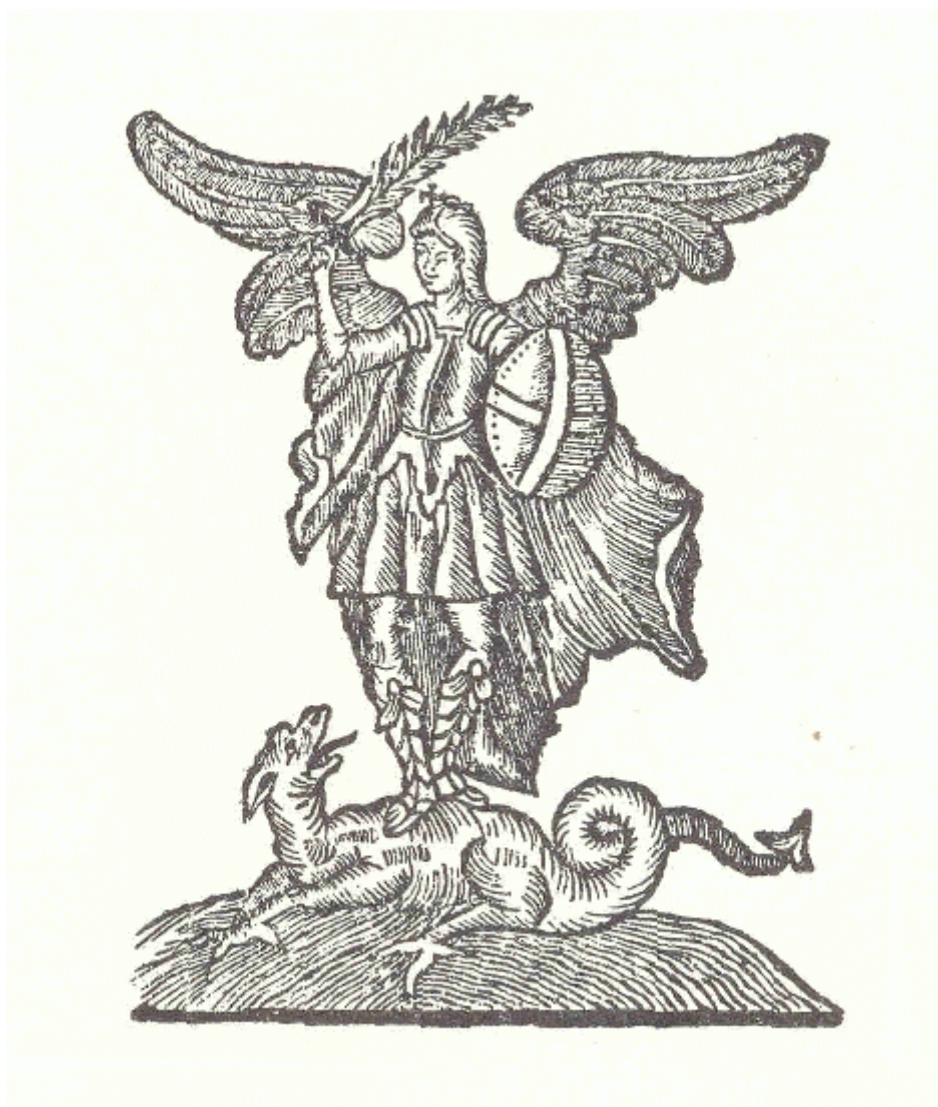
---

⁵ Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárában tévesen állítja a könyv szerzőjének Rotterdami Erasmust.

Az ebéd után való szokást ekként szabályozza, igen helyesen:

„Mingyárt tanuláshoz,
Ne fogj, vagy varráshoz,
De kevés idő mulván;
Mert fejed meg-győzi
Az ételnek gőzi,
A gyomrodból fel-hatván.”

A vallásos-, erkölcsös- és nevelő könyv a múlt század elejétől mindinkább az iskolába szorult helyét a városi, műveltebb osztályok gyermekei kezében, lassúdad fejlődéssel a világi, a profán olvasmány foglalja el. A XIX század második harmadától, a szabadabb szellem terjedésével, jobbra már csak népkönyvkiadóink falunak szánt ponyva-termékei között találkozunk nem iskolai célú vallásos-könyvvvel, erkölcs-, és illemtanokkal.

Egy XVIII. századi pesti vallásos gyermekkönyvecske fametszetű címképe.
Könyvészet 101. sz.

Az ismeretközlő gyermekkönyv

A nevelés és az oktatás tudományát valláshoz kötöttségéből a modern szellemi áramlatok, a racionalizmus, a pozitivizmus, a naturalizmus s a filantropizmus, Fleury, Descartes, Locke, Rousseau, Basedow s a többiek bontják ki fokozatosan. E roppant európai mozgalmak elgyengült hullámverése, néhány külföldet járt, tágabb látókörű hazánkfián átszűrődve, nagykésőn hozzánk is elhat. Oktatásunkban, a XVIII. század közepétől kezdve, lassan-lassan új tárgyak tűnnek föl. Előbb az egyetemes történelem, majd Magyarország történelme, geográfia és számtan. Mindez természetesen eleinte a legkezdetlegesebb alakban és teljesen mechanisztikus tálalásban. A *Kis Tükör* modorában és szintjén. Itt-ott, félénken és halványan fölcillan a magyar nyelv használatának vágya s szükségességének józan belátása.

„Magyar Gyermeknek magyarul írtam, nem idegen nyelven, mellyet nem értenek. Sőt vallyha már valaha fel-állíttatnának a mi Nemzetünkben is a Magyar Oskolák, a mellyekben a szükséges dolgokra magyar nyelven taníttatnának elsőben gyermekeink! Úgy, sem ezek idejeiket, sem a Szülék költségeket haszontalanul el nem vesztenék.” „...hasznosabb volna..., mint gyermeki elméjüket hat, hét Deák Deklinátióknak vagy Reguláknak tanulásával gyötreni, jövőendő meg-síráthatatlan károkkal...”

Sóhajt föl *Losontzi István Kis Tükre* bevezetőjében. Az 1777. évi Ratio Educationis, e kor magyar pedagógiai remekműve, az ország tanügyének széleskörű, új szervezését készíti elő. Meghatározza és tetemesen kibővíti az iskolák tananyagát. Időbe tart, míg a gazdagabb ismeretek széjjel-áradnak az élet vérkeringésébe. Azoknak a szülőknek gondoskodása, kik ebben az új légkörben nőttek föl, ha módjuk is volt hozzá, kiterjedt tán már gyermekeik iskolán kívüli képzésére, a szoros tantárgyakon kívül eső olvastatásra is. Az ügyesen szított érdeklődés tovább-tovább akar harapódzni.

A weimari *Bertuch*, gyermekek számára tán túlságosan is részletező természethistóriai kézikönyve, melynek bécsi kiadásához Márton József professzor függesztett magyar szöveget, drágasága s rendkívüli terjedelme miatt kevés magyar gyermek kezébe kerülhetett. *Raff György* népszerű s több kiadást ért *Természetrájtát* bizonyára többen forgatták. Ez utóbbi könyv kassai kiadásának egy magyar illusztrátor készítette néhány bájos képét bemutatom itt. Ezek mellett az importált s a műveltebb városi osztály igényeihez szabott gyermekkönyvek mellett még jó ideig él tovább a régi jó katekizáló, verses ismeretterjesztő könyv. *Gáti István* szatmári ref. esperes uram, ki egy nagyobb természetrájkönyvet is írt, kisebb, népies *Természet Históriájá*-ban bizony, még 1792-ben így ír:

„Kérdés: Az ásványok világa hogy osztatik el leghelyesebben?

Felelet: Az ásványok felosztatnak
Földre, Hígságokra, Értzre,
Kövekre, kikért jobbára
Máskáltni kell a Bértzre.”

Vagy:

„K: Miképen osztod el a Hígs ásványokat?

F: Sós, s Tűz-kapós Hígságokra.
Mind a kettő sok féle;
Él-is sok féle haszonra az emberiség véle.”

Táncsics Mihály még a múlt század negyvenes éveiben is ezt a nép előtt nagy kedveltségnek örvendő, kérdő-felelő formát használja nem egy népies, ismeretterjesztő gyermekkönyvében.

Kiválóbb elmék már a XVIII. század végén fölismerik s hangoztatják, hogy a „nemzeti boldogságnak fundamentuma a nevelés.” (Wályi András 1791.) A századfordulón jobbainkban már erőteljesen lüktet elmaradottságunk fájó érzése, a polgárosulás, az európaiasodás, a haladás heves vágya.

A nemzeti újjászületés szellemi vezérei között nem egy akad, ki lázas munkájában a gyerekekről sem feledkezik meg. A neohumanista szellemű *Kis János* soproni szuperintendens 1805-ben a *Gyermekek és ifjak Tárházában*, 1816-ban az *Ifjúság barátjában* s több fordított munkájában igyekszik nálunk is meghonosítani azt a külföldön akkor szélteben virágzó komolykodó, tudóskodó, vértelen ismeretközlő irodalmat, mely valódi népszerűségre a gyermekvilágban sehol és soha sem tett szert.

Kőváry László pompás kis *Györke-sorozatán*, *Táncsics Mihály* ifjúsági könyvein, *Peregriny Elek* száraz oktató irodalmán, *Fáy András* elbeszélő keretbe zárt földrajzi beszélgetésein, a *Halmai családon* át vezet az út *Brassay Sámuel*hez, az erdélyi polihisztorhoz, akinek szelleme már a múlt századvég szűk látókörét, merev és hűvös anyagelvűségét s magabizó „tudományos” gögjét tükrözi. Ez időtől, a „Kraft und Stoff” nagy materialista áramlatától kezdve, nálunk mintegy a múlt század 70-es éveitől, egyre tart és egyre nő az exakt tudományok beszívargása a gyermeki stúdiumok közé. Ez magában természetesen nem volna baj, ha nem nőne vele együtt a többi tárgy nagysága és sokasága is a végtelenbe s ha a pedagógia az utóbbi évtizedek tudományos fejlődésének minden eredményével nem akarná azon melegében telitönni az ifjúságot, melyre ezen felül még a pubertás, a kamaszkor, a virágzás, a növés természetadta válságai s roppant gondjai is súlyosodnak.

*

Az élet örök változandóságában van valami végtelen emberi vigasztalás. A szebbnek, a jobbnak reménye, fejlődés, a fölfelé törekvés szünetlen nyugtalansága űzi, hajtja az embert előre egyre. Ez az ősi ösztön, ez a lényünk legmélyén gyökerező vágyódás a jobb után, tán éppen ez az oka sokféle elégedetlenségünknek a jelenben? S minden emberi elégedetlenség mögött ott lappang már a javítani akarás türelmetlensége.

„Hányan vannak közülünk, akik az iskolákból és akadémiákból úgy kerülünk ki, hogy az igazi műveltségnek még árnyéka sem érintett bennünket. A sok ezer közül való vagyok én is, szegény kis ember, aki az egész élet legbájosabb tavaszát, az ifjúság virágzó éveit iskolai semmiségekkel töltöttem és nyomorultul elvesztegettem. Ah utóbb, mikor már jobban tudtam ítélni, hányszor váltott ki kárba vesztett ifjúkorom emléke keblemből sóhajokat, szememből könnyeket és szívemből fájdalmat!” - írja *Comenius Didactica Magna*-jában. S ugyanő, a legnagyobb pedagógusok egyike, nem egyszer nevezi az iskolát „az elmék mészárszékének.”

S ma is, ó ma is hányan, de hányan vagyunk, kik aggódva figyeljük gyermekeink fonnyadását, majdhogynem elveszését a rájuk halmozott s a valódi műveltségtől oly távol járó ismerettömegek súlya alatt. S attól reszketünk, hogy az ész egyoldalú tornásztatása, merőben csak az intellektus hízlalása által nem nevelünk-e belőlük koravén, fáradt, tépett, kapkodó, szétfolyó, meg nem emésztett tudományuk szövevényében botorkáló, tájékozódni képtelen embereket.

Az egész személyiség gyönyörű egységét szeretnénk épülni látni gyermekeinkben s kapunk ehelyett bürokratikussá savanyodott, mechanikussá rendszerezett „oktatásügyet”; - iskolák helyet: ismeretmalmokat.

Ha nem volna meg jó hitünk a dolgok változandóságában, s nem tudnók, hogy a mai túlcsigázott intellektuális pedagógiának is eljön az alkonya; ha nem látnók, hogy még a legexaktabb tudományok, mint a fizika és a biológia legbelső kapui is megnyílnak a miszticizmus számára, - már-már el kellene kedvetlenednünk az anyagelvűség végleges diadalán, gyermekeink s az ő gyermekeik sivár jövőjén. De látjuk azt, hogy minden változik s a nyughatatlan ember ma így s holnap úgy törekszik céljai, eszményei valósítására - s megnyugszunk.

És látjuk azt is, hogy minden múló mesterkedésen túl, egyvalami nem változik s ez: az Élet.

S örök csak egy: a Gyermekek!

És Istennek hála, a gyermekből, míg gyermek lesz a Földön, dacolva minden fanyar pedagógiával, fékezhetetlenül fog előtörni mindig az ősnatúra frissessége és bősége: az egészség, az élet, a vidámság, a jókedv s a csintalanság!

Mint az „szilaiság az io katzola louakbul.”

Szépirodalom

A pedagógia százada, a XVIII. század, fedezi föl a gyermeket s kezd el Rousseau nyomán a nevelés gyakorlati kérdéseivel az élet minden viszonylatában törődni. Az első könyv, melyen e kor, éppen Rousseau véleménye alapján, a gyermek számára kapva-kap, a minden gyermek-könyvek gyermekkönyve, *Defoe Robinson Crusoe*-ja. Sajnos s egyben csodálatos, hogy ez a könyv nem eredeti alakjában, abban az örök-friss, csupa-cselekmény, közvetlen, egyszerű, természetes alakban terjedt el akkor, melyben ma ismerjük, hanem éppen egy pedagógusnak, Campe Joachimnak magyarázatos, oktató átdolgozásában. A Robinson-téma hallatlan vitalitását, a gyermeklélekbe férközésének megakadályozhatatlanságát mi sem bizonyítja élénkebben, mint az, hogy még ebben a formában is népszerű tudott lenni s hathatott; bármilyen buzgalommal igyekezett is ez a „javított kiadás” excerpálni az eredeti savát-borsát s folytonos moralizáló kitérésekkel fakítani, fékezni s gátolni egyre a mese boldog izgalmát, megunatni a megunhatatlant. A magyar fordítások, kezdve *Gelei József*től (1787), egészen a múlt század közepéig, *Vajda Péter* és *Pákh Albert* fordításaiig, (mely utóbbi a Vasárnapi Könyvtár számára készült 1858-ban) s még azon is túl, nagyrészt a Campe-féle átdolgozást követik. Az eredeti, a valódi Robinson, átdolgozásos változatát, csak a legújabb időben, a 80-as évek táján szorítja ki végérvényesen a gyermekirodalomból. Az a néhány Robinson-utánpótlás, mely irodalmunkban található: *Sándor István Jelki Andrása* (1791), *Róbert Péter született anglus élete* (1717, 1802), *Szekér Joakim Magyar Robinsona* (1808) s később *Tatár Péter Pusztaszigete* (1856) egytől egyig külföldi minta után készült. Ilyen kései Robinzonád, *Foa Eugénia Párisi kis Robinsona* is, melyet a múlt század derekán, a magyar gyermekkönyv fénykorában fordítottatott le magyarra s adatott ki bájos, franciás színezett rézkarcokkal díszítve, kitűnő ízlésű kiadónk, Emich Gusztáv.

A gyermekvilág másik kedves könyve, a *Münchhausen* is viszonylag korán, 1805-ben jelenik meg irodalmunkban, *De Manx* s *báró De Manx* néven. Ki tudja, hogy Garay Hány Jánosának, ennek a töről metszett, pompás magyar figurának, a győri Streibig-nyomda naptáraiban szereplő Magyar Fikán kívül⁶, ez a kalandos külföldi szájhős is nem közel-rokona-e?

A múlt század elején, nemzeti irodalmunk hajnalán, az idegen szellem szerepe gyermekliteratúránkban igen nagy fokú s egészen természetes. Nem egy kiváló pedagógus hazánkfia (Genersich, Glatz) németül ír még s műveit úgy kell visszahódítani irodalmunk számára. A szepesi szász származású *Glatz Jakab*, a későbbi bécsi egyháztanácsos, Salzmann filantropista pedagógiai intézetében, a thüringiai Schnepfentalban gyűjtötte magába azokat az eszméket, melyek egész gyermekirodalmi működését áthatják. Népszerűsége Európa-szerte nagy volt és megérdemelt. Sok finom és gondosan kiállított gyermekkönyvet köszönhet neki az ifjúsági irodalom. Könyveinek nagy része külföldön jelent meg. Magyarra a negyvenes években kezdik lefordítani oly elbeszéléseit, melyek magyar gyermekek használatára s nevelési célokra alkalmasnak látszottak. A *Gyermekvilág* (1840), a *Vidor Gyermek*ek (1842)⁷ s a *Piros Könyv* (1842) legszebb gyermekkönyveink közé tartoznak. Mindhárom Heckenast kiadása.

Schedel, Vörösmarty és Bajza folyóirata, a Figyelmező 1840. évi júniusi számában ekként fogadja a *Gyermekvilág* megjelenését: „Az igen csinos rajzok, melyek gyermekkönyvnek mindig fele becsét teszik, hasznos és kedves hozzáadás... - Mindent, mit gyermeknek magyarázunk vagy elbeszélünk, jó volna képben is felmutatni: a még ingatag és homályos értékű szó

⁶ L. Pitroff Pál: A győri sajtó története, 53-55.l.

⁷ A Vidor Gyermek-ből nem ismerünk példányt. Én évekkor ezelőtt láttam valahol egyet. Most nem tudtam nyomára akadni.

csak szemlélhető jelek által gyámolítva lesz az ismeretek és fogalmak egészen biztos és világos képviselője s minél inkább szoktatjuk a gyermeket a tárgy és szó viszonyítására, annál izmosabb, élénkebb gondolkodót, annál élesebb észlelőt készítünk belőle.”

Vajha ima fordulna ily gond, ennyi lelkiismeretes figyelem gyermekkönyveink felé. A gyermekképzés szempontjából találóbb, bölcsőbb, igazabb megjegyzések ma sem igen hangozhatnak el.

A *Gyermekvilágot* hihetőképp Barabás Miklóssal illusztráltatta Heckenast. A *Piros Könyv* kedves színes könyomatai s *Ney Ferenc* egy évvel később, 1843-ban, ugyancsak Heckenastnál megjelent *Ibolyák* c. könyvének elragadó színes litográfiái nyilván egy kéztől származnak. Nem tartom kizártnak azt sem, hogy Heckenast már az 1840-es megjelenésű *Flóri Könyve* színes kőrajzeit is ugyanezzel a kitűnő, ismeretlen magyar mesterrel készítette. E kérdést s e mester kilétét a magyar könyvillusztráció művészettörténete lesz hivatva stíluskritikai összehasonlítás alapján tisztázni.

A XIX. század első tizedeiben nagy erővel hömpölyög tova az a folyamat, melyet a magyar nemzetiség érdekében az előbb járt író-, és költőnemzedék indít el. E kor fölfogása szerint a nemzetiség alapja a magyar nyelv, sőt a nyelv maga a nemzetiség. A nyelv kiművelésének láza lüktet e kor s a haza minden valamire való fiában. Csokonai génije-fejezi ki tán először az alábbi ditirambikusan szép szavakban azt a gondolatot, hogy a magyar nyelv minden magyar egyéniségének legősibb meghatározója s a magyarság szellemének egyedüli, hamisítatlan kifejeződése: „Magyar nyelv! Te általad kérte az én csecsemő szám a legelső magyar eledelt, a te darabolt ízecskéiden kezdettek kifesleni az én gyermeki elmémnek első ideái, mint a született hajnalnak apró sugarai, mikor a világosság lenni kezd.”

A nemzeti nyelv az élet és a művelődés minden területén el akarja foglalni helyét. *Döbrentey Gábor* az első, ki a pedagógiát is megmagyarosítani szeretné. Jó és eredeti magyar gyermekkönyvek írására ösztönzi a haza nevelőit és tanítóit: „Igyekezzenek kipótolni itt - a gyermekliteratúrában - lévő hézagainkat, álljanak mindennemű oly munkákkal elé, melyek a gyermeket, komolyabb iskolai tudományokig előre készítgetve léptetgessék.”

Ily könyvek hiányát ő maga igyekszik első sorban pótolni. Már említett ABC-s könyvén kívül, 1829-ben egy másik gyermekkönyvet is ír, a *Kis Gyula Könyvét*, apró elbeszélések és ismerető-szórakoztató olvasmányok gyűjteményét, melyet csinos rézkarccal díszítve, gyönyörű borítékban, szerető gonddal jelentet meg, Wigand Ottónál.

Mutatóban hadd álljon itt *A selyp Ádám* c. elbeszéléske igazi, gyermeknek való befejezése:

„Kis Olvasóm, nem vagy-e te is selyp? Kitudod é hamar ezt mondani: Soha se hallottam szebben szólló szép síp szót, mint a Szászsebesi szépen szólló szép síp szó.”

E kedves kis gyermekkönyvecske 1845. évi második kiadásának címképét Barabás Miklós rajzolta. Azt közlöm itt hű másolatban.

Tán éppen Döbrentey fölszólításának eredményeképp vagy valamely növendéke, neveltje kedvéért írta, mintegy 60 eredeti magyar elbeszélést tartalmazó *Olvasó Könyvét Balogh Imre*, Pozsonyban 1833-ban. Három remek kőrajz díszíti ezt a Salzmannra és Glatzra emlékeztető, moralizáló kis gyermekkönyvet. Gavarni vagy Daumier litográfiáival vetekszenek ezek az illusztrációk! Kétségkívül magyar mesterük, sajnos, ismeretlen. Talán a könyv rajzolt borítéka⁸ vetne a művész személyére fényt, ha megvolna. De borítékos példányt e könyvből, sajna, nem ismerünk.

---

⁸ „In verziertem Umschlag”, mondja a pestbudai Gemeinnützige Blätter 1836. évfolyamában erről a könyvről megjelent recenzió.

Egy ösztönös, rendkívüli nevelőben, kiváló magyar nagyasszonyban és szerető anyában, *Bezerédy Amáliában* teljesedik meg e kor magyar gyermekirodalma. A *Flóri Könyve* nemcsak az akkori idők gyermekének volt kedvelt olvasmánya, - örömmel forgathatja azt minden mai gyermek. Forgatja is. Mert ez a könyv ma is él. Örökbecsű. Hát még milyen kedvelt lenne, ha olyan képek díszítenék ma is, mint 1840. évi első kiadását!

Ki ne emlékeznék közülünk e könyvecske Macskafi c. kedves kis versére, mely így kezdődik:

„Volt egy picin cica,
És azt a kis Vica
Mindig hordozgatta,
Téjjel jól tartotta...”

Vagy az ilyen apró velős mondásokra, mint:

„Jó erkölcs és szelidség
Ifjúságnak ékesség.”

„Rosszúl szerzett gazdagság,
Legnagyobb nyomorúság, ”

„Dolgos kéz, tudós ész,
Olyan kincs, mely el nem vész.” stb.

Bezerédy Amália másik gyermekkönyve, a *Földesi Esték*, sohasem tudott olyan népszerűvé válni, mint a *Flóri Könyve*. Ez érthető is. Beszélyfüzér ez, afféle tanítóköltemény, nagyob-bacska gyermekek számára, „melyben a didaktikai irány némi regényi érdekléssel van össze-olvasztva.” Az anya váratlan halála ok nélkül való bánatot okoz a gyermeki szívnek. Nem olyan zavartalanul gyönyörködtető gyermekkönyv ez már, mint az első, a *Flóri*. „Különösen kedves, mint érdekeltük már, a címkép, melly Földesit árváival, anyjok sírja előtt mutatja, a csoportozat elhelyezésével s az arcok jellemző s megillető kifejezésével, ” írja a könyv egykorú kritikusa, Barabás Miklós remek színezett acélmetszetéről.

Ney Ferenc már említett gyermekkönyveinek, szép kiállításuktól eltekintve, bizonyos körülményeskedő, tudakoskodó hang a sajátjuk. A hivatásos pedagógus jellegzetesen száraz és félszeg modora.

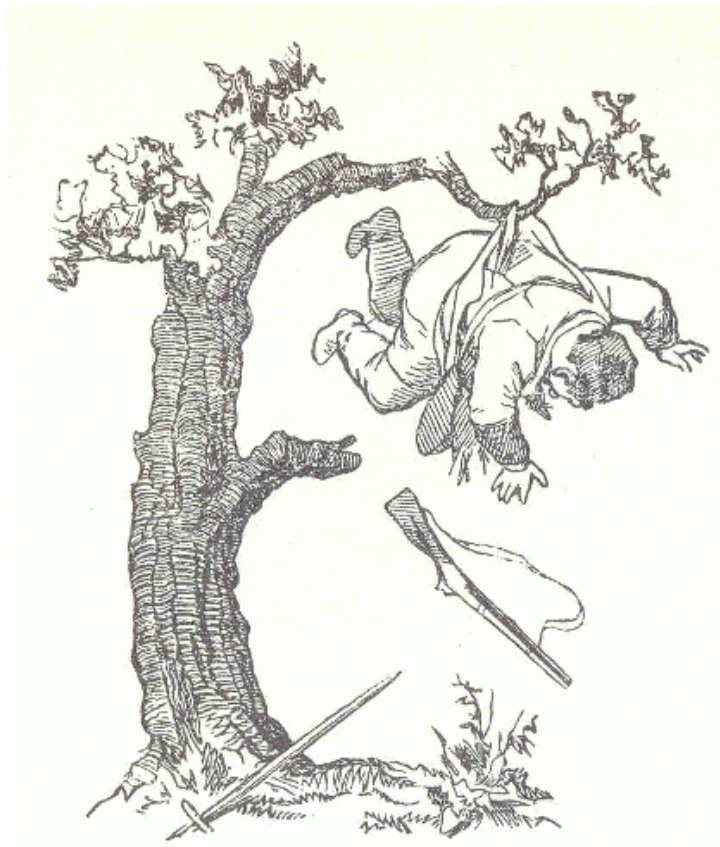
A negyvenes évek gyermekirodalmának egy másik kedvelt írója *Lukács Pál*, ki ötven esztendei magán-nevelősködése alatt növendékei kedvéért és használatára rengeteg apró szépirodalmi és ismertető verses füzetet adott ki, „gyermeknek szívded hangján.” Egyszerűségükkel és könnyen emlékezetbe vésődő ritmikájukkal igen népszerűek lettek ezek a kis könyvecskék. Több gyermeknemzedék élvezte őket, föl egészen a nyolcvanas évekig.

A köznapi élet, a történelem nagy zökkenői idején se okvetlenül mutatja elemi válság tüneteit. A szabadságharc leveretése után beálló bénultság rövid ideig tart. A csak nemrég megindult nemzeti élet eleven erői a komor politikai légkörben is továbbműködnek, rejtve. A fejlődés meg nem áll. A fölébresztett - kulturális, művészi, irodalmi, tudományos - szomjúságok a nemzeti gyász alatt is eleven, égető szükségletként jelentkeznek. A gyermekirodalom területén is. A magyar gyermekkönyv fénykora, mely úgy a múlt század második harmadában kezdődik, átnyúlik az ötvenes évekbe is. Azoknak az európai ízlésű magyar könyvkiadóknak tevékenysége, kik a könyv kultuszát nálunk oly magasra emelték, ezidőben sem szünetelt. Emich, Heckenast, Hartleben, Geibel később Lauffer igen szép gyermekkönyveket adnak ki ötvenes években is. Ízelítőül e kor egy kedves darabjára az ezermester nagy népnevelő esztergomi kanonokra *Májor Istvánnak* egy könyve, a *Szívmevelő beszélgetések*, címképét

közlöm itt. Valószínű, hogy a rendkívül bájos rajzot, melyet Lencsó műintézetében sokszorosítottak kővön, maga Májer István kitől szentkép-rajzok százait ismerjük, készítette.

Sajátságos, hogy az idő felénkhaladtával egyre nő az ismeretlen magyar könyvek száma. Ebből az időből, az ötvenes-hatvanas-hetvenes évekből egész garmada könyvről van tudomásunk, melyet azonban soha se láttunk. Pedig a magyar könyvkultúrának nagy vesztesége minden gyermekkönyv, amit, különösen az ötvenes évekből a hatvanasok elejéről *nem* ismerünk.

E korszak magyar gyermekkönyvei között, a fordításos irodalom áradata mellett, a Hoffmann Ferencek, Schmid Kristófok és társaik (Höcker, Nieritz) moralizáló regényeinek és elbeszéléseinek tömegében alig néhány magyar név méltó irodalmi szempontból figyelemre. *Remellay Gusztáv* néhány szépirodalmi írásán kívül több jó ismeretközlő, főként történelmi könyv szerzője. *Vachott Sándorné*, *Eötvös József* báró utasítása szerint gyermekkönyv-sorozatot szerkeszt, melyben jórészen Cooper-regények szerepelnek. *Vachottné Sziklár Ilona* c. eredeti elbeszélése még ma is olvasott ifjúsági könyvünk.

Szabó Richárd „Gyermekbarát” c. ifjúsági folyóirata, melynek fametszetű címképét *Jankó János* rajzolta, komolyabb, felnőttbb gyermekek minden irányú érdeklődését igyekezett kielégíteni, kissé tanáros, tudóskodó modorban.

A Kisfaludy Társaságnak a negyvenes években megkezdett magyar népköltészet-gyűjtése óta egyre tart a gyermekliteratúrába a népi költészet termékeny beáradása. A nagy folkloristák: *Erdélyi János*, *Kriza János*, *Arany László*, *Merényi László*, *Kálmány Lajos* s a többiek új világot tárnak föl a gyermek előtt, melyben az mind otthonosabban mozog azóta: a magyar mesék birodalmát. A gyermekirodalom következő korszakát, mely azonban már kívül esik vizsgálódásaink körén, a népmese mindenek fölött való elterjedése s uralma, hatása jellemzi.

*

E futólagos vázlat a magyar gyermekkönyv fejlődésmenetét igyekezett nagy vonásokban szemléltetni. Világosságot akart vetni a nemzeti lét legmélyebb közössége: a kulturális múlt egy elhagyott, kicsiny területére. Kiásni, kiemelni kívánta onnan s megmutatni, azt a Külön-séget, azt a *sajátlagos* Szépséget, mely a roppant germán szomszédság lenyűgöző hatása alatt itt, nálunk, mégis kivirágozhatott.

Könyvészeti rész

Az itt következő bibliográfia segédeszköze, vade mecuma kíván lenni a mai és majdani magyar gyermekkönyvgyűjtőnek. Elindulás, kezdés, alapvetés és - ösztönzés. Adatokkal támogatott rábeszélés.

Tökéletes bibliográfia nincs. Ez sem az. A belőle hiányzó anyag nagyságáról fogalmat ad az itt először említett, könyvészetünkben eddig ismeretlen, csillaggal jelzett címek sokasága. S ez a szám - az eddig ismeretlen könyvek tömege - szorgos gyűjtés, kutatás útján bizonyára sokszorosára növelhető. Mily kíváncsú lenne is ez!

E szerény tanulmánynak is az a célja, hogy fölhívja a figyelmet, a gyűjtő figyelmét azokra a hézagokra, melyek a magyar irodalomnak úgyszólván minden területén - ezen is - tátongnak. Világosan meg akarja mutatni, hogy a ritka könyvek hazájában, nálunk, gyűjteni érdemes. Sőt gyűjteni kell! A mának kötelessége ez a holnappal szemben, a tegnap mulasztásainak pótlására. Minden talált könyv becses emléke multunknak, s tégladarabja a magyar kultúra épületének. Az itt felsorolt könyveknek mintegy harmada ismeretlen. Mai szem nem látta őket soha. Ránk már csak a címük maradt. És milyenek ezek a hiányzó könyvek! Nézzünk csak végig rajtuk! Hiszen tán a legszebb magyar gyermekkönyveket nem ismerjük?! (Olyan könyvek vannak közöttük, melyekről álmodni lehet!) De meg: kulturális multunkról nem kell-e hézagos, hamis képet kapnunk, ennyire csonka adatok alapján? Hogy írhatnók meg pl. a magyar illusztráció történetét meglévő könyveinkből? Ha olyan könyveket, mint *Barabás Miklós Kis rajziskolája*, *Majer István Vidor szóváltása*, vagy mint a kolozsvári Barránénál 1842-ben megjelent *Rajzkönyv*, stb. soha sem is láttunk? S egyébként is gyermekkönyveink harmada soha kezünkben nem volt? Gyűjteni, gyűjteni, gyűjteni egyre!

Ezt kell tennünk!

Ki tartsa számon gazdagságunkat, ki halmozza föl kincseinket, ha nem minmagunk? Olyan gazdagok vagyunk tán, hogy szellemi tulajdonunk egy részéről - igen tekintélyes részéről - csak úgy, könnyűszerrel, lemondhatunk? Nem! Bizony nem! Sőt meg kell mentenünk veszendőfélben lévő minden értékünket. Multunk emlékeit a maguk teljességében föl kell tárnunk. Amíg nem késő! Ma még megvan ennek a lehetősége. Holnap? Ki tudja, mit hoz a holnap?

Azon az egészen magasrendű örömen fölül, amivel a könyvek gyűjtése jár, nekünk, magyar bibliophiloknak még az a büszke öntudatunk is meglehet, hogy multunk avarján tallózva, kultúránk *egyetlen, páratlan* kincseit találhatjuk meg, s tehetjük el az utókor számára.

Vajha kis könyvem nyomán érdeklődés, gyűjtő tevékenység fakadna s élet indulna meg a gyűjtés ez édes emlékeket keltő, bájos finom tárgya: a gyermekkönyv irányában.

Fáradtságomnak szebb jutalmát elképzelni sem tudom, mint ha a gyűjtő szemében eztán az a körülmény fog becsessé, kíváncsússá tenni egy gyermekkönyvet, hogy *hiányzik* ebből a bibliográfiából.

*

Az anyag elrendezésében - így véltem legcélszerűbbnek - a magyar bibliográfiák időbeosztását követtem. A magyar ősnymtatványok korának (1538-1711) gyermekirodalmát a Régi Magyar Könyvtár köteteinek megfelelően, két részre osztottam, magyar nyelvű és Magyarországon megjelent nem magyar nyelvű könyvek csoportjára. Szabó Károly könyvészete

könnyen hozzáférhető lévén, az idevágó könyvek címeinek teljes leírása, lemásolása helyett, ismétlések elkerülése végett, de meg takarékoságból is, beértem e könyvek *számának* közlésével. A későbbi két korszak (1711-1860 és 1861-1875) anyagát, bár a technikai használhatóság ezt követelte volna, *nem* öntöttem össze egy betűsorrá. Úgy képzeltem, szemléletesebbé s élénkebbé teszem az anyagot, fokozom az áttekinthetőséget s az eligazodást, ha a cezúrát itt erősen hangsúlyozom. A tárgyalt idő utolsó szakaszában (1861-1875) u.i. egyre ritkább a valódi szép gyermekkönyv. Utána meg már végképp meg is szűnik. Ezt az értékkülönbséget, a súlyedésnek ezt a fokozatosságát a betűsor kettétörésével is érzékeltetni óhajtottam. A gyermekkönyv 1875-ön túl jóformán „csak” irodalmi vagy pedagógiai szempontból érdekes. Az ízlés roppant aláhanyatlása, a könyv előállításának teljes mechanizációja következik be ekkor; ipari könyv termelés, melynek a bibliophiliához többé semmi köze. E határkőnél ezért nekem is meg kellett állnom. A bibliophil szellem eztán csak a századfordulón kezd újra éledni.

*

Azokat a könyveket, melyek szerzőjének neve, vagy melyeknek címe (száma) *dűlt betűvel* van nyomva, a magyar bibliográfia ismeri. S a könyvek maguk is megvannak a cím után föltüntetett közkönyvtárban.

A *közönségesen* nyomott című (szerzőjű, számú) könyveket a magyar bibliográfia ismeri ugyan, de maguk a könyvek közgyűjteményeinkben nem találhatók.

A *csillaggal jelölt* című (szerzőjű) könyvek könyvészetileg mindezideig ismeretlenek voltak. Vagy címüket állapítottam meg valahonnan, vagy magukat a könyveket találtam meg, a cím után jelzett helyen.

Ha az ismeretlen könyvek címei után nem közlöm külön a forrást, melyből értesülésemet merítem, úgy régi könyvtárusi vagy könyvkiadói hirdetésből vettem őket.

Magyar nyelvű gyermekkönyvek 1711-ig

Az itt következő számok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtára I. kötetének, az 1531-1711 között megjelent *magyar* nyelvű nyomtatványok könyvészeti kézikönyvének számai. Röviden:

Szabó I.

2, 10, 12, 14, 20, 30, 123, 138, 186, 199, 238, 240, 244, 281, 287, 297, 306, 389, 409, 422, 456, 527, 543, ⁹ 620, 733, 748, 749, 773, 775, 790, 825, 863, 883, 884, 911, 932, 992, 993, 1058, 1059, 1081, 1091, 1112, 1156, 1254, 1265, 1275, 1338, 1339, 1382, 1386, 1391, 1401, 1437, 1457, 1458, 1468, 1473, 1509, 1523, 1537, 1665, 1746, 1748, 1758, 1769.

---

⁹ Szabó K. I. kötetének 584. száma alatt szereplő *Mesés-könyvecske*, bár címe gyermekkönyvet sejtet, minden inkább, mint az. A „mese” szót itt régi jelentésében kell érteni s ez annyi, mint: rejtett szó, találós kérdés, találós mese. Ez a könyv is ilyen. Egy neme az akkor dívó, eléggé szabadszájú, népies Markalfiádoknak. Figyelemre csak fametszetei méltók.

Magyarországon megjelent, nem magyar nyelvű gyermekkönyvek 1711-ig

Az itt következő számok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtára II. kötetének, az 1473-1711 között megjelent *nem magyar nyelvű* hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyvének számai.

Röviden:

Szabó II.

12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 22, 24, 27, 28, 35, 41, 43, 49, 55, 56, 58, 59, 60, 70, 72, 73, 79, 84, 93, 94, 95, 102, 103, 109, 119, 123, 127, 131, 140, 148, 164, 174, 216, 218, 220, 221, 261, 264, 269, 283, 299, 300, 301, 302, 305, 307, 312, 316, 351, 389, 394, 401, 403, 557, 466, 485, 486, 487, 490, 495, 496, 497, 498, 500, 505, 520, 536, 538, 539, 551, 565, 567, 579, 590, 591, 601, 614, 618, 619, 620, 637, 638, 643, 645, 651, 654, 658, 659, 662, 666, 673, 682, 683, 686, 689, 699, 701, 702, 705, 707, 718, 719, 725, 730, 732, 748, 749, 760, 768, 770, 771, 772, 773, 784, 788, 797, 802, 819, 826, 828, 829, 846, 860, 878, 879, 882, 894, 908, 913, 919, 927, 928, 937, 938, 940, 951, 975, 976, 998, 1041, 1061, 1088, 1089, 1097, 1098, 1103, 1157, 1245, 1258, 1267, 1275, 1278, 1288, 1297, 1298, 1317, 1331, 1335, 1336, 1350, 1353, 1363, 1365, 1377, 1395, 1403, 1404, 1408, 1410, 1420, 1421, 1430, 1466, 1478, 1511, 1514, 1520, 1545, 1547, 1568, 1569, 1572, 1584, 1612, 1613, 1631, 1646, 1648, 1662, 1663, 1664, 1685, 1686, 1689, 1727, 1733, 1735, 1739, 1742, 1772, 1775, 1783, 1799, 1832, 1834, 1836, 1842, 1843, 1844, 1864, 1880, 1885, 1888, 1893, 1895, 1899, 1913, 1914, 1919, 1920, 1925, 1930, 1952, 1955, 1956, 1957, 1963, 1968, 1970, 1988, 1993, 2002, 2003, 2017, 2032, 2033, 2039, 2041, 2058, 2067, 2069, 2082, 2099, 2103, 2114, 2117, 2121, 2123, 2128, 2144, 2145, 2149, 2150, 2155, 2158, 2159, 2162, 2163, 2170, 2181, 2209, 2226, 2279, 2319, 2329, 2334, 2360, 2368, 2375, 2380, 2395, 2396, 2425.

1711-1860 között megjelent magyar gyermekkönyvek

A cím után álló dűlt betűk a közkönyvtárat jelentik, amelyben a könyv megtalálható. És pedig:

M., a Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárát,

E., az Egyetemi Könyvtárat,

A., a M. Tud. Akadémia Könyvtárát,

F., a Fővárosi Könyvtárat,

Fpk., a Fővárosi Pedagógiai Könyvtárat.

1. *ABC és olvasókönyv*, legújabb képes magyar-német. Pest: Geibel 1846. 8°. 33 l. 16 színezett kép. [A képek hiányzanak.] *M.*

2. *ABC vagy első olvasókönyv* magyar és német tanulók számára. - ABC oder erstes Lesebuch für Ungarn und Deutsche. Kassa: literatúrai int. 1836. 8°. VIII, 159, 1 l. [A képek hiányzanak.] *E.*

3. *ABC und Bilderbuch für kleine Knaben*, mit deutschem u. französischem Text. 3. A. Pesth: A. Hartleben 1815. Mit 26 illum. Kupfern.

4. *ABCZ, magyar képes-, és olvasó-könyv* kis gyermekek szám. Debrecen: Telegdi K. Lajos 1857. 8°. 16 l. 8 [F. Fechner-nél Gubenban készült rossz könyom.] színes képpel. *M.*

5. *Aesopus*. Külömb külömb féle autoroknak görög és deák nyelvből most újra magyar nyelvre fordítottatott meséik, mellyek rövid szóval Esopus meséinek (mivel ő volt fő feltalálója, és gyakorlója ezeknek) mondattatnak és itten két könyvben bé foglaltattak, és azoknak magyarázataikkal, ugy a meséknek mutató tábláikkal, és képjeikkel meg-ékesítette ki adattattak. Kolos vár: Reform, kollég. betűivel 1777. 8°. 15, 217, 27; 2, 249, 38 l. [A fametszeteket Beregszászi Péter¹⁰) készítette.] M.
6. *Aezopusnak* száz ötven meséi, mellyek most újra magyar nyelvre fordittatván, mind a meséknek, mind azoknak magyarázataiknak mutató tábláival együtt, és képekkel megékesítvén, kiadattattak. [H. & ny. n.] 1767. 8°. 1 lev., 184. l., 10 lev. A. M.
7. *Ajáky*. Legszebb dalversek, magyar és német nyelven. I. füzet. Az első gyermeki kornak. Pest: Bucsánszky 1853. 8°. 64. l. M. F.
8. *Ajáky*. Új magyar-német képes olvasókönyv 6-10 éves gyermekek szám. [Két nyelvű.] Pest: Heckenast. 1855. 4°. 98 l. M.
9. *Ajándék*, Ujj esztendei -; a jó igyekezetű fiú gyermekeknek ajándékozza egy gyermekek barátja P... J.... Kolosvár: Hochmeister 1799. 8°. 4, 88, 4 l. M.
10. *U. a.* Új kiad. Kolosvár: Hochmeister 1808. 8°. 92 l. M.
11. Album az ifjuság számára - Album für die Jugend. Prága & Lipcse: Kober 1858. 4°. 811., 1 lev., 4 könyom, kép.
12. *Állatvilág csodái, Az*. Érdekes jelenetek az állatok életéből. Az érettkorú ifjuság szám. német kútfő után dolgozta egy kecskeméti tanár. 12 színes [külföldi] acélmetszettel. Pest: Heckenast 1856. 8°. 185 l. [A kötésen Lencső igen jó kőrajza.] M.
13. *Alvinczi Ferenc. Abramionok v. a Keresztény religió diadala. Pest: Szt. István társ. 1856. (Ifj. iratok, 4. füz.) [Említi Szinnyei: M. írók.]
14. *Aulnay Luiza*. A csudaszép bábu viszontagságai. Kis leánykák mulattatásául. Ford. Lumniczy Endre. Pest: Geibel 1844. 12°. 182, 4 l. M.
15. Ballagi Károly & Batizfalvi István. Aranybánya. Képes abc, olvasó- és gyakorlati könyv, jó gyermekek szám. Pest: Geibel 1852. 8°. 182 l.
16. *Ballagi Károly & Batizfalvi István*. Történeti életrajzok. Szívképző, jellemnemesítő és oktatta mulattató olvasmányul az ifjuság szám. 2 köt. Pest: Müller Emil (Lauffer Vilmos) 1852. 8°. VII. 265; IV. 272 l. M.
17. *Balogh Imre*. Olvasó-könyv gyermekek szám. 3 [igen finom] kőre metszett képpel. Pozsony: Landerer 1833. 8°. 6, 172 l. M.
18. Balogh János. Emberismertető. Gyermekeknek. 13 kőre metszett rajzzal. Kolozsvár: Barráné & Stein 1842. 12°. VI, 58 l.
19. *Balogh János*. Honi házi állatok, polgári iskolában tanuló gyermekeknek. Kolozsvár: Lyceum betűivel 1846. M.
20. *Balogh János*. Kiskert, gyermekeknek. Kolozsvár: Lyceum betűivel 1846. 8°. 52 l. M.
21. Barabás Miklós. Kis rajziskola gyermekek szám. 3 füz. Pest: Grimm 1842. k. 4°. 28 l. [B. M. rajzaiért 30 e. forintot kapott a kiadótól.¹¹ Példányt e kétségkívül érdekes gyermek-könyvünkől - sajnos - nem ismerünk.]

¹⁰ L.: Szendrei-Szentiványi: Magyar Képzőművészek Lexikona „Beregszászi” címszó alatt.

¹¹ L.: Szendrei-Szentiványi: Magyar Képzőművészek Lexikona „Barabás” címszó alatt

22. *Beaumontnő*. Gyermekek tára. A Foa Eugénia által átdolg. s új regékkel bővített francia eredeti után fordítva. Pest: Emich 1848. 80-IV., 319 l. [Fuchstaller A. acélmetszetű címképével.] *Fpk.*
23. *Beaumont Mária*. Kisderek tudománnyal teljes tárháza. Mely azoknak szíveknek formáltatásokra, értelmeknek megvilágosíttatásokra készítettett francia nyelven B. M. által. Mostan pedig magyar nyelvre fordíttatott [Derzsi János és Tordai Sámuel által.] 4 darab két kötetben. Kolozsvár: Ref. koll. betűivel. 1781. 8°. 2, 187; 2, 183; 190; 3, 206 l. *M.*
24. *B[edeő] P[ál]*. Ó és új testamentomi történetek, mellyeket a zsenge ifjuság szám. irt. Pozsony: Bucsánszky 1845. 8°. 72 l. [Népkönyv, rossz fametszetekkel.] *M.*
25. *Bedeő Pál*. Szentek élete. A zsenge ifjuság szám. Pozsony: Bucsánszky 1847. 8°. 112 l. [Joh. Mihalovits fametszeteivel.] *Fpk.*
26. *Bedeő Paul*. Das Leben der Heiligen für die christkatholische Jugend zur Belehrung und Nachahmung. Mit vielen Holzschnitten [v. Joh. Mihalovits.]. Pest: Bucsánszky 1848. n. 8°. IV., 96 l. *M.*
27. *Beecher Stowe Henriette*. Tamás bátya kunyhója, vagy néger élet a rabszolgatartó amerikai államokban. Angolból Irinyi József. 4 köt. Pest: Müller ny. 1853. 12°. XXIV, 218 l.; 2, 210 l.; 2, 211 l.; 2, 219 l. *M.*
28. *Beliczay Jónás*. Ajándék a protestáns iker egyházak növendékeinek, a tapasztalatlan gyermekeknek és serdülő ifjaknak s leányoknak vallásra s erényre serkentésül adja tapasztalásban megöszült jó barátjok. Pápa: Ref. főiskola 1845. 8°. 90 l. *M.*
29. *Bellaagh József*. Életszabályok, világba lépő leánykák szám. Franciából. Kiadták Császár & Friebeisz. Pest: Müller 1854. k. 8°. 68 l. *M.*
30. **Benczúr József*. Sárga könyv. Ajándékul jó gyermekeknek, kik örömet tanulnának ABCz után olvasni. 2. kiad. Eperjes: Szerző 1841. 6 finom képpel. [A képek hiányzanak.] *E.*
31. *Beöthy Zsigmond*. Beszélytár gyermekek szám. 6 köt. 6 színezett képpel. Pozsony: Bucsánszky 1839-40. 12°. *M.*
32. *Beöthy Zsigmond*. Koszorú. Elbeszélések gyűjteménye jutalomkönyvül gyermekek szám. Pozsony: Bucsánszky [é. n.] 8°. 4., 158 l. *M.*
33. *Bertuch J. F.* Wunderkabinet. Gesammelte Bruchstücke zur Kenntniss aussergewöhnlicher und noch wenig bekannter Gegenstände unsers Erdballes und seiner Bewohner. 2 Bde. Pesth: Hartleben 1818. 8°. IV, 4, 192 l., 1 kép; 186, 6 l., 1 kép. *E. M.*
34. *Bertuch F. J.* Természethistóriai képeskönyv az ifjuság hasznára és gyönyörködtetésére, melly az állatok, növények és ásványok képeit; a mesterségek és tudományok sok más oktatásra öszve válogatott tárgyaival együtt igen jó eredeti munkák szerint kimetszve és kifestve az ifjuság értékéhez alkalmaztatott tudományos magyarázattal előadja. Új kiadás deák és magyar leírással meg bővítve némelly buzgó hazafiaknak munkájok által. [Magyarra fordította Márton József.] 12 darab. Béts: Pichler 1805-10. 4°. 264 l., 501.; 212 l., 49 t.; 214 l., 50 t.; 224 l., 50 t.; 216 l., 40 t.; 212 l., 50 t.; 216 l., 50 t.; 216 l., 51. t.; 216 l., 50 t.; 212 l., 49 t.; 212 l., 49 t. [A metszetek külföldiek; Schmuzer fec] *M.*
35. Beszéllgetések. Rövid -, olyan gyermekeknek hasznokra, a kik már olvasni tudnak és gondolkodni kívánnak tanulni G. C. Claudius után. Pesth: Trattner 1805. k. 8°. 221 l. *M.*

36. *Bezerédy Amália*. Flóri könyve, sok szép képekkel, földrajzokkal és muzsika melléklettel. Pest: Heckenast 1840.¹²⁾ 8°. 107, 16 l. [Végtelenül bájos színes könyv, képekkel.] *E.*
37. *U. a.* 2. olcsóbb kiad. 1841. U. o. 8°. 4, 99 l. [A könyv, mellékletek nélkül a szövegbe nyomott fametszetű állat-, madár- s egyéb apró képekkel.] *E.M.*
38. *U. a.* 3. díszes kiad. 1845. U. o. 8°. IV, 100 l.
39. *U. a.* Új népkiad. 1846. U. o. 8°. 4, 96 l.
40. *U. a.* 1853. U. o. 8°. V, 96 l. [3 igen csinos, az 1840, -i kiadás után készült színes könyv, rajzzal.] *M.*
41. Új díszes kiad. U. o. 1856. 8°. V, 96 l.
42. *U. a.* Új népkiad. 1859. U. o. 8°. 112, 16 l. [A könyv, képek nélkül,] *E.M.*
43. *Bezerédy Amália*. Földesi estvék. Olvasókönyv a magyar ifjúság szám. Egy színezett képpel. Pest: Heckenast 1840. 8°. 2, 220 l. [A kép Barabás Miklós rajza után készült acélm. B. M. 8 aranyat kapott érte a kiadótól.]¹³⁾ [A M. példányából hiányzik a kép.] *E.M.*
44. *Bezerédy Amália. Földesi esték. Olvasókönyv a magyar ifjúság szám. Új, olcsóbb kiad. Pest: Heckenast 1855. n. 8°. 2, 220 l.
45. *Bibel für Kinder*. Herausgegeben von einem Kinderfreunde. Pressburg: Weber & Korabinski 1784. 12°. 4 lev.; 103, 44 l. *E.M.*
46. *Bibliothek, Kleine -, oder nützliche unterhaltende Lectüren für Kinder*. Herausg. von Péter Varga. 3 Hefte. Pest: Müller 1854-55. 8°. 16, 16, 16 l. *M.*
47. *Bilder-ABC. Mit color. Bildern*. Pressburg: Bucsánszky 1844. 4°. 8 l.
48. *Blanchard M.* Elbeszélések és történetek. Mulattató és szívképző olvasmány az ifjúság szám. Magyar és német nyelven. 8 színes képpel. Pest: Geibel 1855. 12°. 269 l. [A képek hiányzanak.] *E.*
49. *Bodrogi Lajos*. A regélő tulipán. Dalok és mesék sok szép képpel. Magyar gyermekek szám. Pest: Heckenast 1860. 8°. 126, 1 l. [A képeket Huszka és Pollák metszette fába. Van köztük Jankó J. rajz.] *M.*
50. *Bonyhay Benjámin*. Népiskolai jutalomkönyv jó gyermekek szám. Szarvas: Réthy. 1848. k. 8°. 34 l. *M.*
51. *Boross Mihály*. Kis pajtások 6 krajczáros könyvtára. 5 füz. Pest: Magyar 1857. 16°. 64, 64, 64, 64, 64 l. *Fpk.*
52. *Brossai Samu*. Fiatalság barátja. Magyar ifjaknak mulattató olvasmányul. I. köt. [6 füz.] Pest: Geibel 1853. n. 8°. 194 l. [Szabás-, hímzés- és rajzmintákkal.] *Fpk.*
53. *Buchstabier und Lesebuch für Kinder zum Unterrichte in allerley nützlichen Dingen*. Pressburg: Patzko 1793. 8°. 48 l. *M.*

¹²⁾ Bár majd minden újabb forrásmunka (Szinnyei, Ferenczi-Danielik, ped. szaklexikonok stb.) említ egy 1836. évből való kiadást, - annak nyomára, egykorú forrásokban, legszorgosabb utánjárással sem akadtam. Ezért külön címként ezt a kiadást nem veszem föl, de megengedem, hogy létezhetett

¹³⁾ L.: Szendrei-Szentiványi: Magyar Képzőművészek Lexikona „Barabás” címszó alatt.

54. *Campe, J. H.* Ifjabbik Robinzon. Íródott a gyermekeknek gyönyörködtető és hasznos magok mulatságokra. Fordítódott németből magyarra Gelei József által. Pozsony: Patzkó 1787. k. 8°. *M.*
55. *Campe, J. H.* Ifjabbik Robinson, mely a gyermekeknek gyönyörködtetésekre és hasznos mulatságokra németül K. J. H. által irattatott. Ford. Gyarmathi Sámuel. [A híres „Magyar Nyelvemester” és a finn nyelvrokonságot bizonyító Affinitás írója.] Kolozsvár: Ref. Kolleg. 1794. 8°. 436 l. *M.*
- 55/a *U. a.* Új kiad. Nagy-Enyed 1830. k. 8°. 498 l. *M.*
56. *Campe J. H.* Ifjabbik Robinson. Mulatságos olvasókönyv gyermekek és ifjak szám. Ford. Uzdi [Vajda] Péter. Egy rézm. képpel. [Lehnhardt, Pest.] Pest: Heckenast 1836. 12°. III, 264 l. *M.*
57. *U. a.* Új kiad. Pest 1852. U. o. 12°. III, 263 l.
58. *U. a.* 3. kiad. Pest 1858. U. o. 12°. III, 247 l.
59. *Campe, J. H.* Robinson der Jüngere. Ein Unterhaltungsbuch für Kinder und junge Leute. 2 Thle. Neueste verb. Aufl. Kascbau: Werfer 1828. 12°. 176, 188 l. *M.*
60. *Campe J. H.* Robynsona Krusse. Budime: Egyet, nyomda 1799. 8°. 10, 638 l.
61. *Campe, J. H.* A jelesebb utazások gyűjteménye. Az ifjuság számára rendbe szedte ... Magyarul kiadta Dobosy Mihály. 2 darab. Pest: Trattner 1819-21. 8°. 211, 1.; VII, 8-252 l., 1 lev. *E.M.*
62. *Campe, J. H.* Amerika fölfedezése. Mulatságos olvasó könyv gyermekek és ifjak szám. Egy térképpel. Pozsony: Schmid 1836. 12°. 213 l. *E.M.*
63. *Campe, J. H.* Erkölt-könyvetske. íródott a pallérozottabb rendbéli gyermekeknek hasznokra. Fordítódott németből Földi Ferentz által. Komárom & Poson: Weber 1789. k. 8°. 152, 2 l. *M.*
64. *Campe, J. H.* Erkölti könyvecske. Nagyszeben: Hochmeister 1802. k. 8°. 166, 1 l. *M.*
65. *Campe, J. H.* Erkölti könyvecske. íratott a pallérozottabb rendbeli gyermekeknek hasznokra. Nagyszeben: Hochmeister [é. n.] k. 8°. 166, 1 l. *M.*
66. *Campe, J. H.* Erkölt-könyvetske. íródott a gyermekeknek hasznokra. Sok jobbításokkal nyomtatódott. Nagyszombat: Jelinek 1790. k. 8°. 152, 2 l. *M.*
67. *Campe, J. H.* Amerika fel-találásáról, a gyermekek és ifjak kedvéért Kampe J. H. által németül irattatott hasznos és kedves könyv, mellyet némelly hazájok nyelvében gyönyörködők magyarra fordítottak. Ki-adatott három kártákkal együtt. 3 rész. Kolosvár: Ref. coll. betűivel. 1793. k. 8°. *M.*
68. *Campe, J. H.* Erkölti könyvecske. Szeben: Hochmeister 1818. k. 8°. 2, 144 l. *M.*
69. *Campe, J. H.* Kolombus Amerika fölfedezése. Tanulságos olvasókönyv az ifjuság szám. C. H. J. után P[eregriny] E[lek]. 3 rész. Pest: Bucsánszky 1850. 12°. *M.*
70. *Campe, J. H.* Seelenlehre für Kinder. Mit 4 Kupfertaf. Kaschau: Ellinger [é. n.] k. 8°.
71. *Campe, J. H.* Theophron vagy a tapasztalt tanácsadó a tapasztalatlan ifjuság hasznára Dapsy József által. Posony: Belnay 1804. 8°. 554, 2 l. *M.*
72. *Cervantes, Miguel de.* Don Quichotte de la Manche. Nagyobb gyermekek szám. kidolgozott munka után fordította Karády Ignác. Pest: Heckenast 1848. 12°. 4, 244 l. *M.*

73. *U. a.* Új kiad. egy képpel. Pest: Heckenast 1852. 12°. III, 243 l. *M.*
74. *Cervantes Miguel de.* Don Quichotte, a híres manchai lovag. Flórian után fordította Horvát György. 2 rész. Kecskemét: Szilády 1850-53. 12° VIII, 307; 314 l. [9, T. Johannot után átrajzolt, könyom, képpel.] *E.M.*
75. **Chimani Leop.* Ismerettárca a két nembeli ifjuság szám. Benne foglaltatik: különböző népek erkölce s öltözete, a lovagság, a bécsi Szt. István temploma s a milánói dóm leírása. Ch. L. után ford. Vajda Péter. 24 színes [külföldi] acélmetsz. Bécs: Müller műáros [184?] 8°. 75 l. *Fpk.*
76. *Chimani Lipót.* Tarka jelenetek az emberi életből. Új olvasókönyv az ifjuság számára és gyönyörködtetésére, válogatva fordította Sárospataki Pataki Pál. 3 rész. Pest: Heckenast 1845. 12°. VIII, 324. l.
77. *Chimani Lipót.* A vadászat barátja. Mulatságos képeskönyv az ifjuság szám. Ch. után Kovásznai Kováts István, 12 rézre metszett képpel.¹⁴ [Lehnhardt fec., Pest.] Pest: Trattner & Károlyi. 1829. 8°. 190 l. *M.*
78. *Comenius, Joh. Amos.* Eruditiones scholasticae pars prima: Vestibulum, rerum & linguarum fundamenta. [Ennek a kisebb nyelvkönyvnek 5 féle kiadását említi könyvészetünk.]
79. *Comenius, Joh. Amos.* Januae linguarum reseratae aureae vestibulum. [A „Nyelvek felnyitott ajtajá”-nak 1711-1860 között 9 féle kiadását ismeri a magyar bibliográfia.]
80. **Comenius, Joh. Amos.* Orbis sensualium pictus trilinguis. Cibini: Barth 1722. 8°. 231, 9 l. *M.*
81. **Comenius, Joh. Amos.* Orbis sensualium pictus ... - A látható világ : azaz a világon levő minden jelesebb dolgoknak lerajzolások. [H. n.] 1723. [Hiányos.] *M.*
82. *Comenius, Joh. Amos.* Orbis sensualium pictus ... - A látható világ ... Lőcse: Brewer 1728. 8°. 28, 273, 11 l. *M.*
83. *Comenius, Joh. Amos.* Orbis sensualium pictus trilinguis. Cibini: Barth 1738. 8°. 231, 9 l. *M.*
84. *Comenius, Joh. Amos.* Orbis pictus in hungaricum et germanicum translatus. Posony: Weber 1798. 8°. 168 l. *M.*
85. *Comenius, Joh. Amos.* Orbis pictus in hungaricum et germanicum translatus. - A világ lefestve. Ford. Szombathy János. Posony: Weber 1806. 8°. 180, 2 l. *M.*
86. *Cserey Druzsianna.* Leánykák tancsarnoka. Tudományos beszélgetések. Pest: Beimel & Kozma 1856. 8°. VI, 190, 111 l. *E.M.Fpk.*
- 86/a *Czuczor Gergely.* Hunyadi János viselt dolgai. Engel és Feszler-től. Az ifjuságnak ajánlva. Buda: Egyet, ny. 1832. 8°. VI, 184 l. *E.M.*
- 86/b *U. a.* 2. kiad. Pest: Eggenberger 1833. 8°. VI, 184 l.
87. *Darabok,* Válogatott -, minden korú jeles magyar írókból. Az ifjuság hasznára. Kiadta Cselkó István. Posony: Belnay 1817. 8°. 183. l. *A.E.M.*
88. *Dé Tamás.* Szándförd és Mert'n története gyermekek szám. Angolból fordította Szilvágyi József. Pest: Geibel 1843. 16°. 188 l. [Perlaszka Domokos színezett acélmetsz, címképevel.] *Fpk.*
89. *Dienes Lajos.* Eszmebimbók. Kis polgártársainak új évi ajándékul. Kiadta Brassai Samu. Budapest: Kozma 1846. 12°. 32 l. [Kandi Klárát ábrázoló bájos könyom, képpel.] *M. Fpk.*

¹⁴ Enyvvári Jenő úr szíves közlése szerint: a német kiadás metszeteinek átrajzolásai.

90. *Döbrentey Gábor*. A kis Gyula könyve, vagy fiú és leány gyermekek számára írt elbeszélések. Pest: Wigand 1829. k. 8°. 267, 1 l. [Egy rézm. címképpel, M. Hofmann sc. Az igen szép kartonkötésen Sümeg vára és Füred képe. Rajz. Petrich F. M., kőre metsz. Höschl, Pest.] *M. Fpk.*
91. *Döbrentey Gábor*. A kis Gyula könyve. Fürgencz fiúk s jó kis leánykák szám. 2. bőv. kiad. Pest: Kilián 1845. k. 8°. XII, 191 l. [Barabás M. színes könyom, címképével.¹⁵] *M.*
92. *Döbrentey Gábor*. A kis Gyula könyve. Fürgencz fiúk s jó kis leánykák szám. 2. bőv. (olcsó) kiad. Pest: Kilián 1858. k. 8°. VIII, 191 l. [Barabás M.-nak, az 1845. kiadáshoz készült színes könyomatával.] *Fpk.*
93. *Döbrentey Gábor*. Magyar ábéczé s olvasásban gyakorlás végett előleges oktatás. Pest: Trattner & Károlyi 1834. 8°. 64 l. *E.*
94. [*Döbrentey Gábor*.] Pali és Minka olvasni tanul. Betűk ismeretére 's olvasásra tanító ábécés könyv képekkel. Jó kis fiúk és leánykák szám. Pest: Wigand. 1829. k. 8°. XX, 21-185 l. [6 táblán poprádi-fi Lehnhardt 38 színezett rézkarcával.] [Az E. példányából hiányzanak a képek.] *M. E.*
95. Duller, Eduard. *Marchen für die Jugend*. 6 Hefte. Mit 6 illum, Kupfern. 2. Aufl. Pesth: Heckenast 1845-46. 8°. 238 l.
96. *U. a. 3. kiad. 1852. 8°. 238. l. [Hat szép külföldi színes könyom, képpel.] *F.*
97. *Egyházi [Fárnyék] Dávid*. Az ifjúság képzeletjei, folyó és kötött beszédbe az érzékenyebbek kedvéért kiadattak... által. Posony: Snischek 1814. k. 8°. 168 l. *M.*
98. *Életképek* természettünemények és vadászkalandok az érettebb ifjúság szám. 6 szín. képpel. Pest: Geibel 1851. 8°. IV, 202 l. [A képek hiányzanak.] *M.*
99. *Elissa testamentoma a maga kedves leányához.
100. *Emlék*, Maradandó -, a szent áldozásban először részesült gyermekeknek. Német nyelven egy Kolónia megyebeli plébánostól. Magyarra fordítva. Nagyszombat: Vachter 1839. 16°. 32 l. *M.*
101. *Ének* az őrző angyalokról, a nemzeti iskolákat gyakorló esztergomi kisdiednevendékeknek szám. Pest: Eitzenberger 1783. 12°. 3 lev. *M.*
102. *Enyelgések* kis gyermekek szám. Színes képekkel. Pest: Geibel 1854. 4°. 32 l.
103. Eördögh Dániel. *Kenderesi Pozdorja Boldizsár utazása a 6 világ részben*. Arad: Réthy 1860. 16°. 139 l.
104. *Erdélyi [Indali] Péter*. Egészen új szerkezetű abc vagy is vezérkönyv az olvasni tanításban és tanulásban. Eger: Érseki fő tanoda betűivel 1852. 8°. VI, 48 l. [1860-ig 8 kiadást ért.] *M. E.*
105. *Erdélyi Indali Péter*. Képes verses könyv. Ajándékul jó gyermekeknek irta s fordította ... Színezett képekkel. Pest: Heckenast G. 1858. 8°. 70 l. 5 színes könyom, kép. [Jankó J.?] *E. Fpk.*
106. *Ezópusi mesék. Fédrus után. Ford. Komáromi Károly. Debrecen: Városi ny. 1854. 88 l. *E.*
107. *Ezópus. Válogatott darabok -, elmés meséiből. Magyar nyelvet tanuló gyermekek szám. Könnyen érthető versekben magyarázta B.** I.** Pest: Trattner 1835. 8°. 6, 47 l. *M.*

¹⁵ L.: Szendrei-Szentiványi: Magyar Képzőművészek Lexikona: „Barabás” címszó alatt. „Sárkányt eresztő gyermekek, Kiliánnak.”

108. *Fáy András*. A Halmay-család. Erkölcsi és tudományos olvasmány, növendékek és nem növendékek szám. 2 köt. Pest: Heckenast 1858.k. 8°. XVI, 287; 285 l.; 1 lev; 2 rézm. tábla. *A.E.M.F.*
109. *Fáy András*. Oskolai és házi növendék-élet. Erkölcsi és tudományos olvasmány, hazai élet apróbb eseményeivel, történelmi vázlatokkal és fejtegetésekkel, mindkét nemen lévő növendékek szám. Pest: Emich 1860. 8°. 299, 2 l. *M.*
110. Fellner Ant. Kis köszöntő, 100 különféle alkalmi verskében. Uj év, születés, névnap s más ünnepélyekre. Pest: Magyar 1856. 16°. 80 l.
111. *Fenélóni Saligniók Ferenc*. Telemakus bujdosásának története. Ford. Haller László. Kassa: Akad. betűkkel. 1755. 4°. 11 lev., 363 l. *E.*
112. *U. a.* 2. nyomtatás. Kassa: Jézus Társ. 1758. 4°. 3 lev., 343 l. *M.*
113. *U. a.* 3. nyomtatás. Kassa: 1770. 4°. 3 lev., 343 l. *M.*
114. *U. a.* 4. Nyomtatás. Kassa 1775. 4°. 3 lev., 343 l.
115. *Fénélon* [de Seligniac de la Motte, François] Telemakusnak, az Ulisses fiának bújdosásai. Ford. néhai Zoltán József 1753-ban. Kolozsvár: Ref. Kollég. (Kapronczai Ádám) 1783. 8° 9 lev. 587 l. *M.*
116. *Ferge István. Erkölcs nemesítő mesék és eredeti költemények. Pest: Trattner & Károlyi 1839. 8°. 10, 104 l.¹⁶⁾
117. Fielding, H. Geschichte Tom Jones, eines Findlings, Bearbeitet für die Jugend von Moriz Gans. Mit 1 Farbendruck. Pest: Heckenast [é. n.] 12°. 4, 158 l.
118. *F. L.* Pali és Gyuri vagy a keresztény szeretet és szigorúság. Franciából ford. Alvinczi [Ferenc] Pest: Lukács 1854. 12°. 147 & 11. *E.*
119. **F. L.* Szent Miklós napja. Ford. Alvinczi Ferenc. Pest: Lukács 1854. 8°. 149 l. [Fuchstaller acélm. címképével.] *Fpk.*
120. Fleischer Jakob. Magyarul olvasni tanító könyv. Mellyben mikor egyéb játékaikat megunták, új hasznos mulatságot találnak a jóra hajló gyermekek. Színes képekkel. 2. kiad. Pest: Kilián 1842. 8°. 62 l.
121. Fleury Lamé. Szent történetek nevendék ifjaknak. Magyarra fordította Nagy Péter. 1 képpel. Kolozsvár: Tilsch 1848. 12°.
122. Fleury Lamé. Hajdankor története nevendék ifjaknak. Francziából Szilágyi Sándor. Kolosvár: Tilsch 1845. 12°. X, 192. l.
123. Fleury Lamé. Mythologia nevendék ifjaknak. L. F. után Nagy Péter. 15 kömetszettel. Kolosvár: Tilsch 1845. 12°. XIII, 196 l.
124. *Flórian*. Galatea. A magyar ifjuságnak fordítva Fazekas Sámuel által. Kolosvár: Lyceum betűivel. 1811. 8°. 2, 130 l. *M.*
125. *Foa Eugenia*. A párisi kis Robinson vagy az ipar győzedelme. Ford. Zichy Ágost gróf. Pest: Emich 1851. 12°. 236. l. [Tyroler J., valószínűen a francia eredeti után készült négy színes acélmetszetével.] *M. Fpk.*

---

¹⁶⁾ Ezt a kis gyermekkönyvet megjelenésekor Vörösmartyék folyóirata, a Figyelmező, igen nagyon ledorongolta.

126. *Foë és Geiger*. Robinson-Crusoe története. F. és G. szerint kivonatban adja Vajda Péter. Négy színezett képpel. Pest: Geibel 1844. 12°. 158. l. *E.*
127. *Foë és Geiger*. Robinson Crusoe története. F. és G. szerint Vajda Péter. 2. kiad. Négy [igen rossz] színezett köny. képpel. Pest: Lauffer & Stolp 1858. 12°. 160 l. *Fpk.*
128. Fränkel R. *Kleine Geschichten von Julius und Marie*. Mit 20 bunter Bildern, - Gyula és Irma kis történeteik. F. R. után magyarra fordítva. Pest: Geibel 1854. n. 8°. 28 l., 10 kép.
129. *Galerie der Menschen*. Ein Bilderbuch zur Erweiterung d. Kenntnisse ü. Länder u. Völker, vorzüglich f. d. Jugend. 2 Bde. Neue A. Pesth: Hartleben 1813. 107, 103. l. Mit 40 illum. Kupfern. [Bécsben, A. Straussnál nyomták.] *Fpk.*
130. Gáspár János. Csemegék olvasni még nem tudó gyermekek számára; melyekkel a szülék-, testvérek- és kisdedovóknak elbeszélés végett kedveskedik ... Kolozsvár: özv. Barráné és Stein 1848. 8°. 4, 71 l.
131. *Gáti István*. Természet históriája, melyet a gyenge elmék kedvéért készített... [H. és ny. n.] 1792. 8°. 32. l. *M.*
132. *Gáti István*. Természet históriája, melyben az ásványoknak, plántáknak és állatoknak három világát azoknak meg-esmértető bélyegeivel, természetekkel, hazájokkal rendbeszedve és a gyenge elmékhez alkalmaztatva, mind együtt magyar nyelven botsátja ki. Posony: Weber 1795. 8°. X, 309. l. *A.E.M.*
133. *Gedeon László*. Hasznos multság, melyet főképen az ifjuság szám. írt. Nagy Várad: Tichy 1823. k. 8°. 158, 1 l. *E.M.Fpk.*
134. *Genersich Johann*. Wilhelmine. Ein Lesebuch für Mädchen von zehn bis fünfzehn Jahren, zur Bildung des Herzens und des Geschmacks. 2 Thle. Wien: Doll 1811. 8°. X, 11-276 l., 1 rézm., 278. l. *M.*
135. *Genersich Johann*. Alfred. Ein Lesebuch für Jünglinge von fünfzehn bis zwanzig Jahren, zur Bildung des Herzens und des Geschmacks. Seitenstück zur Wilhelmine. 2 Thle. Wien: Doll 1812. k. 8°. VIII, 347. 1 l., 1 címkép; 315, 1 l., 1 címkép. *E.M.*
136. *Genersich Johann*. Sophron für reifende Jünglinge. 2 Thle. Wien: Doll 1816. 8°. 367, 369-590 l. *E.*
137. *Genersich Johann*. Cornelia für reifende Mädchen. Seitenstück zu Wilhelmine. 2 Thle. Pesth: Hartleben 1819. 8°. VIII. 9-376 l., 286 l. *E.*
138. *Genersich Johann*. Agathon. Für edle Jünglinge. Seitenstück zu „Sophron”. 2 Thle. Brünn: Traszler 1819. 8°. 2 lev. és 186 l: 189 l. és 1 lev. *E.*
139. *Genovéva*. Hajdankori szép és érzékeny történet, minden jó érzésű emberek, különösen pedig anyák és gyermekek szám. Németből magyarra fordította Jászai Láng Ádám. Kassa: Werfer 1824. 8°. 164 l. *E.M.*
140. *Genovéva*. Régi szép és érzékeny történet, minden jobb érzésű embereknek, különösen pedig anyák és gyermekek szám. Buda: Bagó 1853. 8°. 124 l., 1 lev. *E.*
141. *Genoveva*. Eine der schönsten und rührendsten Geschichten des Alterthums. Neu Erzählt für alle guten Menschen, besonders für Mutter und Kinder. Ofen; Bagó 1859. 8°. 144 l. *M.*
142. *Geschichte Ungarns mit Abbildungen der Anführer u. Könige. Pest: Bucsánszky 1848. 8°, 139 l. [J. Mihalovits (Pozsony) érdekes népies fametszeteivel.] *Fpk.*

143. *Geschichte*, Wunderbare -, der Gräfin Genovefa. Ein lehrreiche Erzählung für Mutter und Kinder. Hg. v. J.T. 2. Auflage. Ungarisch-Altenburg: Czéh 1858. k. 8°. 59 l., 5 l. *E.*
144. *Glatz Jakab*. Az elbeszélő anya vagy rövid történetek gyermekek szám. Ford. Becser Soma. Pozsony: Bucsánszky [é. n.]. 8°. 94, 1 l. [Gloos primitív litográfiáival. Olcsó, népies gyermekkönyv.] *E. Fpk.*
145. *Glatz Jakab*. Az elbeszélő atya vagy rövid történetek gyermekek szám. Ford. Becser Soma. Pozsony: Bucsánszky [é. n.]. 8°. 90, 1 l. [Gloos könyom, képeivel.] *E. Fpk.*
146. *Glatz Jakab*. Erényi atya. Olvasókönyv népiskolai tanulók számára. Magyarosítá Szívós Mihály. Pest: Heckenast 1845. 12°. III, 214 l., 1 címkép. [A kép hiányzik.] *E.*
147. *Glatz Jakab*. A gyermekvilág képekben és elbeszélésekben. Ünnepi, névnapi és újévi ajándék jó fiúk és leányok szám. Ford. Szívós Mihály. Pest: Heckenast 1840. k. 8°. 128. l., 6 könyom, kép. [A képeket minden valószínűség szerint Barabás Miklós rajzolta.] [A N. Múzeum példányából hiányzanak a képek.] *M*¹⁷
148. *Glatz Jakab*. Piros könyv. Mulattatva oktató olvasmány. Ünnepi, névnapi s újévi ajándékul, jó kis fiúk- s leányoknak. Magyarosítá Szívós Mihály. Pest: Landerer & Heckenast 1842. h. k. 8°. 222 l. [Hat színes könyom, képpel.] [A Nemz. Múzeum példányát nem láthattam.] *M*.¹⁸
149. *Glatz Jakab*. Vidor gyermekek, vagy beszélek és képek a gyermekvilágból. Magyarosítá Szívós Mihály. 4 képpel. Pest: Heckenast 1842. k. 8°. V, 188 l.
150. *Glatz Jakob*. Familiengemälde und Erzählungen für die Jugend. 2 Bdchen. Gotha: Perthes 1799. 12°.
151. *Glatz Jakob*. Erzählungen für die zartere Jugend. 3 Bdchen. Mit Kupfern. Lpzg: Fleischer 1799-1801. k. 8°. 6 lev., 220 l. és 1 rézm.; 238 l., 1 rézm.; 3 lev. 310 l., 2 rézm.
152. *Glatz Jakob*. Das rote Buch. 4 Bde. Altenburg: Bink 1800-1801. k. 8°.
153. *Glatz Jakob*. Das goldene ABC, für Kinder die schon lesen können. Mit 24 Kupfern. Nürnberg: Campe 1810. 8°.
154. *Glatz Jakob*. Die Kinderwelt in Bildern und Erzählungen. Mit 12 illum. Kupfern. Lpzg: Fleischer 1809. 12°.
155. *Glatz Jakob*. Kleines Sittenbüchlein für die zarte Jugend beiderlei Geschlechts. Lpzg: Leo 1809. k. 8°. 124. l., 1 címkép.
156. *Glatz Jakob*. Minona, ein unterhaltendes Lesebuch für Mädchen von 4-7 Jahren. Frankfurt a. M.: Wilmans 1807. k. 8°. 301. l., 1 rézm.
157. *Glatz Jakob*. Das rote Buch. Unterhaltung für Knaben und Mädchen. 4. Bde. Lpzg: Hinrichs 1809. 12°.
158. *Glatz Jakob*. Neues Bilder-Cabinet. Ein Bilder- und Lesebuch z. Belehrung und Unterhaltung. Mit 18 Kupfern. Wien: Doll 1809. 8°. 200 l.

¹⁷ Reiter László úr teljes példányát volt szíves rendelkezésemre bocsátani. A rajzok Barabásra vallanak, bár sem a mester, pontos és gondos naplójában, mely valószínűleg oenvre-katalogus-számba mehet, sem az egykorú sajtó, sem a könyv hirdetései nem említik őket tőle származóknak.

¹⁸ Rampacher Pál úr volt szíves teljes példányát rendelkezésemre bocsátani. A bájos képek litográfusa nyilván azonos a 341. sz. könyv képeinek mesterével.

159. Glatz Jakob. Rosaliens Erinnerungen aus ihrem Leben. Seitenstück zum Vermächtniss. Mit 3 Kupfern. Lpzg: Leo 1821. k. 8°.
160. Glatz Jakob. Erste Nahrung für den Verstand, oder neues ABC-, Lese- und Bilderbuch. Hg. v. Heinr. Karl Guttmann. Wien: Doll 1808. 8°. 127 l., 24 rézm.
161. Glatz Jakob. Sittenlehre für jüngere Mädchen, in Beispielen. 2 Bde. Frankfurt a. M.: Wilmans 1807. k. 8°. 344, 373 l.
162. Glatz Jakob. Kleine Geschichten und Erzählungen für die Jugend. Nürnberg: Campe 1801. 8°.
163. Glatz Jakob. Kleine Romane für die Jugend. 2 Bdchen. Altona: Hammerich 1801. 8°.
164. *Glatz Jakob*. Moralische Gemälde für die gebildete Jugend. 2 Hefte. Lpzg: Vosz & Comp. 1801-3. 4°. M.
165. Glatz Jakob. Unterhaltungen und Sittengemalde für die Jugend. 2. Bde. Dresden: Berger 1802. 8°.
166. Glatz Jakob. Jakob Stille's Erzählungsbuch. 4 Bdchen. Lpzg: 1802-3.
167. Glatz Jakob. Merkwürdige Reisen in fremde Welttheile, zunächst für die jüngere Jugend herausgegeben. 4 Thle. Fürth: Bureau für Litteratur 1802-4. k. 8°. 240 l., 1 rézm. 237 l., 1 rézm. 226 l., 1 rézm. 266 l., 1 rézm.
168. Glatz Jakob. Naturhistorisches Bilder- und Lesebuch, oder Erzählungen über Gegenstände aus den drei Reichen der Natur. Nebst 300 illum. Abbildungen von Horny und eier Erklärung derselben in Versen. Jena: Frommann 1803. 8°. VIII. 360 l., 14 tábla.
169. Glatz Jakob. Neue Unterhaltungen und Sittengemälde für Kinder von 12-16 Jahren. 2 Bde. Mit Kupfern. Dresden: Beger 1803. 8°.
170. *Glatz Jakob*. Iduna. Ein moralisches Unterhaltungsbuch für die weibliche Jugend. 2 Bde. Frankfurt a. M.: Wilman 1803. k. 8°. 269 l., 1 rézm.; 263 l., 1 rézm. M.
171. Glatz Jakob. ABC- und Lesebuch in 3 Heften. Ein Vorläufer zu Stille's Erzählungsbuche, dem rothen Buche und dem Unterhaltungsbuche der kleinen Familie von Grünthal. Wien: Rehm 1804. 8°. 78, 96, 95. l.
172. *Glatz Jakob*. Theodor's und Emiliens Lesebuch. Ein Geschenk für gute Söhne und Töchter. Mit Kupfern. Wien: Camesinische Buchh. 8°. 255 l., 1 rézm. M.
173. *Glatz Jakob*. Die frohen Kinder, oder Erzählungen und Bilder aus der Kinderwelt. - Les enfants joyeux, ou historiettes et figures du monde des enfans. D'après l'allemand par l'abbé Libert. - Mit illum. Kupfern. Wien, Triest u. Baden: Geistinger [1806.] k. 4°. 132 l., 6 színez, rézm. M.
174. *Glatz Jakob*. Theone. Ein Geschenk für gute Töchter zur Weckung und Veredlung ihres sittlichen und religiösen Gefühls. Ein Seitenstück zur Iduna einem moralischen Unterhaltungsbuch für die weibliche Jugend. 2 Bde. Frankfurt a. M.: Wilman 1806. k. 8°. 323 l., 1 rézm. 348 l., 1 rézm. M.
175. *Glatz Jakob*. Rosaliens Vermächtniss an ihre Töchter Amanda, oder: Worte einer guten Mutter an den Geist und das Herz ihrer Töchter. Ein Bildungsbuch für Deutschlands Töchter. Leipzig: Leo 1808. k. 8°. 364 l., 4 rézmetsz. M.

176. Glatz Jakob. Lina's erstes Lesebuch, ein Elementarbuch für Mädchen. Frankfurt a. M.: Wilmans 1810. k. 8°. 161 l., 1 rézm.¹⁹⁾
177. Gregor József. Vidámító tavasz, az iskolákba járó nevelők iffiúságnak gyönyörködtetésére. Eperjes: Raedlitz betűivel [1808.] 8°. 8 l. M.
178. Grimm, A. L. Regék a görög és római őskorból. 3 köt. Pest: Boldini ny. 1859. 12°. 3 lev. 140 l. 1., 3 fametsz. 168 l. 1., 2 fametsz.; 167 l. 1., 3 fametsz. [A képek külföldiek.] A.E.M.
179. Grimm Vincze. Rajzolatok az állatországból. Képes könyvül a természettörténethez és fáltáblával az iskolában, magyar, német, tót és szerb aláírással. 2 füz. 24 táb. Pest 1845.
180. Grynaeus Alajos. Kis lant hangjai korszerű tankölteményekben. Pest: Müller 1852. 16°. 11 lev., 245 l. K. M.
181. Guthy Károly. Népszerű kis természettan. Három részben. I. Lég-tünemények. II. Különféle fejtmények. III. Kis-tükör. 1. Nehány égi-testekről, különösen földünkről. 2. Rövid földleírás általánosan. 3. Rövid földleírás részletesen. Kötetlen versű sorokban, fa metszvényekkel. Első rész. Lég-tünemények. 3. bővített kiad. 10 metszvénnel. Pest: Magyar 1857. 12°. 36 l. M.
182. Guthy Károly. Légtünemények. Alsóbb tanulók szám. Röviden kivonta és versformájú és érthető sorokban kiadta. Pest: Müller 1853. 12°. 36 l.
183. Guzmics Izidor. A boldog atya. Erkölcsi dráma három felvonásban. Az ifjuság szám. kevés változással Urániából kiadta Szeder Fábián. Esztergom: Beimel betűivel 1829. 16°. 70 l. M.
184. Gyarmathy Sámuel. Okoskodva tanító magyar nyelvmester. 2 darab. Kolozsvár és Szeben: Hochmeister 1794. n. 8°. XXXIII., 1., 396, 1 l. A.E.M.
185. Gyermekbarát. Magyar -. Alapítá s szerkeszti Szilágyi Ferencz. 2 esztendő. 4 darab. Kolozsvár: Ref. főiskola 1843-44. n. 8°. M.
186. Gyermeknek kézi könyvecskéje. Melly németből magyarra fordítottatott (Szabó János által) és magában foglalja 1. Az idvességnek rendit. 2. Az idvességnek kintseit. Kisdedeknek kedveikért szereztetett. 3. Keresztyéni életnek 100 reguláit. 4. Külső erköltsőknek 100 reguláit. 5. Imádságos könyvetskét. Jena 1740. 12°. 6 lev., 192 l. E.M.
187. Gyermekélet a házi állatok körében. Képes és verses könyv. 12 színes képpel. Pest: Hartleben 1854. 8°. 24 l.
188. Gyöngyök a német költészetből. Olvasókönyvül az ifjuság szám. gyűjté Tarczy Lajos. 2 füz. Pápa: Ref. főiskola betűivel. 1839-41. E.
189. U. a. 2. bővített kiadás. Pápa: A főiskola bet. 1844. 12°. 111, 1 l. M.
190. Györke Erdélyt utazza. [Szerzője Kőváry László²⁰⁾] Kolozsvár: Tilsch 1847. 16°. 46 l. (Györke könyvtára²¹⁾, 1.) M.
191. *U. a. 3. kiad. 1851.

¹⁹⁾ Glatz származására magyar s kora gyermekirodalmára nagy hatással volt, ezért sorolom fel fontosabb műveit. (A magyarra fordítottakat mind.) E gyermekkönyvek legtöbbje sok kiadást ért, leginkább külföldön. Valamennyit felemlíteni itt épp ezért fölöslegesnek tartottam.

²⁰⁾ L.: Szinnyei, Magyar írók „Kőváry” címszó a.

²¹⁾ L.: A gyűjtemény tíznél több kiadást ért. L. m. f.

192. *Györke* históriája Erdélyről [Szerzője Kőváry László] Kolozsvár: Tilsch 1848. 16°. 56 l. (Györke könyvtára, 2.) *M.*
193. *U. a. 4. jav. kiad. 1851.
194. *Györke* geográfiája és históriája Erdélyről. Kolozsvár: Tilsch 1847. 16°. 84 l. (Györke könyvtára, 3.)
195. U. a. 2. kiad. 1847. 84 l. [4 igen jó könyvem, képpel, készíté Szathmáry Pap Károly.²²] *M.*
196. *U. a. 3. kiad. 1851.
197. *Györke* olvasó könyve. Szívképző történetek az élet köréből. Színes képekkel. Kolozsvár: Tilsch 1851. (Györke könyvtára, 4.)
198. *Györke* ABCz-je, sok képpel. 1851. (Györke könyvtára, 5.)
199. *Györke* az öt világrészt utazza. Négy mappával. 1851. (Györke könyvtára, 6.)
200. *Györke* történeti anekdotái bevezetésül a világtörténetbe. 1851. 130 l. [1 címképpel. Sc. F. Weber.] (Györke könyvtára, 7.) *M.*
201. *Györke* meséi és példázatai, [é. n.] 84 l. [Nagyon bájos könyvem, címképpel (a róka és a holló.)] (Györke könyvtára, 8.)²³
202. *Györke* állatországa. Ábrákkal. 155 l. (Györke könyvtára, 9.)
203. *Györke* példány levelei a szépírássra. 8 levél. Kolozsvár: Tilsch 1851.
204. *Györy Vilmos. Balassa János. Történeti elbeszélés. Pest: Heckenast 1858. 8°. [Kiállítva a M. Bibliophil Társ. gyermekkönyv kiállításán. L. a katalógust. Említi Szinnyei is: Magyar írók.]
205. *Hahnenkamp Josef*. Briefe aus dem Kinderleben für Schüler an Volksschulen. Oedenburg: Kultschar 1845. k. 8°. 24. l. *E.M.*
206. *Hahnenkamp Josef*. Spruchbüchlein. Eine Sammlung von vorzüglichen Denk- und Sittensprüchen, nebst kleinen Deklamations- und Gratulations-Gedichten für die Jugend. Oedenburg: Kultschar 1845. k. 8°. 48 l. *E.M.*
207. Haller Jakab. Képalakok a betűkben, az idő, a gyermeki fáradalmas béketűrés kímélése tekintetéből; hogy t. i. a tanuló gyermekek azok szerint az elemi szóhangoztatásra vezettesse-nek s nekik az iskola az első beléptőkkel nem terhökre, hanem gyönyör-helyökre szolgáljon. Sok színes képpel. Pest: Leyrer 1846. 4°. 38. l.
208. *Haller Jakob*. Der katholische Jugendbildner. Ein Elementarbüchlein zum ersten Schreib- und Lese-Unterricht und zur Rechtschreibung, mit besond. Berücks. d. Religion. Pest: Lantosy & Lampel 1852. 8°. 48 l. *E.M.*
209. *Haller Jakob*. Lehr- und Uebungsbuch im Rechnen, mit Regein und Beispielen für Elementar- und Volksschulen, auch zum Selbtsunterricht. Pest: Lampel 1853. 8°. 72. l. *M.*
210. Haller Jakob. Schul- und Kirchenlieder. Pest: Müller 1856. 32°. 23 l.
211. *Hanák Ker. János*. A természetrajz elemei. Az ifjuság szám. Pest: Hartleben 1845. n. 8°. IV, 5-160, 1 l. *E.M. T.*

²² L. Nagy Zoltán: A magyar litográfia tört. a XIX. században. Bp. 1934.

²³ Dr. Bogner Mihály úr volt szíves példányát rendelkezésemre bocsátani.

212. Hanák Ker. János. Természetráj vagyis: az állat- növény- és ásványországnak természet-hű rajzokkal ellátott rendszeres leírása magán és nyilvános oktatásra. Pest: Hartleben 1846. n. 8°. 3 lev. VI, 343 l., LVII színez. rézm. tábla.

213. *Hanák Ker. János. Az emlősök és madarak képes természetrajza. Bp.: Hartleben 1846. n. 8°. 4, VI, 343 l. *Fpk.*

214. *Hatvani István. A fiúi és leányi iskolákban tanuló gyermekek számára iratott rövid könyörgések, a gyengébb preceptorokhoz és szülékhez való oktatással és intéssel. Ismét könyörgések azok számára, kik az uri szent vacsorával akarnak élni, vagy élnek: és ezeknek micsoda legyen az ő tiszték. Hely és év n. (Az oktatás és intés végén: Irtam Debreczenben Sz. András hava 12. 1758. Dr. és Prof. Hatvani.) [Említi Szinnyei: M. írók.]

215. *Hatvani István*. Az uri szent vatsorára meg tanító, könyvetske a melly, irattatott a gyengébbek kedvéért, hogy az igaz tudományt az leányok, és asszonyok is könnyen és világosan megfoghassák; magok pedig a szülék az ő gyermekeiknek; a tanítók preceptorok az ő tanítványaiknak; a gyengébb lekipásztorok az ő halgatóiknak a szent vatsorául való tudományt értelmessen s megfogható módon elől adhassák: ezen kívül hogy az hitben gyengélkedők, az igaz tudományban meg erősítessenek; az eltévelyedéstől őriztessenek: kiki pedig a szent vatsorával idvességesen élhessen. A Jésum Kristusnak egy rendes egyházi szolgálja által. Basilea: Im-Hóf Rodolf János 1760. k. 8°. 351 l. *E.M.*

216. *Hauptmomente*, Die -, der biblischen Geschichte alten und neuen Testamentes durch 48 Erzählungen in ungarischer und deutscher Sprache dargestellt. - Az ó és új testamentom történeteinek főpontjai, 48 magyar és német elbeszélésekben. - Mit 48 color. Kupfern. Kaschau: Sandvoss. [É. n.] n. 8°. 97 l. *E.*

217. *Hevenesi Gabriel*. Alphabetum angelicum, sive S. Angeli custodis in cliente suo adulescente ad conservandam castitatem instruendo conatus. Tyrnaviae: Gall 1716. 12°. 1 lev., 215 l. *M.*

218. Hevenesi Gabriel. Speculum innocentiae, sive vita angelici juvenis B. Aloysii Gonzagae soc. Jesu. Montis spiritualibus ad piam juventutis institutionem accomodatis illustrata, et proborum imitationi, ac beati hujus venerationi... Primum Graecii. Nunc iterum recusa. Tyrnaviae: Gall 1717. 16°. 259 l.

219. *Heydenreich*. Ifjui életvezér, mellyet ama dicső emlékezetű professor H., ezen nevezet alatt: „Egy atyának oktatásai az ő fijának szívéhez és lelkéhez” alkalmaztatva kiadott, most pedig némelly szükséges változásokkal bővítvén magyarázva közrebocsájt Szép Mihály. Posony: Belnay örököseinek betűivel 1835. 8°. VIII, 9-72 l. *M.*

220. *Heydenreich*. Diarium adolescentis studiosi, sive methodus actiones quotidianas bene, et fructuose obeundi. Sanctorum adolescentum exemplis illustrata, et in gratiam studiosae juventutis pp. soc. Jesu scholas frequentantis typis data. Primum Graecii. Nunc iterum recusa. Tyrnaviae: Gall 1729. 16°. 212 l. *E.M.*

221. *Hoffmann Ferenc*. Az árvák. Elbeszélés az ifjuság szám. Ford. Remellay Gusztáv. Pest: Lampel 1857. 16°. 134 l. *M.*

222. *Hoicsy Miksa*. Pénz. Újévi és névnapi ajándék növendékeknek vagy hasznos és mulatságos értekezése egy atyának gyermekei előtt a pénzről. Buda: Gyurián és Bagó 1843. 8°. 70 l. *E.M.*

223. *Homonnay Imre*. Szabályok egészség, illem, erkölcs, vallás és más hasznos dolgok tekintetében uri leánykák s finevendékeknek. Életbölcseességi tanácsok, régi, középkori s új történetekkel. Buda: Bagó k. 8°. 148 l. *M.*

224. Honleányok könyve. Képes folyóirat közhasznú ismeretek terjesztésére a gyöngéd nőnem körében. Szerkesztik Rösler Ágnes és Oroszhegyi Józsa. 1-3 füz. Pest: Emich 1847. n. 8°.
225. *Horkai Antal. Kis brúgó. Magyar dalok kis gyermekek szám. Nagybánya: Kibling 1860.
226. *Horkai Antal*. Kis hegedű, vagy magyar dalnok kis gyermekek szám. Pest: Heckenast 1857. 16°. 63 l. *M.*
227. *Horkai [Antal] bácsi. Kis orgona vagy dics-énekek. Családok és gyermekek szám. Nagybánya: Kibling Pál 1860.
228. Horowitz, L[éop]. Blumenkörbchen für die reifere weibliche Jugend. Eine Sammlung origineller Erzählungen, Märchen und Fabeln. Pressburg: Kaliwoda 1848. 8°. 172 l.
229. *Horváth Ádám*. Magyar országnak belső ismerete vagy egy kis rövid statistica. Az iskolák szám. készítette 1814-ben. W[e]szprém: Szammer 1817. 8°. 80 l. *A. M.*
230. *Höfferus János Cziriak* menyrei úttya, az az mi módon a tanuló gyermek megtanulhattya röviden, hogy kell a poklot elkerülni és idvözülni. Lipcse 1718. 16°. 118 l. *M.*
231. *Hundert* Darstellungen aus dem Leben und dem Gebiete der Natur und Kunst. Mit 23 lith. Taf. Kaschau: Werfer 1836. 4°. 26 l., 1 lev. [A könyvmotok külföldön (Meissenben) készülték.] *E.*
232. *Hunfalvy János. Uti és vadászati kalandok. Pest: Lauffer & Stolp 1857. 8°. 191 l. [5 színes, külföldi képpel.] *Fpk.*
233. *Hübner János*. Kétszer ötvenkét bibliai történetek, az iskoláknak és családoknak számukra. Képekkel. A tizenhétcadik német kiadás szerint magyarra fordítva. Most másodszor kiadva. Kőszeg: Reichard 1840. 12°. 222 l. [Agyonkoptatott, régi, rossz fadúcokról készült fametszetekkel.] *M.*
234. *Hübner János*. Száz és négy bibliai történetek, a melyeket az ó és új testamentumi szent írásokból a gyengéknek kedvéért öszveszedett... Mostan pedig a nemzetében lévő apróságnak és más rendbeli gyenge keresztyéneknek javokra németh nyelvből magyar nyelvre fordított F. P. MA. RE. TH. DE. Basilea: Redolf 1760. 8°. 7 lev., 454. l. *E.M.*
235. Hübner Josef. Unterhaltendes Museum für Natur-, Welt- und Menschenkenntniss. Interessante Nachrichten von den Erscheinungen der Natur, der Tiere, der Pflanzen und Menschen. 12 Hefte. Mit 12 illum. Kupfern. Pesth: Hartleben 1810-14. 4°.
236. *Ibolyák*. Költeményfüzér. Többek közremunkálásával szerkeszté Hindy Árpád. Pest: Beimel & Kozma 1859. k. 8°. 159, 5 l. *E.M.*
237. Ifjuság barátja, vagy hasznosan mulattató darabok a két nembeli ifjuság szám. Közre bocsátja Kis János. 2 köt. Pest: Trattner 1816. 8°. 271, 301 l. [Csak az I. köt. van meg. Mansfeldnek nem ehhez a könyvhöz készült rézm. címképével.] *F.*
238. Ifjuság, A magyar -, évkönyve. I. folyam. 1860. Szerkesztik Beniczky Emil és Urváry Lajos. Pest: Gyurián 1860. n. 4°. VI, 112 l. *M.*
239. Ifjuság lapja. Gyermekirodalmi és nevelészeti képes közlöny. Szerkeszti Gönczy Pál. I. évfoly. Pest: Müller 1853-54. 8°.
240. Iratok, Korszerű erkölcsi -, az ifjuság szám. A nagyszombati növendékpapság magyar iskolájának zsongéje. Nagyszombat 1847. 8°. VIII. 121, 143 l. *M.*
241. *U. a. 2. kiad. Pozsony: Schmid 1847. 8°. VIII. 205 l. [Fordítás németből.]

242. Jais Egyed atyának szép és tanulságos erkölcsi elbeszélései, mellyekkel a jámbor magyar gyermekeknek kedveskedik a pesti növendék papság magyar iskolája. Pest: Hartleben 1846. 8°. 136 l.
243. Jardine Vilmos és Treitschke Fridrich. Az állatország természettörténeti képtérme. 90 színes aczélmetszettel. Fordította Pálya József. Pest: Hartleben 1841-2. 4°.
244. *Jéger József*. Magyar író deák, avagy külömbféle írásbeli feltételek, mellyeket a magyar nevendékeny ifiúságnak segedelmére, és a levél írásban való gyakorlásra szerzett. Kassa: Ellinger 1803. 8°. 95 l. *A.M.*
245. *Jéger József*. A mesterségek s kézművesek nevendékenyei erkölcsi iskolája. Szeged: Grün 1809. 8°. VIII, 9-55 l. *E.M.*
246. *Jókai Mór*. A magyar nemzet története. Regényes rajzokban. 2 javított és bővített kiadás. XVII Geiger-féle képpel. Pest: Heckenast 1860. n. 8°. 2 lev., 292 l. *E.*
247. *Jósika Júlia*. Közlések a külföldről. Fiatal olvasók szám. 2 köt. Pest: Heckenast 1855. k. 8°. 1911., 1 színes könyom.; 203, 3 l., 1 színes könyom. [G. Bartsch.] *M.*
248. *Józsa János, farczádi*. Olvasásba szoktató, elmét világosító s erkölcsöt formáló kis olvasó-könyv, az alsóbb iskolákbéli fiú és leány gyermekek szám. készítette ... Svasit amor patriae, puerosque cupido juvandi. Brassó: Schobeln betűivel 1816. 8°. 70 l, 1 lev. *M.*
249. Jugendfreund. Der -, Erzählt von Th. Gr. - Die Fastnacht. Von A.. F. G. Langbein. - Der Einkauf. Von Theodor Gell. [Helyesebben: Hell]. Pest: Trattner 1819. 8°. 64 l.
250. *Jugendführer, Derneue* -. Ein nützliches und angenehmes deutsch-ungarisch und französisches ABC, Buchstabier- und Lese-Bilderbuch für die Jugend. Mit 128 Kupfern auf 33 Blättern. Pesth: Müller 1820. n. 8°. [Érdekes, jellegzetesen magyar sorsú gyermekkönyv. Címlap és képek nélkül a szöveg egy része a Nemz. Múzeumban van meg, maga a címlap pedig a Lehnhardt által metszett frontispice és cím, próbanyomatban a Fővárosi Könyvtárban.] *M. F.*
251. *Karády Ignác. Regék, nagyobb gyermekek szám. Pest: Heckenast 1855. k. 8°. 201 l. 5 festett képpel.
252. *Kállay István. Gyermekbarát jó fiúk és leánykák szám. Miskolc: Tóth Lajos 1857. 8°. 71 l. *F.*
253. *Károlyi István*. Gyermeklant. Egy képpel. Pest: Heckenast 1843. 8°. 4 lev., 285 l., 1 lev. [A kép hiányzik.] *M.*
254. *Károlyi István*. Gyermeklant. Versek, társasjátékok, víg színdarabok, mesék, erkölcsi mondatok és könyörgések 6-10 éves gyermekek számára. 2. kiadás egy színes könyom, képpel. Pest: Heckenast 1847. 8°. 4 lev., 285 l., 1 lev. *E. Fpk.*
255. *Károlyi István*. Szünórák, különböző korú gyermekeknek multságul. Pest: Trattner 1845. 12°. 163, 1 l. *M.*
256. Képek az állatországból kis gyermekek szám. Debreczen: Telegdi 1860. 8°.
257. *Képek*, Tavaszi -, a kedves gyermekeknek. Rajzzal és szöveggel. Pest: Heckenast 1858. h. 4°. 2 lev., 92 l. [7 színes, igen szép, de nem magyar könyomattal és borítékkal.] *M. Fpk.*
258. Képes- és verseskönyv, Nemzeti -, olvasni tanuló ifjúság szám. 70 színes képpel. Pest: Hartleben 1853. 8°.
259. *Kert*, Kis -. Tanulságos és mulattató gyermeki olvasmányok. Szerkesztette és kiadta Szeberényi Lajos. 6 iv. Gyula: Réthy 1856. 8°. 92 & 2 l. *E.*

260. *Kézikönyvecske*, mellyben társasági játékok, szép történetek és találós mesék foglaltatnak. Ajándékul a szép nem szám. 13 rézmetszett képekkel. Pozsony: Weber [é. n. 183?] 16°. 180 l. [Inkább felnőttek társasjátékait tartalmazza.] *M.*
261. *Kienberger, Leop.* Einige Worte über Feuer und Feuersgefahr zur Warnung für die Schuljugend in Städten und auf dem Lande. Oedenburg: Kultschar 1844. 8°. 16 l. *E.M.*
262. *Kienberger, Leop.* Bildung des Gefühls und Verstandes der Schuljugend zum Schutz der Thiere für Stadt und Landschulen. Oedenburg: Kultschar 1846. 8°. 53 l. *E.M.*
263. *Kis János.* Gyermekek és ifjak tárháza, az az elmét gyönyörködtető és nemes szívet formáló apró történetek, beszélgetések, utazások és versek. A mind a két nemen lévő ifjuság szám. egynéhány nevezetes német írók munkáiból fordította ... 2 rész. Pest: Trattner 1805. 8°. 5 lev., 253, 3 l.; 218 l., 3 lev. *A.E.M.*
264. Koszorú. Elbeszélések gyűjteménye. Jutalomkönyvül gyermekek szám. 6 képpel. Pest: Bucsánszky 1854. k. 8°. 176 l.
265. *Kotzebue Ágoston.* Az ostoba árvának szerencséje, vagy is az ifju Szalma-bőr Jankó bánatai és örömei. Elme-futtatás. K. Ágoston után németből magyarra fordítva idősb Szatthmári Király Josef által. Kassa: Vajda 1827. 12°. 71 l. *M.*
266. *Kotzebue Ágoston.* Szívet formáló történetecskék a gyermekek szám. Ford. Molnár András. Pest: Wigand 1830. 12°. 244. l. *M.*
267. *Kotzebue Ágoston.* Oktató és érdeklő történetecskék az ifjuság számára. Magyarázta Molnár András. Pest: Wigand 1831. 12°. 210 l. *M.*
268. *Kotzebue Ágoston.* A kis Laczi olvasókönyve. Oktató történetecskék az ifjuság számára. Fordította Molnár András. Pest: Heckenast 1836. 12°. 210 l., 1 [igen gyenge] szín. kép. *M.*
269. *Kovács Ferencz Mátyás.* Emberséges ember egész tisztje, vagy oly makszimák, mellyek szerént az ember magát e világban böltsen, okosan, Isten s emberek előtt való kedvességgel hordozhatja. A gyenge ifjuság nagy hasznára való nézve, franczia nyelvből magyarra fordított K. F. M. által. Győr: Streibig 1775. 8°. 94., 1 l. *M.*
270. Könyvecske, Gyönyörködtetve olvasni tanító képes -, vagy legkönnyebb módon értelmes szavakkal a gyermekeket rövid idő alatt olvasni tanítani. Kiadta V. P. 1. rész. Pest: Lukács 1849. n. 8°.
271. *Könyvtár, Érdekes* -, ifjuság szám. 1. és 2. füz. Pest: Kilián 1833. n. 8°. 76, 80 l. *M.*
272. Könyvtár, Ifjúsági -, mindkét nembeli ifjuság szám. Francia művek gyűjteménye, né-melly mellékjelentőségű, s az ifjuság korát túlszárnyaló részletek kihagyásával Zoller Károly nyomán szerkeszti Szabó Mihály, kiadja Bökönyi Géza. I. köt. Társalgó a kandalló mellett, érdekes beszély-füzér. Surville Balzac-nő után fordították Sz..., E... és L... Nagyvárad: Tichy 1859. 12°. 4 lev., 166 l., 1 lev.
273. *Köszöntések. Jeles -, és atyai intés. Kolozsvár é. n. [Említi: Sándor István Magyar Könyvesházában, 1803.]
274. *Köszöntések*, örömmérezések, üdvözlések, új esztendő, születés- és névnapokra, próba tételi és más ünnepi alkalmakra a világi társaságban minden rend, és kor, barátság és atyafiság, tisztelet és szeretetnek, de leginkább a nemzeti ifjuságnak új-esztendei ajándékul bemutatta Cs. L. I. L. az A. I. rt. t. 3. javított, és sokkal bővített kiadás. Pozsony: Schmid 1834. 8°. 2 lev., 170 l. *M.*

275. *Kubinyi Ágoston*. Magyarországi mérges növények. Alsóbb osztályú, kivált nép iskolák szám. Buda: M. kir. egyetem bet. 1842. n. 8°. 841., 1 lev., 30 színez, rézm. tábla. [Rajzolták: Kubinyi Géza, Kammerlohr J. L. és Geduly Fer., metszette Fuchstaller] *A.E.M.Fpk.*
276. Lánghy István. A magyar gyermekek barátja, melyet Wilmsen urnak német nyelven szerkeztetett 100. kiadása után kiadott. 2 rész. Pest: Landerer 1829. 8°. 255, 336 l.
277. *László L. János*. A magyar ifjunak szíves érzésű köszöntései édes hozzá tartozandóihoz. Születés, név és új esztendő alkalmával, néhány próbatételek előtt és után mondódni szokott felszólításokkal az ifjuságnak útmutatásul közre bocsájtotta... Nagy-Károly: Gönyei 1829. 8°. 4 lev., 9-108 l. *M.*
278. *Lebersberg*. Légy jó és szerencséd önkint jövőd. Jóra idomító elbeszélések és rajzolatok. Magyarázva L. után közli R. G. L. J. Pest: Beimel [é. n.] 8°. *E.*
279. *Lehren und Erfahrungen für junge Frauenzimmer zur Bildung des Herzens*. 2 Bde. Pesth: Trattner 1829. 12°. 216, 300 l.
280. U. a. 2. Auflage. 2 Bde. Pesth: Müller 1830. 12°.
281. **L. F. Sismond család vagy a megkísértetett és jutalmazott jámborság*. Ford. Nehéz Károly. Pest: Herz J. 1855. 8°. 156 l. [Fuchstaller acélm. címképével.] *Fpk.*
282. *Lenglet du Fresnoy*. Röviden egybe-foglalt gyermekek geographiája, ötvenkét részre, vagy letzkékre osztatva, és ahoz szükséges chartákkal el-készítette, frantzia nyelven íratott L. d. F. által. Az-után az ifjaknak hasznokra németre fordított, ujobban meg-visgáltván, sok részeiben megvilágosított nem-kevés hasznos toldalékokkal meg bővített, és kivált a németek vélevaló élésekre intéztetett. Most pedig, bétsi mulatásában, a magyar tanuló gyermekek, s kiváltképen maga fiának jövőd oktattatására nézve, magyar nyelven ki-adott G. Gyalakuti Lázár János 1750. Szeben: Sárdi. 8°. 2 lev., 170 l., 2 lev. *A.E.M.*
283. *Losontzi István*. A szent históriának summája melyben az Isten anyaszentegyházának, e világ teremtésétől fogva, a keresztyén vallásnak el-terjedéséig lett dolgai a szent írásból, rövid kérdésekben és feleletekben foglaltatván, elő adattnak. És most Magyar ország kis tükörével, az-az: oly könyvetskével, a mely Magyarországnak földét, polgári állapotját és a magyar-nemzetnek históriáját summásan kimutatja, a tanulóknak nagyobb előmenetekre meg bővítetvén ki-botsáttatott. Posony: Landerer 1771. 8°. 144 l. *E.M.*
284. *Losontzi István*. Hármaskis tükör, mely I. A szent históriát, II. Magyar országot, III. Erdély országot, annak földével, polgári-állapotjával, és históriájával, gyenge elmékhez alkalmaztatott módon, a nemes tanulóknak, summáson, de világosan elő-adja és ki-mutatja. Posony: Landerer 1773. 8°. 192 l., 2 színez, rézm. térkép. [A Pedagógiai Lexikon szerint 71 kiadásban volt ez a népszerű magyar geográfiai és históriai tankönyv forgalomban.] *E.M.*
285. *Ludvigh Samuel*. Gedichte aus dem Jünglingalter. Güns: Verl. d. Verfassers 1827. 8°. 4 lev., 184 l., 2 rézm. *M.*
286. *Lukács Pál*. Béni kis naplója. Pest: Heckenast 1860. 12°. 96 l. *E.*
287. *Lukács Pál*. Virág-cserép. Kis hölgyeknek karácsonyi ajándékul. Pest: Heckenast 1860. 12°. 96 l.
288. *Lukács Pál*. Kis mesélgető. Pest: Heckenast 1860. 12°. 96 l. *E.M.*
289. *Lukács Pál*. Hervadt bokréta. Volt növendékeinek emlékül. Pest: Osterlamm 1860. 16°. 176 l. *M.*

290. *Lukács Pál*. Földismertető. Kézi könyvecske a gyenge nevelendék szám. Irta... 1832. esztendőben. Kassa: Vajda 1833. k. 8°. 39 l. *M.*
291. *Lukács Pál*. Kisded utazó. Buda: M. kir. egyetem bet. 1840. 16°. 86 l. *M.*
292. *U. a.* 2. bővített kiad. Pest: Eggenberger 1843. 16°. 92 l. *M.*
293. *Lukács Pál*. Dunántúli kis magyar. Pest: Eggenberger 1843. 12°. 108. l., 3 fametsz. rajz. *E.*
294. *Lukács Pál*. Dunán inneni kis magyar. Pest: Eggenberger 1844. k. 8°. 2 lev.; 164 l., 3 könyom, kép. *E.*
295. *Lukács Pál*. Dunántúli hölgyecske, Pest: Emich 1844. 12°. 72, 1 l. *M.*
296. *Lukács Pál*. Kis köszöntő. Gyermeknek barátságából. Pest: Eggenberger 1844. 12°. 84. l. *M.*
297. *U. a.* 3. bővített kiad. Pest: Eggenberger 1844. 16°. 94 l. *M.*
298. *Lukács Pál*. Dal-könyvecske. Kis honfiak- és leányoknak új évi ajándékul. Pest: 1840. k. 8°. 83 l. *M.*
299. *U. a.* 2. kiad. Pest: Eggenberger 1842. 12°. 111 l. *M.*
300. *Lukács Pál*. Kis verselgető. Pest: Landerer 1841. 16°. 94 l. *M.*
301. *Lukács Pál*. Tiszán inneni kis magyar. Pest: Eggenberger 1844. 12°. 89, VII., 2 kép. *E.M.*
302. *Lukács Pál*. Tiszántúli kis magyar. Pest: Eggenberger 1845. 12°. 72 l. *E.M.*
303. *Lukács Pál*. Erdélyi kis magyarka. Pest: Eggenberger 1845. 16°. 32 l. *E.*
304. *Lukács Pál*. Kis lant. Gyermeknek írta ... Pest: Magyar 1846. k. 8°. 144 l. *M.*
305. *Lukács Pál*. Kiskert. Kisebbs és nagyobb gyermeknek. Pest: Emich 1847. 6. füzet. 12°.
306. *Lukács Pál*. Kis természet. Pest: Beimel 1848. 12°. 291 l.
307. *Lukács Pál*. Új dalkönyvecske. Pest: Magyar 1858. 12°. 62 l.
308. *Lukács Pál* Kis hegedűje. Pest: Heckenast 1858. 12°. VIII. *M.*
309. *Lukács Pál*. Kis furulya. Pest: Heckenast 1858. 12°. VIII. *M.*
310. *Lukács Pál*. Virágtárcza. Nagyobb gyermeki ajándékul. Pest: Osterlamm 1860. 16°. 160 l.
311. *Lukács Pál*. Kis dalos. Pest: Osterlamm 1860. 16°. 151 l. *E.*
312. **Lukács János (borosnyói)*. Rövid természeti história. Marosvásárhely: Káli Simon 1826. 8°. 56 l. *Fpk.*
313. *Mádi János*, literati. Gyermeki elméhez intéztetett erköltsi rhythmusok, mellyekkel némely tanuló leány-gyermeknek kedvéért vacatiora való mulattságul írt vala... három új énekekkel együtt: mellyeknek is egyike az auctorának idejéhez: ketteje pedig gyermeki játékhoz vagy alkalmazzatva. Pest: Eitzenberger 1761. 12°. 38 l. *M.*
314. *Mádi János*, literati. Mostan pedig azokat nyári, őszi és téli énekekkel is megtoldotta. Második nyomtatás, Buda: Landerer 1769. 12°. *M.*
315. *Majer István*. Vidor szóváltás kártyalapokra alkalmazva. Mulatva oktató játékszer. Esztergom 1840. 30 l.
316. *Majer István*. Színdarabok ifjúság szám. Pest: Emich 1846. k. 8°. 5 lev., 11-174 l. *M.*

317. *Majer István*. Szívmevelő beszélgetések és színjátékok mindkét nemű ifjuság szám. Pest: Heckenast 1855. k. 8°. X, 200 l. [1 színes könyomattal.] *M. Fpk.*
318. *Májér István*. István bácsi a boldog családanya és okos gazda. Népkönyv melyben a népnevelés tudománya, az életbölcseiség, stb ... befoglaltatnak. Számos ábrázolattal. Pest: Landerer & Heckenast 1854. 8°. 252, 84 l.
319. *Manx, báró de*. Lengyel ország conf. generálisnak a tengeren és szárazon tett tsudálkozásra méltó történetei, öszve szedettek és magyar nyelven ki adattak hiv unokája által. Posony: Landerer 1805. 8°. 199 l. [J. Weismann nagyon bájos rézm. címképével és vignettájával.] *M.*²⁴
320. *Manx, báró de*. -, vizen, szárazon és a levegőben, gyalog és lóháton, háborúban és békében való egyedül igaz élményei. Meséli ő maga. A hat kép hat éves fiának s híres festő atyafinak eredeti rajzaik. 99. egyedül jogszerű kiadás. Pest: Lampel 1859. 16°. 2 lev., 146 l. [6 igen jó könyom, képpel.] *M.*²⁵
321. *Márki József*. Betű- és kis olvasókönyv. Pest: Beimel 1847. 8°. 95 IV. l. *E.*
322. *Márki József*. Embertan ifjak használatára vezérfényül, ön s mások nevelésében. Pest: Müller 1851. 12°. IV, 48 l. *M. E.*
323. *Márki József*. Olvasástan. Pest: Müller 1852. 8°. 8 l. *M.*
324. *Márki József*. Terményleírás, vagyis a legnevezetesebb állatok, növények és ásványok rövid jellemző és világos leírása. Pest: Müller 1852. 8°. 25 l. *M.*
325. **Márton István*. Fiú és leány gyermeki ábétze. 4. kiadás. Győr: Streibig 1817. 48 l. *Fpk.*
326. *Márton István*. Fiú és leány gyermeki ábétze. 9. megjobbitott kiadás. Győr: Streibig 1829. 8°. 48 l. [Bájos metszett címlappal.] *M.*
327. *Márton József*. Gyönyörködtetve tanító magyar olvasókönyv, különösen a magyar nyelvet tanulók számokra. Bécs: Pichler 1840. n. 8°. XII, 132 l. *M.*
328. *Melzer, Jakab*. Der graue Hans oder der Greis in der Feuerhöhle. Ein Lesebuch zunächst für Landschulen. Pesth: Trattner 1818. 8°. VIII, 182 l. *M.*
329. *Mese*. Száz -, száz képpel. Lafontaine után. Pest: Heckenast 1840. 8°. 210 l. [Grandville fametszeteivel.]²⁶
330. *Möller János*. Az európai manufaktúrák és fábrikák legnevezetesebb mesterség-míveik, készítette kézi könyv gyanánt a nevelőknek és kisebb rangú tanító-társainak számokra a geographiai és technológiai tudományok tanításakor való használásra. Fordította Mokry Benjámin. Pest: Trattner 1818. 8°. XXXVI, 472 l. [Lehnhardt Sám. két címmetszetével.] *E.M. Fpk.*
331. *Mulatság*. Hasznos -, az az: A kisdedek tanúságára és hasznokra a tudni szükséges dolgokrul egybeszedett kérdések és feleletek. Frantziából magyarra fordította Klobusiczki Antal. Pozsony: Landerer 1764. 8°. 4 lev., 112 l. *M.*
332. *Mundt G. W.* Burghaim a maga gyermekei között uj együtt való beszélgetések, a természeti, és az emberi életre tartozó némelly dolgokról a gyermekek kedvéért irta ... Mostan pedig némelly szükséges jegyzésekkel meg-bővítve, a magyar nevendékek hasznokra a maga költségén adta ki Gál András. Kassa: Ellinger 1802. 8°. 8 lev., 248 l. *M.*

²⁴ Dr. Bogner Mihály úr volt szíves példányát rendelkezésemre bocsátani.

²⁵ Dr. Bogner Mihály úr volt szíves példányát rendelkezésemre bocsátani.

²⁶ Dr. Bogner Mihály úr volt szíves példányát rendelkezésemre bocsátani.

333. Nagy Károly. A kis számító. Magyar gyermek kézikönyve. 2. nyomtatás. Bécs: Rohrmann és Schweigerd 1837. k. 8°. 2 lev. 320 l., 2 lev.
334. *Nagy Károly*. A kis geometra. Bécs: Sollinger 1838. 8°. XX, 290 l. *M.*
335. *Nagy Károly*. A kis geometra. A terjedség-tudomány alap-elvei. Magyar gyermek kézikönyve. 2. nyomtatás. 28 kőre metszett táblával. Bécs: Rohrmann 1838. k. 8°. XX, 290. l. *M.*
336. Nagy Márton. Az erény ösvénye. 3 elbeszélés levelekben gyermekek és gyermekbarátok szám. Németből. Pest: Beimel 1840. 12°. 118 l.
337. *Nagy Márton*. Szavaló tanítók és tanulók használatára. 2. köt. Pest: Hartleben 1843-45. k. 8°. 3 lev., 131, 120 l. *E.*
338. *Nagy Márton & Zimmermann Jakab*. Ifjúságot képző ismeretek tára. 4 köt. Bécs: Hagenauer 1840. n. 8°. XII, 13-408. l., 1 lev.; 390 l.; 392 l.; 391 l. *M.*
339. *Namen- und Lehrbüchel*, Neues -, mit schönen Bildnissen und vielen andächtigen Gebetern geziert. Ofen: Kön. Univ. 1799. 8°. 20 l. *M.*
340. **Neff, Felix*. Unterredungen mit Kindern über Sünde u. Erlösung. Güns: Reichard 1844. 16°. 90 l. *E.*
341. *Ney Ferenc*. Ibolyák. Beszélyfüzér 8-12 éves gyermekek szám. Magyar és német nyelven. Pest: Heckenast 1843. L. 16°. 326. l. [Nyolc bájos, színes könyom, képpel.] *F.*
342. *Ney Ferenc*. Gyermekek könyve. Képekkel. Pest: Emich 1846. 8°. 119 l. [16 táblán 32 nagyon bájos színez, rézm.; gyönyörű címkép a borítékon. Valószínűleg Tyroler művei.] *F. Fpk.*
343. U. a. 2. kiad. 42 színez. képpel. U. o. 1851. 8°. 128. l.
344. *Ney Ferenc*. Galyfüzér a nevelés virányligetéből. Elvek, eszmék, irányzatok, nézetek és adatok a kisdedvilág, zsengekori nevelés és óvodák érdekében. „Szirmok” c. adalékkal, gyermekek szám. 2 füzet. Pest: Emich 1855. n. 8°. 67, 32, 116, 84. l. *M.*
345. *Ney Ferenc*. Családképek. Költeményfüzér. Pest: Szerző 1856. k. 8°. 6 lev. 272 l. és 2 lev. *E.M.*
346. *Ney Ferenc*. A gyermeki kegyelet tolmácsa. Alkalmi üdvözlések, köszöntések, párbeszéd és jelenetek mindenféle családi ünnepélyekre. Pest: Emich 1851. 12° 156 & 2 l. *M.*
347. *Nieritz Gusztáv*. Beti és Tamás, vagy Jenner orvos és találmánya. Tanulságos és intő beszély gyermekek és gyermekbarátok szám. Németből fordította Szilvágyi József. Pest: Trattner 1845. k. 8°. 3 lev., 7-122, 1 l., [Mihalovits J. 1 könyomatával.] *M.*
348. *Nieritz Gusztáv*. Menczikof Sándor, vagy a gazdagság veszélyei. Valódi történet, családi körök mulattatására beszélte... Németből fordította Szilvágyi József. Pozsony: Schmid & Busch bet. 1846. 12° X, 170 l., [Mihalovits 1 könyomatával.]
349. *Nieritz Gusztáv*. A fiatal dobos, vagy a jó fiú. Történet az utóbbi háborgó időből. Az ifjúságnak beszélte... Németből ford. Szilvágyi József. Pozsony: Schmid & Busch 1846. 12°. 3 lev. 7-143 l., [Mihalovits J. 1 könyomatával.]
350. *Nieritz Gusztáv*. A kibujdosottak. Beszély gyermekek és gyermekbarátok szám. Németből ford. Szilvágyi József. Pozsony: Schmid & Busch 1846. 12°. 3. lev., 7-179 l., [Mihalovits 1 könyomatával.]

351. Nieritz Gusztáv. Szépíke, vagy a zsinagóga égése Münchenben. Fiatalok és korosak java- és használatára beszélte ... Németből ford. Szilvágyi József. Pozsony: Schmid & Busch bet. 1847. 12°. 2 lev., 159 l.
352. Nieritz Gusztáv. Die Hunnenschlacht. Eine geschichtliche Erzählung aus dem 10. Jahrhundert. Berlin: Simion 1847. k. 8°. 144 l.
353. Nieritz Gusztáv. Egede János, a grönlandi utazó. Elbeszélés az ifjuság szám. Pest: Heckenast 1847. 12° III, 155. l.
354. U. a. Uj kiad. Pest: Heckenast 1852. 12°. III, 155. l.
355. *Nyulassy Antal. Uj magyar köszöntő. 2. kiad. Esztergom: Horák 1858. 8°. 192. l. Fpk.
356. Oktatások, Az illendő magaviselet tudományára vezető erkölcsi-, és anyai tanácsadások, miképpen kellene a leányoknak magokat a finom izlésű világ előtt és a társaságos életben minden alkalmatossággal úgy viselni, hogy ők másoktól mint jól nevelt, kimivelt, pallérozott, illendőséget, tisztességet s becsületet tudó, nyájas udvariságot esmérő, s egy szóval minden jó erkölcsökkel felruházott személyeknek tartathatnak és azok által mindenek tetszésüket... megnyerhessék. Pest: Trattner 1826. k. 8°. 7 lev., 249 l.
357. Olvasókönyv. Erényképző hasznos -, a haza mindkét nembeli ifjuságának szám. Pest: Emich 1843. 8°. 43 l. M.
358. Olvasókönyv. Városi és falusi gyermekek szám. Pest: Heckenast 1846. 8°. 128 l.
359. Orbis, Neu umgearbeiteter -, in drei Sprachen 1-2 Heft 2. A. Hermannstadt: Hochmeister 1812. 8°. 144 l. M.
360. Orfetis és Euriditze. Némelly különös musikákkal és énekekkel gyönyörködtető játék, melyet az ujjságokban gyönyörködő magyar ifjuságnak kedvéért németből saját nyelvbe által-tett Kónyi János. Pest: Royer [1774.] k. 8°. 5 lev.; 11-48 l. M.
361. Osterwald Friderich János. A szent históriának rövid summája, mellyben: Az Isten Anyaszentegyházának e világ teremtésétől fogva, a keresztyén vallásnak el terjedéséig lett nevezetesebb dolgait s mind külső, mind belső változásai, az ó- és uj testamentomi szent írásokból az időnek szakaszszai és rendi szerént, rövideden és értelmesen előadattak O. F. J. által. Mellyet-is az oskolában tanuló gyermekek számokra franczia nyelvből magyar nyelvre fordított néhai... Maróthi György. És mostan harmadszor ki-adatott. Debreczen: Margitai 1748. 16°. 28 l. 1 lev. M.
362. Pap István, Sz. Németi. Magyar ország versekben-való rövid leírása, mellyet az oskolákban tanuló nevedékeny ifjatskák taníttatásokra rendben szedett. Most harmadszor kiadott. Nagy-Károly: Pap 1863. k. 8°. 8 lev. M.
363. Papp József. Erdélyországnak rövid földleírása. Kezdő gyermekek felfogásához alkal-mazva kérdések- és feleletekben készítette ... Kolozsvár: Tilsch 1847. 8°. IV, 5-52 l. M.
364. Patay Sámuel, báji. Egy jó atyának fiait oktató tanítása, mellyet tanulásnak kedvéért idegen országokra ki ment, és ott két ifiakkal szoros barátságban esett szerelmes fiának azokkal való társalkodásában és a keresztyén hitnek nevezetesebb ágazatairól való együtt beszélgetésben kívánt előadni. Lipsia [Ny. n.] 1788. n. 8°. 160 l. M.
365. Péczeli Josef. Haszonnal mulattató mesék, Mellyeket rész-szerint Ésopusból vett, rész-szerint maga tsinált, s az olvasásban gyönyörködő ifjaknak kedvéért könnyen érthető versekbe foglalt... Győr: Streibig 1788. 8°. 6, 322 l. A. M.

366. *Peregriny Elek*. Életből szedett képek csarnoka. Ifju szivek művelésére. Poson: Schmid 1837. k. 8°. 1161. [Két gyenge könyvom, képpel.] *Fpk.*
367. *Peregriny Elek*. A magyarok története. Az első ifjuság használatára. Buda: Gyurián & Bagó bet. 1838. 8° VIII, 95 l. *M.*
368. *Peregriny Elek*. Bánya. Az ifjuság képzésére kiadja ... I. köt. 6 füzet. [Vietorisz könyvnyomtató intézetében készült] több kő- és fametszettel. [Köztük Ferenczy István 1 kőrajza 304. l.] Buda: M. kir. egyetem 1841. n. 8°. 309, 2 l. *M.*
369. *Peregriny Elek*. Természettörténet műtudományi jegyzékekkel. A tanuló ifjuság részére alkalmazá... Kiadta Olmicher József, Buda: Gyurián & Bagó 1842. n. 8°. 109, 3 l. *E.*
370. *Peregriny Elek*. Uj ABC, vagy ki akar magyarul és németül olvasni tanulni? 4 színezett képpel. Pest: Hartleben 1844. k. 8°. 80 l.
371. *Peregriny Elek*. Mythologia. A két nembeli ifjuság használatára. Képekkel. Pest: Hartleben 1845. 8°. IV, 124 l., 1 lev. *E.*
372. *Peregriny Elek*. Állatok, növények és ásványok országának természet-leírása kérdések és feleletekben tanulók szám. Pest: Landerer & Heckenast 1845. 8°. 51 l.
373. *Peregriny Elek*. Természettörténet. Az ifjuság tanítására és házi használatra magyarázta ... 150 színezett ábrával 16 táblán. Pest: Geibel 1847. n. 8°. 458 l., 9 lev., 16 tábla. *E.*
374. *Perlaky Dávid*. A kisdedeknek első-tanulságok, a keresztény tudományból, melyet urunk Jézus életének rövid históriájával együtt kiadott. Komárom: Weber 1791. 8°. 61, 1 l. *M.*
375. *Perlaky Dávid*. Gyermekes és ifjaknak imádságos és énekes könyve, melyet az ő számokra készített... Komárom: Weber 1793. k. 8°. 4 lev., 9-172, 2 l. *M.*
376. *Pethe Ferenci*. Természet-történet és mesterségtudomány a tanítók és tanulók szükségekre s az ebben gyönyörködők hasznokra készítette ... Első rész. Az állatokról. I. köt. Béts: Nemzeti gazda-hivatal 1815. n. 8°. 523, 1 l. 49 színez, rézm. tábla. *E.M.*
377. **Pietzsch, Gottfr.* Aug. Ferdinand Klugens Abendunterhaltungen mit seinen Kindern über seine eigenen Lebensschicksale. Kaschau: Wigand 1824. 8°. VIII. 176. l. *M.*
378. *Plachy Ferencz*. Az elemi festészet. I. A tájfestészet. A kezdő művészek, műkedvelők s tanuló ifjuság szám. jeles kútfők után írta... Pest: Müller 1859. 12°. 2 lev., 68 l. *M.*
379. *Plessing P. I.* Magyar mezei, és házigazdaságnak kalendárium. Az esztendőnek 12 hónapjaira alkalmaztatott, mellyből rövideden, világosan és igen alkalmasan által látszik, minémű munkák minden hónapban mint a házi, mint pedig a mezei gazdaságban fordulnak elől, s mire kellessen azokban főképpen vigyázni. A házi, s mezei gazdaságnak főtárgyairól szóló 12 toldalékok, és a könyveknek lajstroma. A falusi iskola mesterek, és a házigazdák számára, hogy gyermekeiket oktathassák, egy kérdező könyvetskének formájában irattatott a végre, hogy ezen könyvnek ki-terjesztése által a mezei ifjuságnak, gazdaság-tisztyeinél és azoknál akik saját gazdaságjokat önnön magok folytatták, a földnek óhajtott jól művelése ezen áldott magyar országban elől mozdíttasson. Magyarul és németül ki-adattatott P. P. I. által. Pest: Veingand 1796. 8°. 280 l. *E.M.*
380. *Plutarch*. Ifjusági -. Kiadja a pápai kath. gymnasium néhány tanára. 1. füzet. Eger: Érseki lyceum 1858. 12°. 2 lev. 254, 1 l. *E.M.*
381. *Pribék István*. Jézus egyházának történelme alsóbb rendű iskolás gyermekek szám. Veszprém: Ramazetter 1849. n. 8°. VI, 1 lev., 58 l., 1 címkép. [Könyvom., rajz. Bucher Fer.] *M.*

382. *Raff György* geográfiája a gyengébbek elméjéhez alkalmaztatott és magyarul kiadatott. Vác: Ambró 1791. 8°. 224 l. *M.*
383. *Raff György Keresztély*. Természeti história a gyermekeknek. Némelly hozzáadásokkal és változásokkal a maga költségén magyarul kiadta Fábián József. 14 rajztábla rajzolattal [Sculp. Binder, Budae.] Veszprém: Számmer 1799. n. 8°. 669, 11 l. *M.*
384. *Raff György Keresztély*. Természet história gyermekek szám. Tizennégy színes táblával és egy címképpel. Kassa: Werfer 1837. n. 8°. XII, 13-475 l. [A címképet - s valószínűleg a többi „táblát” is - metszé C. Mangold.] *F.*
385. *U. a.* A kor kívánatához alkalmazva kijavította Stancsics Mihály 3. kitisztázott kiad. 14 színez. táblával s egy címképpel. [Metsz. Perlaszka] Pest: Werfer 1846. n. 8°. XII, 444 l. [A Múzeum példányából hiányzanak a képek.] *E.M.*
386. *Rajcsányi János*. Magyarország története az első ifjuságnak. Pest: Hartleben 1843. n. 8°. VIII, 166, 1 l. *E. Fpk.*
387. *Rajcsányi János*. Világegyetem, vagy is az egész földnek képe, különös tekintettel az országok és népek míveltségi állapotjára és történetére, a matematikai és természeti földrajz vázlatával együtt. Aczél- és fametszetekkel. Pest: Hartleben 1846. n. 8°. 4 lev. 336 l. *E.*
388. Rajzkönyv 68 köre metszett képpel. Kolozsvár: Barráné & Stein 1842. 12°. 57 l.
389. Rajzminták fiatal gyermekek szám. Angol előkép után magyarázó szöveggel (Brassai Sámueltól.) 2. kiadás. Kolozsvár: Stein 1856. 12°. 53 l., 62 tábla rajz.
390. *Rambach János Jakab*. Gyermekeknek kézi könyvetskéjek. Melly németből magyarrá fordítottatott (Szabó János által), és magában foglalja 1. Az idvességnek rendit. 2. Az idvességnek kintseit. 3. Keresztyéni életnek 100 reguláit. 4. Külső erköltsöknek 100 reguláit. 5. Imádságos könyvetskét. Jena: [Ny. n.] 1740. 16°. 6 lev., 192. l. *M.*
391. Ráth Matth. Keresztény fejer népnek való imádságos könyv, 1. darab. Gyermekekre és nevendék leánykákra tartozandó. Győr: Streibig 1788. 8°. 246 l.
392. *Régiségek*. Magyar -, és ritkaságok. Kiadta Kazinczy Ferencz. Első kötet. I. Sylvesternek magyar-deák grammatikája. Uj-Szigeten, 1539. - II. A legelső nyomtatott magyar ábéczé. Krakkóban, 1549. - III. Prof. Varjas János E vocálisú éneke. Debreczen, 1775. Pest: Trattner 1808. n. 8°. XL, 223 l., Kazinczy András arck. *A.E.M.F.*
393. Reichenbach A. B. Legújabb ábrázolt orbis pictus, vagy a látható világ képekben. Rövid szöveggel magyar, német, francia és diák nyelven. Kassa: Werfer 1847. 1. füz. 4°.
394. *Reichenbach A. B.* Vándorlások az állatvilágban. Fiú és leánykák szám. Magyarítá Kecskeméti Csapó Dániel. Pest: Emich 1850. 12° IV, 132 l. *E.*
395. Reinhard képes könyve mulatság és oktatásra. 24 színes képpel. Guben: Fechner [é. n.] 8°. 12. l.
396. *Remellay Gusztáv*. Julcsa a század leánya. Történeti elbeszélés mindkét nembeli ifjuság szám. Pest: Ráth 1857. 12°. 144 l., 2 könyomat. [Rajz. Vizkeleti, metsz, és ny. Händelmayer, Pest.] *M. E.*
397. *Remellay Gusztáv*. Józsa a kis jancsár. Történelmi elbeszélés mindkét nembeli ifjuság szám. Pest: Müller 1857. 12°. 157 l., 2 könyomat. [Rajz. Vizkeleti, metsz, és ny. Händelmayer, Pest.] *M.*

398. *Remellay Gusztáv*. Szent István Magyarország első királya. Mindkét nembeli katolikus ifjúság szám. írta ... Szeged: Burger 1860. 12° 8 lev., és 151 l. *E.M. Fpk.*
399. *Remellay Gusztáv*. Multunk hölgyei. Hazai történelem regényes krónika modorban, magyar hölgyek szám. 2 köt. Pest: Engel & Mandello 1860. 12°. 234, 217 l.
400. [*Révay Miklós.*] ABC könyvetske a nemzeti iskoláknak hasznokra. - ABC oder Namenbüchlein zum Gebrauche der Nationalschulen in dem Königreiche-Hungarn. Ofen: Univ. 1780. 8°. 112. l. [Igen sok kiadást ért.] *E.*
401. [*Révay Miklós.*] Az ékesírásnak a nemzeti iskolákra alkalmaztatott eleji. Buda: Kir. Akad. 1779. 8°. 16 l. *M. E.*
402. [*Révay Miklós.*] A magyar nyelv-tanításnak két részei. Az igaz kimondás és az igaz írás a nemzeti iskolákra alkalmaztatva. Buda: Kir. Akad. 1779. 8°. 31 l. *M. E.*
403. *Rice, William*. Tigris-vadászat Indiában. Ford. Brassai Sámuel. Pest: Ráth 1859. 8°. 200 l. [4 szin. könyom, képpel; készült Haske & Co.-nál, Pesten.] *E.M. F.*
404. *Rieder Jakab*. Bibliai történetek gyermekek szám. Pest: Bucsánszky 1849. k. 8°. 60 l. *M.*
405. *Ritzinger Pál*. A Jézus Krisztus kínszenvedése históriájának rövid magyarázatja. Pozsony: Wéber 1808. 8°. 2 lev., 235 l. *M.*
406. *Róbert Péter* született anglus élete és különös történetei, ki-is életét egy lakatlan szigeten sok esztendőig tsudálatosan töltötte, emlékezetre méltóképpen meg-feleségesedett, gyermekeket nemzett és szenvedett sok viszontagságai után sorsával tökéletes meg-elégedését elérte. Ford. Sz. Szentiványi László. Posony és Pest: Landerer 1797. n. 8°. 6, 13-315 l., 1 rézm. *M.*
407. *Róbert Péter* született anglusnak egy lakatlan szigeten tett második utazása. Mellyben magokat sok tsudálatos állapotok elő-adták; utoljára mégis szerencsésen London várossába érkezett. Ford. Sz. Szent-Iványi László. Posony és Pest: Landerer 1802. 8°. 3, 7-392 l., 1 rézm. *E.M.*
408. *Robinson*, Der ungarische -, oder Schicksale und wunderbare Abentheuer Karls Jetting, eines gebohrnen Ungars. Ein Beytrag zur Lander- und Menschenkenntniss. Wien: Binzische Buchhandl. 1797. k. 8°. 3 lev., 7-162 l., 1 rézm. *M.*
409. *Robinson Crusoe élete és kalandjai. Angol után átdolgozva.²⁷ 3 köt. Pest: Heckenast 1858. 8°. 110, 128, 110 l. [Számítalan jó külföldi fametsz.] *Fpk.*
410. *Roder Aloys*. Bibliai történet kisebb gyermekek szám. 8. kiad. Pest: Szent István társ. 1854. 8°. 80 l. *M.*
411. *Roder Aloys*. Biblische Geschichten für Kinder. Pesth: St. Stephan-Verein 1851. 8°. 80 l. *M.*
412. *Rollin Károly*. Gyermekek fisikája, avagy olly szép és hasznos tudomány zsengeje, mellyben kevés példák által meg-mutattatik, mint kellessék szoktatni a gyermekeket és együgyü embereket, az Istennek sok féle teremtetéseiről való kegyes és kedves elmélkedésekre és az azokban nyilván való isteni bölcsességet, hatalmat, jóságot stb. vélek megesmértetni és csudáltatni. Magyarra ford. Szőnyi Benjamin. Pozsony: Landerer 1774. 8°. XVI, 191 l. *E.M.*
413. *Rozgonyi János*. Vásárfia jó gyermekek szám. 2 füz. 2. kiad. Debreczen: Telegdi 1854. 16°. *M.*

²⁷ Valószínűleg Pákh Albert átdolgozása. L.: Wessely Ö.: R., mint ifjúsági könyv, M. Pedagógia 1900.

414. *Rozgonyi János*. Arany koszorú jó gyermekek szám. Sáros-Patak: Ref. főiskola 1857. 16°. 122 l. M.
415. *Samarjay Carl*. A magyar német gyermekbarát. A legkedveltebb regék, elbeszélések, színjátékok, mesék és költemények gyűjteménye. Magyar, német és részint francia olvasókönyv az ifjúság számára. Pest: Heckenast 1850. 8°. IV, 328 l., 1 színnyom, kép.
416. *Samarjay Károly*. Az aesthetika főtárgyai. Mind a két nembeli érettebb ifjúság szám., különösen a nők aesthetikai izlése kiképzésére Oeser után szabadon átdolgozta ... Komárom: Stigler 1853. 12°. 244 l., 1 lev. M.
417. *Sándor István*. Jelki Andrásnak, egy született magyarnak történetei. A ki, minek utána sok szerentsétlen eseteken, hajó töréseken, raboskodáson és a vad emberek között életének különbféle veszedelmei által ment volna, végtére Batáviában nevezetes tisztségekre hágott. Magyarba foglalta ... Győr: Streibig bet. 1791. 8°. 29 l. M.
418. *Sárváry Paulus*. A rajzolás mesterségének kezdete. A rajzolásban gyönyörködő tanuló ifjak és gyermekek kedvéért írta... [Rajzolta Lumnitzer György János, metszette Beregszászi Péter.] I.darab. 10 rézre metszett táblákkal. Debreczen: Csáthy 1804. 4°. VI, 19 l. M.
II. darab. 10 rézre metszett táblákkal. Az árnyékolás módjairól, a szépség izléséről az emberi szépség legfelsőbb gráduinak példáiról azoknak vizsgálásáról és követéséről. [Rajzolta és metszette Beregszászi Péter.] Debreczen: Csáthy 1807. 4°. 32 l. M.
419. *Sasku Károly*. Illendőségtan, vagyis a mívelt és jó erkölcsű magaviselet szabályai. Pest: Heckenast 1854. 16°. VIII, 415 l. A.E.M.
420. *Salzmann Christian* erkölcsi kezdőkönyve, a vele való hasznos élésre szükséges bevezetéssel egybe, melyet a gyermekek kedvéért magyarra fordított Bersi Mihály. Pozsony: Weber 1803. 8°. XXII, 3 lev., 323 l. M.
- 420/a *Salzmann Christian*. Rák-könyvecske, vagy útmutatás az okossággal ellenkező gyermeknevelésre. Ford. egy nevelő. Kolozsvár: Burián 1832. 8°. 196 l. M.
421. *Schmid, Chr.* Biblische Geschichte des alten und neuen Testaments für Kinder. Ein vollständiger Auszug aus seinem grösseren Werke. Neu bearbeitet durch einen Seelsorger aus der Diöcese des Bisthums Seckau. 2 Thle. 4. Aufl. Pesth: Trattner 1837. 8°, VIII. 156 l., 2 lev. E.
422. *Schmid Kristóf*. Ifjúsági iratai. Szerk. Sujánszky Antal. 1-10. köt. Pest: Emich 1847-1851. [Minden kötetben Fuchstaller egy-egy acélmetsz. címképe.] M.
423. Schmid, Chr. Jugendschriften. 4 Bde. Kaschau: Werfer 1827. 16°.
424. Schmid Kristóf ifjúságot érdeklő irományai. Egy gyűjtemény a legoktatóbb és legkellemetesebb történetekből és elbeszélésekből. Magyar nyelvre által tette Csontos István. 8 köt. Kassa: Werfer 1828-29. 12°.
425. Schmid Kristóf. Ó- és új szövetségi történet. Német munkája után az ifjúság szám. készíté Fábrián Ambrus. Számos, fába metszett képpel. Pozsony, Bucsánszky 1845. 8°. 143 l.
426. *Schmid Kristóf*. Bibliai történetek az ó és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek szám. Fordította Czuczor Gergely. Pest: Emich 1853. n. 8°. 172 l. M.
427. *Schmid Kristóf*. Bibliai történetek az ó és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. S. K.-nak Czuczor Gergely által fordított munkája nyomán kisebb gyermekek szám. Készítette P. J. Pest: Emich 1855. 8°. 100 l. M.

428. *Schmid Kristóf. Bibliai történetek az ó és új szövetségből. Kivonat gyermekek szám. Ford. Czuczor Gergely. 2. kiad. Pest: Emich 1855. 176 l. [Egészen elnyűtt külföldi fam.] *Fpk.*
429. Schmid Kristóf ifjúsági iratai. Uj folyam. Fordította Fuchs Tamás. 1-6. kötet. Pest: Emich 1859-60. [Minden kötethez Fuchstaller metszete a címképet a német eredeti képek nyomán.]
430. *Schmid Kristóf*. Piros tojások. Iskolai ajándécul jó gyermekeknek. Fordította Somogyi Károly. Kiadja a jó és olcsó könyvkiadó társulat. Pest: Emich 1853. 16°. 72 l., 1 acélm. címkép. [Fuchstaller metsz.] *M.*
431. *Schnell Károly*. Fibel für Stadt- und Landschulen. Zum ersten Leseunterricht. Pest: Gyurián 1858. 8°. 43 l. *M.*
432. *Schröer Tob. Gottfr.* Abriss der Geschichte von Ungarn. Ein Lehr- und Lesebuch für die vaterländische Jugend. Pressburg: Landes 1829. 8°. 99 l. *M.*
433. *Schubert G. H.* Az emlősök természetrajza képekben. A természetrajz minden tankönyvéhez alkalmazható szöveggel. Magyarítá Virányi János. Pest: Emich [1852.] 2°. 30 színezett tábla, 8 l. *M.*
434. *Schubert G. H.* A madarak természetrajza képekben. A természetrajz minden tankönyvéhez alkalmazható szöveggel. Magyarítá Virányi János. Pest: Emich [1852.] 2°. 30 színezett tábla, 7 l. *M.*
435. *Schubert G. H.* A hüllők, halak, puhány-, héjancz-, rovar-, féreg- és sugár-állatok természetrajza képekben. Magyarítá Virányi János. Pest: Emich [1852.] 2°. 30 színezett tábla és 11 l. szöveg. *M.*
436. Schubert G. H. A növények természetrajza képekben. Szerkesztette Hochstetter M. Magyarítá Virányi János. Pest: Emich 1856. 2°. 52 színezett tábla és 421 l. szöveg.
437. *Schultz testvérpár*. Világtörténeti elbeszélések korosabb ifjúság szám. Hoffmann J. A. s egyéb kútfők után magyarítá, s hazánkat illetőleg legjobb források nyomán szerkeszté ... Pest: Emich 1846. n. 8°. 5, 418 l. [1 cím-metszet, acélba metsz. Kovács és Medvey, nyomt. Perlaszka özv. 's Kaufmann.] *A. M.*
438. *Schultz testvérpár*. A természetet magyarázó atya. Ajándécul szorgalmas gyermekeknek, 4 rajzokkal. Pest: Trattner 1846. 8°. VI, 139 l. *M.*
439. *Schultz Kristian*. A természetről való beszélgetések. A gyermekek szám. az ő értelmek világosíttatására, szívek nemesíttésére német nyelven írta S. K., a köz haszonra magyarra fordíttatott. N. Szeben: Hochmeister 1795. 8°. 123 l. *M.*
440. *Schuster Joh. Traug.* A magyar urfi, oder die Kunst in 46 Stunden gut ungarisch lesen, verstehen, sprechen und schreiben zu lernen. Nebst einer Sammlung von Hauptwörtern und deren Leideendungen, von Bei- und Zeitwörtern zur Uebung des Gedächtnisses, mit Gesprächen, Fabeln u. s. w. Wien: Schmidt & Klang 1838. k. 8°. 218 l. *M.*
441. *Sebők József és Móth Endre*. A mívelt-érzékeny társalkodás, tisztelkedés, üdvözlések, a magasabb csinosságba feljelenő ifjúság szám. Pest: Landerer 1832. 12°. 140 l. *M.*
442. *Seelmann Károly*. A jelesebb rendeken levő nevendék gyermekek jó móddal lehető taníttatásokra való út-mutatás, vagy gyermeknek barátja. Egy héti-írás. Melly a lipsiai 1776-béli ki-adás szerint, németből magyarra fordíttatott. Első rész. [15. szakaszban]. Kolosvár és Szeben: Hochmeister 1794. 8°. 8, 175 l. *M.*

443. *Seiler Fridrik György*. Jeles innepekre való kérdések, melyeket ama nagy érdemű doctor S. német katekismusához tartozó toldalékjából vett s a keresztyén nevelésnek szám. magyarra fordított Hrabovszki György. Veszprém: Streibig 1789. k. 8°. 37 l. *M.*
444. *Seiler Fridrik György*. Az új testamentumi ekklesiai históriának táblátskában foglalt rövid sommája. Mellyet a D. S. F. Gy. ur XVIII. századig már hetedik-szer-is hasznos bővítésekkel német nyelven ki adott és a D. Rosenmüller Gy. János ur egészen a mostani időig, ugyan azon nyelven fontoson ki dolgozott munkáikból ... magyarra fordított és a reformatiorol való táblátskával meg bővítvén maga költségén ki-adott Farnos György. Erlanga: Kunstmann bet. 1795. h. 2°. 32 lev. *M.*
445. *Seiler Fridrik György*. Protestáns közemberek olvasókönyve. A városi és falusi magyar protestáns köznépnek s különösen az alsóbb iskolában tanuló ifjúságnak hasznára készítettet S. F. Gy. munkája szerint. Pozsony: Wéber 1802. 8°. 2 lev. 480 l. 3 lev. *E.M.*
446. *Siderius János*. Kisded gyermekeknek való catechismus, az-az: A keresztyéni hitnek főágazatiról rövid kérdések és feleletek által való tanítás. Most ujonnan, a szentírásbéli bizonyosságoknak illendőbb feljegyeztetésekkel, e szép formában ki-botsáttatott. Debrecen: Viski 1722. 16°. 18 lev. *E.M.*
447. *Simon Antal*. Igaz mester a' ki tanítván'ait igen rövid idő alatt, minden unalom nélkül eg'serre írni és olvasni is megtanítja. Írta a' mag'arok has'nára... Budán: Mag'ar Királ'i Universitas 1808. 8°. 96 l. [A magyar összetett mássalhangzók írásának a címben is látható, új módját ajánlja siketnéma intézeti tanári tapasztalatai alapján.] *E.M.*
448. *Simon Jónás*. A föld mivelők gyermekeinek állapotjokhoz alkalmaztatott k. vallásbéli oktatás, a magyar ABC.-nek rendihez szabva, kiadatott. Selmecbánya: Szultzer 1803. 8°. 124 l. *E.M.*
449. *Simon Jónás*. A falusi iskolák számokra való magyar abc, mellyből a betűknek és azoknak összefoglalások módjának megismerése után, az olvasással együtt a keresztyén vallásnak első betűit is megtanulhatják a szegény földmivelőknek gyermekeik. Selmecbánya: Szultzer 1803. 8°. 42. lev.
450. *Smollet, G. T. Peregrine Pickle*. Humoristischer Roman. Bearbeitet für die Jugend von Moritz Gans. Pesth: Heckenast 1853. k. 8°. 158 l.
451. *Staut József*. A sokat tapasztalt nevelő beszélgetései, természetcsodái, természet-nevezetességei és művészeti tárgyak felett. Egy hasznos olvasókönyv, mellyet a magyar ifjúság számára honosított St. J. 2 köt. 2 köre metszett képpel. Kassa: Werfer 1837-38. 12°. XII, 448 l.
452. *Stelzhamer, Franz*. Jugendnovellen. Pest: Heckenast 1847. 8°. 103 l. [4 igen szép külföldi színes könyom, képpel.] *F.*
453. *Stieff H.* A tündérország. Új regék és mondák 7-12 éves gyermekek szám. Németből fordítva, 6 [külföldi] képpel. Komárom: Szigler testvérek 1854. 8°. 108. l. *M.*
454. *Sträuschen* gebunden aus lehrreichen und angenehmen Aufsätzen für Kinder zur Uebung im Lesen der Currentschrift mit deutschen und lateinischen Buchstaben. Pressburg: Landes'sche Buchh. 8°. 30 l. *E.M.*
455. *Szájas Péter* urnak ama hires B. de Mánx keresztfiának, hadi, vadászat, és utazásbéli nevezetes és ritka tapasztalásai s történetei. Német nyelvből véve. Pest: Fűskuti Landerer örököseinek bet. 1817. 8°. 142 l, 1 rézm. [Lehnhart del. et sc. Pest.] *M.*

456. *Szaller [György]*. Külömbféle példázatok és oktatások, mesék, levelek, az állatoknak leírása és versezetek, melyekben az ismeretes Frantz Telemák képezete szerint feljegyeztettek deák és német nyelven a nemzeti magyar nyelvnek különös szép tulajdonsági, a beszéd nemei s némelly közmondások a nehezebb értelmű szóknak külömbféle magyarázatával együtt az anyai magyar nyelv tanulóinak számára. Pozsony: Landerer bet. 1793. 8°. 5. lev., 132 l. *M.*
457. *Szaváry Antal*. Történelmi beszédek magyar s francia nyelven, nyelvtani jegyzetekkel. Az ifjuság képzésére, különösen a francia nyelvet gyakorlók szám. Pest: Müller 1855. 12°. 2 lev. 229, 2. l. *E.M.*
458. *[Szeder Fábán]*, Válogatott darabok, melyek néhány jeles honnyi munkákból, a magyar olvasást kedvelő ifjuság szám. szedettek ki. Nagy-Szombat: Jelinek bet. 1821. 8°. 2 lev. 83 l. *M.*
459. *Szeder Fábán*. Kisded köszöntő zsebkönyv az ifjuság szám. avagy: kötött és kötetlen beszédben születés-, név- és ujesztendő napra írt köszöntések az ugyanezen alkalmakra szolgáló levelekkel együtt. Esztergom: Beimel ny. 1827. 12°. 84 l. *M.*
460. *Szekér Aloysius Joakim*. Magyar Robinson, vagy is Ujvári és Miskei magyar vitézeknek viszontagságai és azoknak a világ különféle részeiben történt csodálatos esetei. Egy eredeti költeményes igazság. Pest: Hartleben 1808. 8°. XII. 202 l. *F.*
461. *Szendy Kálmán*. Nemzetek képtára, melyben az egész föld ismeretes lakosai hív rajzolatokban s leiratokban terjesztetnek elő. 4 füz. Pest: Wigand 1834. 4°. 60 l. 16 kép. *M.*
462. *Szent-Györgyi József*. A legnevezetesebb természeti dolgok esméreti. Az apróbb iskolák számára készítette ... I. darab. XIX. réz táblákra metszett rajzolatokkal [melyeket készített Erős János és Erős Gábor.] Debreczen: Szigethy ny. 1803. 8° XXXII, 330 l. 17 lev. *E.M.*
463. *Szentimrei Sigmond*. Biblia summája. Részenként versekbe foglalva világ eleibe botsátotta... Kassa: Ellinger 1807. 8°. 262, 1 l. *M.*
464. Szepesi Imre. Szívemelő és derítő énekek. Till Nándor által zongorára és több szerepre alkalmazva az énekelni és zenészni vágyó mindkét nembeli ifuságnak. 2 füz. Pest: Schwerzig 1855. n. 8°. 17, 32. l.
465. *Szólásnak*, A magyar -, kezdetéről és módjáról való keresztényi tudomány, mely a kisdedeknek az ő oktatásokra, egynéhány imádságokkal együtt kinyomtatott. Nagyszombat: A Jézus társ. akad. coll. bet. 1756. 8°. 24 l. *M.*
466. *Szőnyi Pál*. Alaktan, magyar szülék, nevelők és tanítók számára, 7-10 éves gyermekek körül figyelemébreztés és erősítés, értelemfejtés, renddel és kimerítőleg beszélésre szoktatás emléksző tehetség edzése, főbeli számításban gyakorlás, a mértan tanulására előkészítés s némű rajzolás tekintetéből használatra. 250 fa s 1 papíralakból álló gyűjteménnyel s több rendbeli rajzokkal. Pest: Trattner 1846. n. 8°. XXXIII, 199 l. *E.*
467. *U. a.* Második folyamat. Buda: Egyet. Nyomda. 1847. 8°. 266 l. *E.*
468. *Tamás bátya*. Gyermekek szám. kidolgozta M... Rókus. 12 [külföldi] fametszettel. Pest: Bucsánszky 1856. 8°. 130 l. *M.*
469. *Táncsics Mihály*. Magyar nyelvtudomány. Kisdedek szám. Pest: Heckenast 1840. n. 8°. 48 l. *E.M.*
470. *Táncsics Mihály*. Magyar nyelvtudomány, kérdések és feleletekben, nagyobb tanulók szám. Pest: Heckenast 1840. n. 8°. XVI, 96 l. *M.*
471. *Táncsics Mihály*. Általános világtörténet az ifjuság szám. Irta: Stancsics Mihály. Buda: Gyurián & Bagó 1841. 8°. 79. l.

472. Táncsics Mihály. Magyarok története, kérdések és feleletekben az ifjuság szám. Buda 1841. 8°. 40 l.
473. *Táncsics Mihály*. Általános földleírás és Magyartartományok leírása. Kérdések és feleletekben az ifjuság szám. Buda: Magy. kir. egyetem bet. 1841. 8°. 46 l. *M.*
474. *U. a.* 2. kiad. Pozsony: Wigand 1842. 8°. 55 l. *E.M.*
475. *U. a.* 3. kiad. Buda: Egyet. ny. 1845. 8°. 60 l. *M.*
476. *Táncsics Mihály*. Lényismeret az az természet história az ifjuság szám. Pozsony: Wigand 1842. 8°. XII, 229 l, 1 színes tábla. *E.*
477. Táncsics Mihály. Világkrónika. Irta Andorlaki Máté. [T. M.] Pest: Osterlamm 1860.
478. Táncsics Mihály. Magyar krónika. Irta Andorlaki Máté. [T. M.] Pest: Osterlamm 1860.
479. *Tanítás*, Keresztény hit- és erkölcsbeli -, a falusi ifjuság hasznára kérdésekbe és feleletekbe foglalva. Némely közönségesebb imádságokkal együtt. Kassa: Werfer 1830. 8°. 32 l. *M.*
480. **Tanítás* kezdete vagy is a kis gyermekeket gyönyörködtetve oktató képes-könyv amely haszonvehető azokra nézve is, akik még nem olvasnak. - Erste Lehren u. Bilder ... Béts: Pichler Antal [é. n. 180?] VI. 200 l. [50 finoman színez, rézmetsz, képpel. Fec. Schmuzer.] *F.*
481. *Tanítás*, A szemléleti -, képekben. Az osztrák birodalmi népiskolákban használt ABC-könyv tárgyaihoz szemléletileg alkalmazva. Prága: Calve-féle könyvkeresk. 1854. 2°.
482. *Tanuló* ifjuságnak. Szakolcza: [Mihalik János] 1840. 12°. 22. l. *M.*
483. *Tarczy Lajos*. Népszerű természettan. Tanulni szerető gazdák, mester emberek s iskolatanítók szám., és a nép közt uralkodó babonákra különös tekintettel. 5 füz. [Számos fametszettel] Pápa: Ref. főiskola bet. 1843. 8°. *E.*
484. *Tárkányi Béla József*. Egri ABC és olvasókönyv. Eger: Érseki lyc. bet. 1852. 8°. 64. l. *M.*
485. *Tatár Péter*. A pusztasziget, vagy Kardos Péter tengeri utazása és története. Pest: Bucsánszky 1856. 8°. 80 l. *E.M.*
486. *Tatay András*. Kis természettan; tanulógyermekek s olvasni kívánó köznép szám. Szövegbe nyomott fametszetekkel és 5 idomtáblával. 2 darab. Kecskemét: Szilády 1846-48. 8°. IV, 191: IV, 284 l. *E.*
487. *Tavaszirány*. Imádságos könyv a keresztény ifjuság számára, különös tekintettel Szent Alajos tiszteletére. Nogáll János vezénylete mellett kiadták a pesti középponti papnövelde magyar egyházbíróadalmi iskolájának, tagjai. Buda: Cs. és kir. magyar egyetem bet. 1852. 16°. VI, 237 & 1 l. *E.*
488. *Taylor E.* A gyermek és a madarak. Tanulságosan mulattató olvasmány nyolcz-tizenkét éves gyermekek szám. Magyarítva T. E. után. 17 angol fametszvénnel. Pest: Emich 1848. 8°. 143, 1 l. *E.M.*
489. *Testamentom*, Az ó- és új -, történeteinek főpontjai 48 magyar és német elbeszélésekben. 48 rézre metszett színezett képpel. Kassa: Sandvoss [é. n.] n. 8°. 97. l.
490. *Tomentsek János*. A kis tátos, avagy útmutatás a természeti varázslásból könnyű és mulatságos alakjátékok készítésére. Ehez járulnak a tátosnak több mint két száz kérdések és feleletekből álló furtsa találmánya elmefuttatásai. Irta és nyomtatta Tomentsek János könyvnyomtató. Kalotsa 1803. 8°. 136 l. [Elöl-hátul csonka példány. Tréfás ezermesterkedés, mathemat. játékok.] *E.*

491. *Török János*. Községes história, gyermekek szám. Marosvásárhely: Ref. koll. bet. 1840. 8°. 105 l. *E.*
492. *Történetek*. Szép -, és épületes beszélgetések a gyermekek erköltsi oktatásokra. Nagy-Szombat: Jelinek 1804. 12°. 128, 2 lev. *E.M.*
493. * *Törvénynek*, A magyar -, rövid summája. A gyermekek szám. Pozsony: Weber S. P. 1798. 76, 2 l. *Fpk.*
494. *Törvénynek*, A magyar -, rövid summája. A gyermekek szám. S. Patak: Nádaskay ny. 1837. n. 8°. 90 l. 2 lev. *M.*
495. *Tudományok*, A -, rövid summája. A kisebb iskolabéli gyermekeknek szám. készítettett olvasni való könyv. Első kötés. Posony: Wéber 1806. 8°. 4 lev., 615 l. *A.E.M.*
496. Tükrös képek kis gyermekek szám. Olvasókönyv az erkölcsös magaviselet ébresztésére. 12 színezett képpel. Guben: Fechner [1857.] 8°. 12 l.
497. Tündértár vagy is báró Demánx gondüző kalandjai. 99-dik kiadás huszonkét [érdekesen átrajzolt könyom.] képpel, Vernett után. Kolosvár: Ev. ref. főiskola bet. [é. n.] 8°. 145 l.²⁸
498. *Unokák*, A kiseded -, elbeszélve oktató nagyatyjok térdén. Kassa: Werfer 1837. 8°. VIII, 132 l. 1 könyom, címkép. *M.*
499. *Vajda Péter*. Nemzeti ábéczé. Olvasó és mulattató könyv, magyar szorgalmas fiuk és leányok szám. Nálunk eddig egészen új mód szerint írta ... Pest: Geibel [é. n.] n. 8°. 87 és 11. [32 színezett réz-metszetű képpel.] [A példányt nem láthattam.] *M.*
500. *Váli Ferenc*. Természetrájk 156 köre metszett képpel. Pápa: Ref. főiskola 1852. 8°. IV, 111 l. [A képek hiányzanak.] *M.*
501. *Valle*. Szerelem példája, az-az: szerentsés florentziai; vagy-is Della-Valle olasz grófnak magátul egybeszedett történeti, mellyeket a magyar ifjuságnak kedvéért haza fiainak gyönyörködtető multságára németbül magyarra fordított Kép Gejza László Bétsben 1784. eszt. Vázt: Ambró 1787. 8°. 6 lev., 269, 1 l. *M.*
502. *Varga Márton*. A gyönyörű természet tudománya; magyarázta a tüneményekből és az új feltalálásokból nemzete s az ifjuság javára... 2 kötet. Nagyvárad: Tichy 1808. 8°. XVI, 563 l., 3 tábla; VIII, 239, IV l., 1 tábla. [A címlapot rajz. Veis János, metszé Karács.] *A.E.M.*
503. *Varga Péter*. Képes ABC- és gyönyörködtetve tanító olvasókönyvecske. 2. kiadás. 5 képpel. Pest: Müller 1854. 8°. 42 l. *M.*
504. Varga Péter. Kis könyvtár, vagyis hasznos, multságos olvasmány gyermekek szám. 1-7. füz. Pest: Müller 1854. 12°. à 16 l.
505. *Varga Péter*. 8-12. füzet. Pest: Beimel & Kozma 1855. 12°. à 161. *M.*
506. *Varga Péter*. Nefelejts, vagy azon erkölcsi mondások, énekek és imádságok gyűjteménye, mellyekben a pesti belvárosi kisededovó intézetben a kisededek sziveik képeztetésére gyakoroltatnak, ugyan ezen intézet rövid történetével. Pest: Trattner [1839.] 8°. 32 l. *M.*
507. *Varga Péter*. Nefelejts, vagy azon erkölcsi mondások, énekek és imádságok gyűjteménye, mellyek a kisededovó intézetbe járó kisededek sziveik és elméjük képeztetésére szolgálnak. 2. bővített kiadás karácsonyi, ujévi és névnapi üdvözlétekkel. Pest: Müller 1851. 8°. XXIV, 60 l. *M.*

²⁸ Dr. Bogner Mihály úr volt szíves példányát rendelkezésemre bocsátani.

508. *Varga Péter*. Vergiszmeinnicht, oder Sammlung jener moralischen Sprüche, Lieder und Gebete, in welchen die Kinder zur Bildung des Herzens in der Kleinkinder-Bewahranstalt der inneren Stadt Pesth geübt werden. Nebst einer kurzen Geschichte dieser Anstalt. Pesth: Landerer 1839. 8°. 30 l. *M.*
509. *Varga Péter*. Gyönyörködtetve olvasni tanító képes könyvecske, vagy legkönnyebb módon értelmes szavakkal a gyermekeket rövid idő alatt olvasni tanítani. Első rész. Pest: Lukács 1849. 8°. 2 lev., 8 könyom, lap. *M.*
510. Vásárfia, Képes -, jó gyermekek szám. Verses könyv színes képekkel. Debreczen: Telegdi 1854. 8°. 120 l.
511. *Versegly Ferenc*. Magyar ortografia, avagy írástudomány, mellyben a magyar betűknek helyes kimondása, és írása taníttatik. Bevezetés gyanánt a magyar nyelvtudományba. A nemzeti iskolák szám. Budánn: M. kir. Universitas 1816. 8°. 2. 42 l. [Sok kiadást ért.] *M.*
512. Vertler Mátyás. Erkölcsei velős mondások, mellyeket az ifjuság használatára összegyűjtött. Nyitra [é. n.] 12°. 38 l.
513. *Világ*, A -, képekben a magyar ifjuság szám., vagy a természetnek, művészetnek, és az emberi életnek nézőhelye, 102 köremetszett képpel, és pontos magyarázattal, legújabb kiadás. Gomenius szerint a mostani nyelvfejlődéshez és korszellemhez alkalmazva, németből magyarra fordítá K. Karosai Tóth János. Pozsony: Bucsánszky 1842. 8°. 110 l., 1 lev. [Gloós litográfiáival.] *M.*
514. *Világnak*, A - három részeiben bujdosó, avagy egy spanyol viszontagságai. Kassa: Landerer 1798. 8°. 2, 208 l., 1 rézm. *M.*
515. Vörös Eszther. Gazdasszonyi előcsarnok. Kis leánykák szám. Pest: Emich 1860. 16°. 102 l.
516. *Vörösmarty Mihál*. Három rege, B. E. ifju grófnőnek ajánlja V. M. Pest: Landerer & Heckenast 1851. n. 8°. 16 l. *M. F.*
517. *Welt*, Die -, in 102 Bildern für die Jugend oder Schauplatz der Natur, der Kunst und des Menschenlebens, mit genauer Erklärung der Bilder. Nach der früheren Auflage des Comenius. Preszburg: Bucsánszky 1842. 8°. 114 l., 52 könyom, tábla. [Gloós rendkívül érdekes litográfiáival.] *M.*
518. Winter Amalie. Neue Erzählungen für Kinder von 8-12 Jahren. Mit 6 colorirten Bildern. Pest: Heckenast 1846. 12°. 2 lev., és 98 l.; VI, 122 l.; 120 l.
519. Winter Amalie. Das Buch von der Schwalbe. Für Kinder von 10-12 Jahren. Mit 2 colorirten Bildern. Pest: Heckenast 1852. 12°. 113 l.
520. Winter Amalie. Zwei Erzählungen für Kinder von 10-12 Jahren. Pest: Heckenast 1852. 12°. VI, 117 l.
521. *Winternitz Karl*. Olvasásjáték 4-5 éves gyermekek szám., melly által ők tanító és sajátlagos oktatás nélkül megfelelő rövid idő alatt nemcsak olvasni megtanulnak, hanem egyszersmind szellemöket s erkölcsüket a kifejlődés oly fokára viszik, mely eddig ily korban a ritkaságokhoz tartozott. 109 kártyabetűvel, 19 olvasó és 1 kirakó táblával. Magyar nyelvre alkalmazta Matics Imre. Bécs: Lechner 1854. n. 8°. [Maga a játék nincs meg. Ez csak a leírása.] *M.*
522. Winternitz Karl. Länderspiel für kleine Kinder von fünf bis sieben Jahren, durch welches dieselben ohne Lehrer und ohne eigentlichen Unterricht in entsprechend kurzer Zeit die Gestalt, die Lage und die Namen der Erdtheile oder Welttheile, ihrer Meere u. s. w. kennen lernen l., für sich selbst bestehende Liefrg: Länderspiel von Europa. Mit einem eigenthüm-

lichen, die Landkarte Europa's darstellenden Zusammenlegbilde aus Pappendeckel in 19 Stücken und 2 Stäbchen. Wien: Lechner 1854. n. 8°. 35 l.

523. Winternitz Karl. Lesespiel für kleine Kinder von 4 bis 6 Jahren, wodurch dieselben ohne eigentlichen Unterricht in entsprechend kurzer Zeit nicht nur lesen lernen und zu einer Geläufigkeit in orthographischen Diktando-Uebungen gelangen, sondern ihren Geist und ihre Gesittung zu einem Grad der Entwicklung bringen, der bisher in diesem Alter zu den Seltenheiten gehörte. Wien: Lechner n. 8°. 24 l.; 20 h. 4°. lev., 100 betűtábláska.

524. Winternitz Karl. Kaiserspiel für kleine Kinder von fünf bis sieben Jahren, durch welches dieselben ohne Lehrer und ohne eigentlichen Unterricht in entsprechend kurzer Zeit nicht nur die Bilder, die Namen, die Aufeinanderfolge und die Regierungszeiten der römisch-deutschen Könige und Kaiser kennen lernen, sondern auch ihren Geist und ihre Gesittung zu einem Grad der Entwicklung bringen, der bisher in diesem Alter zu den Seltenheiten gehörte. Wien: Lechner 1854. n. 8°. 38 l., 1 doboz 56 12° térképpel.

525. Winternitz Karl. Schreibspiel für kleine Kinder von fünf bis sieben Jahren, durch welches dieselben ohne Lehrer und ohne eigentlichen Unterricht in entsprechend kurzer Zeit Geschriebenes lesen, schreiben, schön schreiben und richtig schreiben lernen u. s. w. Mit 100 Buchstabenkarten, 1 Vorlegetafel, 1 elastischen Schreibtafel, 14 dazu gehörigen Vorschriften, 2 Schreibbüchelchen, 1 Tuffsteinstift, 1 Bleistift und 1 Kinderhandschrift. Wien: Lechner 1854. n. 8°. 35 l.

526. Winternitz Karl. Französisches Sprachspiel für Kinder von 8 bis 10 Jahren, durch welches bei Anwesenheit einer einzigen Person in der Familie, die unter guter Aussprache bloß französisch lesen kann, die Kinder vorläufig ohne Lehrer und ohne eigentlichen Unterricht die französische Sprache auf eine angenehme Weise selbstthätig und zwanglos bis zu jenem Grade erlernen, wo sie ein leichtes Lesestück lesen und verstehen und ein einfaches Briefchen schreiben können ... Mit 300 Karten und einer Abwandlungstafel. Wien: Lechner 1858. n. 8°. 44 l.

527. Winternitz Karl. Rechenspiel für kleine Kinder von fünf bis sieben Jahren, durch welches dieselben ohne Lehrer und ohne eigentlichen Unterricht in entsprechend kurzer Zeit die Grundlagen des Rechnens etc. erlernen. Mit 58 Karten und 9 Vorlegetafeln. Wien: Lechner 1858. n. 8°. 35 l.

528. *Zákány József*. Magyar ábécze. Debrecen: Tóth 1833. 8°. 38 l. [Sok kiadást ért. Hangoztató módszerű ábc] E.

529. *Zsoldos János*. Az egészség fentartásáról való rendszabások (diätetika). Az iskolások szám. versekbe foglalta Fodor Gerzson. Sárospatak: Nádaskay 1818. 8°. 146 l. M.

1861-1875 KÖZÖTT MEGJELENT MAGYAR GYERMEKKÖNYVEK

530. ABC, történeti képes. A magyar történet jelesebb királyai, vezérei s államférfiainak színezett alakjaival. A. B. C. rendben. Irta a Jókendvű bácsi. [A képeket rajz.: Szemlér Mihály.] Pest: Atheneum. [é.n.]
531. *Adorján*. Tündérmesék. Budavár: Heller 1871. 8°. 78. l. M.
532. Aesop meséi, az ifjuság szám. Erkölcsei versekkel s két szín. képp. Zágráb: Hartmann [é. n.] 16°. 88. l.
533. Ajándék, legszebb. Hét vidám elbeszélés, olvasni szerető gyermekek szám. 6 szín. kép. Debrecen: Telegdi 1873. 4°. 50 l.
534. Ajándékkönyvecske szülők és gyermekek olvasmányául. 15 képpel. Pest: Bucsánszky 1871. 8°. 54. l.
535. Album az ifjuság szám. Magy.-német szöveggel és 4 képpel. Pest: Lampel 1863. n. 4°. 84 l.
536. *Aly bey*, Kelet tündérvilága vagy Szaif Züliázán szultán. Arab rege. Ford. Orbán Balázs. 2 rész egy kötetben. Kolozsvár: Stein 1864. VI, 197, 163 l. 4 [igen finom] könyom, képpel [Jelezve: C. G.] M.F.Fpk.
537. Álkirályfi története, Az, - Hauff után. 5 színnyom, képpel. Bp.: Lauffer [é. n.] 4°. 10. l.
538. Állatkert 24 szép képben és magyarázattal. Pest: Hartleben 1865. 4°. 46. l.
539. *Állatkert* 24 szép képben és magyarázattal kicsinyeink szám. Pest: Eggenberger 1874. 8°. 48. l. M.
540. Állatok, Intő - kis gyermekek szám. Színes-képekkel. Zágráb: Hartman [é. n.] k. 4°. 16 l.
541. Állatok öröme és keserve. Képes könyvecske. Bp.: Pfeifer 1874. k. 8°.
542. Állatok, A házi - s azoknak haszna. Tanulságosan mulattató képeskönyv az ifjuság szám. 19 szín. táblával s magyarázó szöv. Zágráb: Hartman [é. n.] 4°. 24. l.
543. Állatos könyv gyermekek számára, oktató és mulattató versekkel. 20 lapon természetrajzi szín. ábrákkal. Debrecen: Telegdi [é. n.] k. 8°. 39 l.
544. Állatvilág 16 képben. Pest: Osterlamm 1866. k. 4°.
545. Állatvilág csodái, Az. Érdekes jelenetek az állatok életéből, az érettkorú ifjuság szám. 8 fametsz. 2. kiad. Pest: Heckenast [é. n.] 8°. 158. l.
546. *Almási [Balogh] Tihamér*. Népisme, öt könyomatú képpel. Pest: Engel & Mandello 1862. 8°. 327. l. F.
547. *Ambach Ede*. A rabszolgakereskedő, vagy ész szív nélkül. Jellemrajzok. Észak-Amerika déli államaiból. Az érettebb ifjuság szám. Ford. Rázel József. Pest: Emich 1864. k. 8°. 166. l. M.
548. *Andersen* meséi. Ford. Szendrey Júlia. 2. kiad. Fametszetekkel. Bp. : Lampel 1874. 12°. Fzk. M.
549. *Andersen*. Mesék, kalandok és történetek. A. után Vahott Sándorné. Szín. képekkel. Pest: Légrády testv. 1867. 8°. 142 l. M.
550. *Andersen* újabb meséi és képei. Ford. Czanyuga József. Fametszetekkel. Bp.: Lampel 1874. 12°. 149. l. M.

551. Anya, Az elbeszélő, - vagy: Rövid történetek gyermekek szám. Pest: Bucsánszky [é. n.] 94 l.
552. Aranyzarvas, A három megigézett - és a vasorru bába története. 3 képp. II. Az elveszett hat éves halászigyermek és az öreg tündér tört. 3 képp. III. A fehér tündérleány. 1 képp. Pest: Bucsánszky 1875. 8°. 32. l.
553. Ármin és Gyöngyike vagy: Az aranyhalacska származása. Tündéres elbeszélés az őskorból. 5 képp. Budapest: Bucsánszky 1875. 8°. 20. l.
554. Árnosnak a hős görög királyfinak hőstettei és kalandjai. 9 képp. Pest: Bucsánszky 1873. 8°. 48. l.
555. Ballagi Károly és Batizfalvi István. Arany bánya. Képes abc, olvasó és gyakorlati könyv jó gyermekek szám. 2. kiad. Pest: Geibel 1860. 8°. 114 l.
556. *Bárany Ignác. Magyarország története elbeszélésekben. Családi és iskolai olvasókönyv. Bp.: Lauffer V. 1867. 148 l. [Szemplér Mihály 12 színes kőrajzával.] *Fpk.*
557. Barátné, Két. Elbeszélés az érettebb ifjúság szám. Németből Rázel József. Pest: Hartleben 1863. k. 8°. 167 l.
558. *Bartalus István*. Éneklő abc népisk. szám. Kiadja a m. k. vallás- és közoktatásügyi minist. 6 füz. Bp.: Egyetemi ny. [é. n.] 8°. *M.*
559. Barthélémy. Az ifju Anacharsis utazása Görögországban a Kr. e. IV. század közepén. Az érettebb ifjúság szám. szerk. Hanthó Lajos. Pest: Emich 1866. k. 8°, 366 l.
560. Bedeő Pál. Ó és új testament. történetek, a zsenge ifjúság szám. 47 képpel. Pest: Bucsánszky 1862. k. 8°. 114 l.
561. Bedeő Pál. Szentek élete, melyet a zsenge ifjúság szám. irt. 55 képpel. Pest: Bucsánszky. k. 8°. 112 l.
562. Beder, Perzsa herceg és Bianka tengeri tündérhercegnő. 14 képpel. Bp.: Bucsánszky 1874. 8°. 64 l.
563. *Belányi Ferenc*. Vadonban. Regényke az éjszak-amerikai államokból. Pest: Trattner 1865. 12°. 237 l. *M.*
564. *Beniczky Irma*. Regélő gólya. Mesék, elbeszélések és költemények gyermekek szám. Pest: Heckenast 1872. 8°. 134. l. *M.*
565. Beniczky Irma. Kis koszorú. Szorgalmas gyermekek szám. Bp.: Franklin társ. 1874. 16°. 97 l.
566. *Beniczky Irma*. A világ népei. Nemzeti viseletek csarnoka. Számos szín. [fametsz.] képpel. Bp.: Franklin t. 1875. 8°. 169 l. *Fpk.*
567. *Beöthy Zsolt*. Elbeszélések az ifjúság szám. Pest: Demjén 1865. 12°. 282 l. *Fpk.*
568. *Bezerédy Amália*. Flóri könyve. 120 benyom, képpel. Új népkiad. Pest: Franklin t. [é. n.] k. 8°. 120 és 16. l. *M.*
569. Biblia, Kis képes - vagy: Az ó és új szövetségek főábrázolatai, kisebb gyermekek számára. 90 képpel. Bp.: Bucsánszky 1875. 8°. 521.
570. Bohny M. új képeskönyve. Utmutatás a szemléletre, gondolkodásra, számolásra és beszélésre, 2½-7 éves gyermekeknek. 26 szín. tábláv. és 1 rajztábláv. Bp.: Franklin társ. [é. n.] sz. 4°. 7 l.

571. Bohó Misi élete és csinjei. 3 füz. Bp.: Bucsánszky 1875. 8°. 32, 32, 32 l.
573. Bója Gergely. Szünidő emlékkönyvecske. Tanulók szám. Szeged: Burger 1868. 12°. 54 l.
574. *Bokor, Zengő*. Dalos-könyv fiatalok szám. összeírta Bús Jankó. Debrecen: Telegdi 1871. 8°. 32 l. *M.*
575. *Bonyhay Benjamin*. Népisk. jutalomkönyv, jó gyermekek szám. 3. kiad. Arad: Réthy ny. 1863. k. 8°. 35 l. *M.*
576. *Bonyhay Benjamin*. Hasznos mulattató kisebb és nagyobb korú gyerm. szám. Debrecen: Telegdi 1869. 12°. 50 l. *M.*
577. *Bunyitay Vince*. Ifjúsági olvasmányok. 2 köt. N.-Várad: Hügel 1863-64. k. 8°. 497 l. *M.*
578. Caro, Gonosz. Vig történet gyermekek számára. Bp.: Pfeifer [é. n.] 8°. 16 l.
579. [*Cervantes*]. Don Quichotte de la Mancha. Nagyobb gyermekek szám. ford. Karády Ignác. Pest: Heckenast 1864. 12°. 243 l. [1 kitűnő címkép, színes könyom, borítólapp.] *Fpk.*
580. *Cervantes. Don Quixotte, a híres manchai lovag élete és kalandjai. C. után szabadon átdolgozva az ifjúság szám. Bp.: Laufer V. [é. n.]
581. [*Cervantes*]. Don Quichott kalandjai. Az ifjúság szám. Pest: Heckenast 1871. 8°. Képekkel és szín. borítékkal. (Mesekönyv I.)
582. *Cervantes*. Don Quijote de la Mancha. A spanyol eredetiből készült fordítása után az ifjúság számára átdolg. Győry Vilmos. 7 [kitűnő külföldi] színnyom. képpel. Bp.: Légrády 1875. n. 8°. 407 l. *Fpk.*
583. Columbus Kristóf vagy Amerika fölfedezése. Elbesz. az ifjúság szám. Ford. Dezső Béla. 6 szín. képpel. Kolozsvár: Stein 1873. 12°. 62 l.
584. *Cooper, F.* Az utolsó mohikán. Ford. Gondol Dániel. 2 kiad. Pest: Ráth 1873. 8°. 430 l. *E.*
585. Cooper. Vadölő. C. után Vachott Sándorné. Színes képekkel. Pest: Légrády [é. n.] 8°. 221 l.
586. Cooper. Az útmutató. Az ifjúság szám. átdolg. Vachott Sándorné. 8 [külföldi] színnyom, képpel. Pest: Légrády 1870. 8°. 191 l.
587. Cooper. Vadfogó. 8 színnyom, képpel. Bp.: Légrády testv. 1873. 8°. 306 l.
588. Cooper. Bőrharisnya. 8 színnyom, képpel. Bp.: Légrády testv. [é. n.] 8°. 216 l.
589. Cooper. Az utolsó mohikán. 8 színnyom, képpel. Bp.: Légrády testv. 1873. 8°. 221 l.
590. *Cooper*. Az utolsó mohikán. Ford. Gondol Dániel. 2. kiad. [Családi könyvtár.] Pest: Ráth 1873. 8°. 430 l. *M.*
591. Csalavér róka története. Képekkel. Pest: Heckenast 1872. 8°. 115 l.
592. **Csiszér-Ugróczy Ida*. Csillámka. Egy boldog ország királynője és a három bűvös strucztozás. Tündér rege. Bp.: Laufer V. [é. n.] [Széchy Gyula 8 könyom, rajzával.] 45 l. *Fpk.*
593. *Czelder Márton*. Első ibolya. Gyermekek számára. 3 füz. 2. kiad. Kolozsvár: Stein 1863. 16°. 180 l. *Fpk.*
594. Dada képes könyve. 36 képpel szöveg nélkül. Bp.: Rosenberg 1874. 4°. [Kiállítva a Magyar Bibliophil Társaság gyermekkönyv-kiállításán, L. a katalógust.]
595. *Dezső Béla*. Columbus Kristóf, vagy Amerika fölfedezése. 6 szín. képpel. Kolozsvár: Stein 1873. 12°. 64 l. *M.*

596. Dezső Béla. Emléklant. Az olvasást kedvelő növend. szám. Pest: Noseda ny. 1864. k. 8°. 157 l.
597. *Dienes Lajos*. Jó Lajoska és rossz Gyuricza napi eseményei. 20 szín. képpel, a francia eredeti után. [Rajz. Szemlér Mihály.] Pest: Lauffer 1866. 4°. *M.Fpk.*
598. Dienes Lajos. A kis gazda báránya. [Rajz. Jankó János.] Pest: Lauffer 1872. 8°. 21 l.
599. Dienes Lajos. Tréfaságok az ifjúság szám. 14 képpel. Bp.: Lauffer [é. n.] n. 8°. 24 l.
600. *Dolinay Gyula*. Hasznos mulattató. Az olvasni szerető mindkét nembeli ifjúság és a nép szám. I-III. évfoly. Folyamonként 32 füz. Bp.: Dolinay 1873-75. k. 8°. *M.*
601. Dolinay Gyula. Szorgalmi jutalom. A mindkét nembeli ifjúság és a nép szám. Bp.: Pesti kny. r. t. 1874. 16°. 64 l.
602. Dolinay Gyula. Aranybánya az olvasni szerető ifjúság szám. Bp.: Pesti kny. r. t. 1875. 8°. 72 l.
603. Döbrentey Gábor. Kis Gyula könyve, fürgencz fiúk és jó leánykák szám. 2. (?) kiad. Pest: Kilián 1861. 12°. VIII, 191 l.
604. *Emich Gusztáv, ifj.* A kis lepkegyűjtő. A lepkészet rövid kézikönyve, tekintettel a Magyarországon és főleg Budapest környékén előforduló lepkefajokra. 17 szín. és 2 fekete könyom, tábl. Pest: Emich 1868. 12°. V, 214 l. *M.Fpk.*
605. Emília [Szegfi Mórné] és Vachott Sándorné. Beszélyek az ifjúság szám. Pest: Engel ny. 1861. k. 8°. 232 l.
606. Emlény. Elbeszélések és regék az ifjúság képzésére. Alkalmazá Szaváry Antal. Pest: Emich 1863. 12°. IV, 176 l.
607. **Eöry Andor, sárvári.* A madárvilág vagyis mulatva oktató olvasmányok a madarokról fiatalok szám. Pest.: Heckenast 1869. 8°. 171 l. 80 fam. ábrával. [Metszé Pollak.] *Fpk.*
608. *Erdélyi Indali Péter.* Egészen új szerkezetű ABC vagyis vezérkönyv az olvasás tanítására és tanulásra. 2. kiad. Pest: Heckenast G. 1862. 8°. 136. l. [Színes könyom, kép a kötésen. Színes könyom, címkép (frontispice) és címlap. Mindkettőt rajz. Jankó János, nyom. Rohn & Grund, Pest. A színes képek ehhez a drágább „dísz”-kiadáshoz készültek.] *Fpk.*
609. Erdélyi Indali Péter. Egészen új szerkezetű ABC, vagyis vezérkönyv az olvasni tanításban és tanulásban. 21. kiad. Bp.: Franklin társ, 1875. 8°. 96 l. [Ez az egyszerű kiadás iskolai tankönyv volt.]
610. *Erdélyi Indali Péter.* Képes verseskönyv. 2. kiad. Pest: Heckenast 1871. 8°. 64 l. [Színezett és színezetlen képekkel.] *Fpk.*
611. **Erdélyi István.* Katonai képek. Olvasó könyv jó gyermekek szám. Debrecen: Telegdi 1871. 8°. 64 l., szín. képekkel. *Fpk.*
612. **Eschenbach Olga.* Fenn és alant. Ford. Vachott Sándorné. Pest: Pollak test. 1875. 8°. 213. l. 6 színnyom, képpel. *Fpk.*
613. *Ezeregy éj.* Az ifjúság szám. kidolgozva. Buda: Nagel és W. 1865. 8°. 373 l. *E.*
614. U. a. 2. kiad. 1872. 8°. 256 l.
615. Ezerszépke hercegnő, Az. Eredeti rege. Magyarította Zauschner Károly. 5 színnyom, képpel. Bp.: Lauffer [é. n.] 4°. 8 l.

616. *Farkas Dezső*. Szemléleti abc az írva-olvasó tanmód szerint 36 képpel. Pest: Engel és Mandelló 1862. 8°. 68. l. M.
617. *Farkas Sándor*. Jézus, az isteni gyermek, példányképül a gyermekeknek fölállítva. Esztergom: Horák 1874 16°. 80 l. M.
618. *Fáy András*. A Halmay-család. Erkölcsi és tudom., olvasmány növendékek és nem növendékek szám. 2 köt. 2. kiad. Pest: Heckenast 1866. k. 8°. XVI, 287, 285 l. F.
619. Fekete Mihály. Olvasókönyvecske kezdők szám. 8 szín. képpel és számos fametszv. Pest: Engel & Mandelló [é. n.] k. 8°. 287 l.
620. *Ferry*. A cserkészsnő. Elbeszélések az amerikai életből. Az ifjuság szám. átdolg. Hoffmann Gyula. Ford. Hanthó Lajos. 2 köt. 12 képpel. Bp.: Légrády 1875. 8°. 200, 276 l. M.
621. Fischer Náthán. Ifjúsági iratok a magyarhoni izraeliták szám. 4 füz. Győr: Hennieke 1863. k. 8°. VI, 82, VIII, 83-182 l.
622. Fiúk legkedvesebb képeskönyve. Szöveggel. Bp.: Pfeifer [é. n.] 8°. 8 l.
623. Fiúk, A pajkos -. Képeskönyv szöveggel. Bp.: Pfeifer [é. n.] 8°. 8 l.
624. Fleury Lamé. A görögök története növendékek számára. Ford. Bedő Dani. Pest: Lauffer 1861. 12°. 195 l.
625. Fleury Lamé. A hajdankor története. Növendék ifjak szám. Ford. Szilágyi Sándor. 2. kiad. Kolozsvár: Stein 1865. k. 8°. 130 l.
626. *Flóra* dalai. Pest: Emich 1860. 16°. 94 l. M.
627. Flóra. Jó gyermekek könyve. 2 füz. Pest: Emich 1866. 16°. 183 l.
628. *Foa Eugenia*. Boldog találkozás. - M. de Chavannes. Valentin vagy a pásztorfiu. Ford. Kovács Ödön. Bp.: Bartalits 1874. 16°. 58 l. M.
629. Foe Dániel. Idősb Robinson Crusoe utazásai, élményei és csodálatos kalandjai. Ford. Malmosi Károly. Bp.: Ráth 1874. 8°. 272 l.
630. Forgó bácsi ABC-és könyve. Színes képekkel. Bp.: Rosenberg 1875. 4°. 26 l.
631. *Fortunátus* és fiai. Pest: Heckenast 1871. 8°. 120 l. Képekkel és színezett borítékkal. (Mesekönyv VI.) M.
632. Föld népei, A - Képekkel gyermekek szám. Bp.: Pfeifer 1874. 8°.
633. *Füßy Tamás*. Szünórák. 4 köt. Uj kiad. Pest: Emich 1864. 12°. 158, 164, 174, 162 l. [Minden kötethez egy-egy könyom, kitűnő címlap.]
634. *Gáspár János*. Csemegék, kisebb gyermekek szám. 3. kiad. Kolozsvár: Stein 1864. 8°. 324 l. [Fodor L. szín. könyom, borítólapjával.] Fpk.
635. Genovéva élete. Gyönyörű szép és érzékeny történet. A jámbor anyák és gyermekek számára. 7 szép képpel. Bp.: Bucsánszky 1875. k. 8°. 60 l.
636. *Glacz Jakab*. Erkölcsnemesítő beszélek. Ford. Stankó-Csapliczky-Lilla. Pest: Engel & Mandelló 1861. 12°. 161 l. M.
637. Gönczi Pál. ABC. Vezérfonal az írvaolvasás tanítására. Pest: Ráth 1862. 8°. 71 l.
638. *Greguss Gyula*. Természeti képek. 2 füz. Pest: Corvina-t. 1869. 12°. 304 l. M.

639. *Grimm*. Gyermek- és házi regék. Ford. Nagy István. I. rész. Pest: Engel & Mandelló 1861. 12°. 255 l. M.
640. *Grynaeus Alajos*. Kis képes biblia, vagy az ó és új szövetségnek főábrázolatai kisebb gyermekek szám. 90 képpel. Pest: Bucsánszky 1860. k. 8°. 52 l. M.
641. Gyermek, Az eltévedt. - Az eltört tükör. - A pókhálók. Pest: Hornyánszky 1873. k. 8°. 12 l.
642. *Gyermekbarát. Szerk. Szabó Richárd. Bp.: Emich 1861 nov. 7-től. [Fametszetű címlapját Jankó János rajzolta.] Fpk.
643. Gyermekbarát, Magyar. Elbeszélések, mesék, regék, élet- és tört. rajzok, természeti képek stb. gyűjteménye 7-14 éves gyerm. szám. 2 köt. Pest: Heckenast 1866-67. 4°. 384, 384 l.
644. Gyermek, Jó -, képes világa. Szorgalmas fiúk és leányok szám. Színes képekkel. Pest: Osterlamm 1866. k. 4°. 24 l.
645. Gyermek, Jó -, mulattató képeskönyve. 6 színnyom, és 5 fa-metsz. képpel. Bp.: Eggenberger 1875. 4°. 12 l.
646. Gyermek öröme. Képeskönyv 8 szín. képtáblával. Pest: Lauffer 1862. 8°.
647. Gyermek öröme. Költemények 8-12 éves gyermekek számára. Gyűjtötték Péterfy Sándor és Závodszy Károly. Pest: Petrik 1871. 16°. VII, 214 l.
648. Gyermekeket mulattató játékok. Képes és verses könyv. Debreczen: Telegdi [é. n.] 4°. 44 l.
649. Gyermeknek, Kis - is jóltevőknek kell lenni. Pest: Hornyánszky 1871. 32°. 27 l.
650. Gyermek-élet képekben. Mulattató olvasókönyv jó kis fiúk és leányok szám. 12 színes képpel; Debreczen: Telegdi 1869. 4°. 33 l.
651. *Gyermek-színház*. Szívnemesítő vígjátékok gyermekek szám. Szerk. egy szegedi tanár. 4 füz. Szeged: Bába I. 1864-66. 16°. 32, 38, 30, 52 l. E.
652. Györffy Iván. 50 magy. népdal és dallam. Szini Károly nyomán a magy. ifjúság számára. Pest: Heckenast 1871. n. 8°. 63. l.
653. *György deák*. Nagy Magyarország vagy négy szerzetes viszontagságos útja a magyarok őshazájába. Bp.: Athenaeum 1873. 8°. 77 l. M.
654. Györke állatországa. Számos fametszv. 2. kiad. Kolozsvár: Stein 1862. k. 8°. 120 l.
655. Györke - Erdélyt újra beutazta. 5. kiad. képekkel. Kolozsvár: Stein 1869. 16°. 52 l. M. Fpk.
656. *Győry Vilmos*. Mesekönyv az ifjúság szám. Színezett [kitűnő könyom.] képekkel. Bp.: Légrády 1873. 4°. 122 l.
657. *Győry Vilmos. A legújabb Robinson. 2. kiad. Bp.: Légrády 1873. 8°. 285 l. Fpk.
658. *Győry Vilmos*. Balassa János. Történeti elbeszélés az ifjúság szám. 2. kiad. Színezett [igen jó könyom.] képekkel. Pest: Légrády testv. 1872. 8°. 165 l. M. Fpk.
659. Győry Vilmos. Egy apostol az újabb korban. Elbeszélés a grönlandi missio történetéből. Pest: Hornyánszky 1873. 8°. 116 l.
660. Gyurits Antal. Aranka vagy az alázatosság diadala a kevélység fölött. Pest: Szt. István társ. 1861. k. 8°. 148 l.
661. Hamupipőke. 6 szín. képpel. Bp.: Eggenberger 1874. 4°. 4 l.
662. *Hamupipőke*. Mese jó gyermekek szám. 6 szín. képpel. Bp.: Franklin társ. [1874.] 4°. 4 l.

663. Hamupipőke, A kis -, vagy az erdei óriások pálczája. Mulattató tündéres történet. 5 képpel. - A bűvár és a királyleány. 1 képpel. Bp.: Bucsánszky 1874. k. 8°. 24. l.
664. Hauff Vilmos regéi. Mulattató s tanulságos olvasmányok. Németből ford. Szabó Antal. 6 könyom, képpel. 2 rész egy köt. Pest: Lauffer 1865. k. 8°. 421 l.
665. Henrik a kegyetlen. Pest: Hornyánszky 1870. 24°. 22 l.
666. *Hevesi Lajos*. Jelky András bajai fiu rendkívüli kalandjai ötödfél világrészben. Történeti kútforrások alapján. Magyar népkönyv, különös tekintettel a serdültebb ifjúságra. Pest: Heckenast 1872. 8°. 366 l. *M.*
667. *Hildebrant, C.* Robinson gyarmata. Az ifj. Robinson folytatása. Ford. Szabó Antal. 6 [gyenge könyom.] képpel. Pest: Lauffer 1862. 8°. 181 l. *Fpk.*
668. Hoffmann, E. T. A. Diótörő és egér-király. Rege. Ford. Finály H. L. Arad: Gyulay 1873. 16°. 90, VI. l. 4 képpel.
669. *Hoffmann Ferenc*. Gög előzi meg a bukást, vagy Mencsikoff emelkedése és bukása. Ford. Birly Paulina. Pest: Kilián 1861. 16°. IV és 132 l. *M.*
670. *Hoffmann Ferenc*. A bankjegyek. Ford. Szabó Antal. Pest: Lampel 1862. 16°. 126 l. *M.*
671. Hoffmann Ferenc. Tiszteljed atyádat és anyádat. Pest: Lampel 1862. 16°. 85 l.
672. Hoffmann Ferenc. Tell Vilmos. Ford. Kolmár József. Baja: Schön 1862. 16°. 87 l.
673. *Hoffmann Ferenc*. Egy levél a szent írásból. Ford. Szabó Antal. Pest: Emich 1862. 16°. 168 l. *M.*
674. *Hoffmann Ferenc*. A sirból. Ford. Czanyuga József. Bp.: Lampel 1874. 16°. 112 l. *M.*
675. Hoffmann Ferenc. Bátya és öcs. Ford. Czanyuga József. Bp.: Lampel 1874. 16°. 147 l.
676. *Hoffmann Ferenc*. A tengeren tul. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 88 l. *M.*
677. *Hoffmann Ferenc*. A becsület útja. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 94. l. *M.*
678. Hoffmann Ferenc. A milyen az ur olyan a szolgája. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 94 l.
679. *Hoffmann Ferenc*. A szokás hatalma. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 92 l. *M.*
680. Hoffmann Ferenc. Tisztelt atyádat és anyádat. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 71 l.
681. *Hoffmann Ferenc*. A bűnhődés. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 76. l. *M.*
682. *Hoffmann Ferenc*. A milliomos. Bp.: Athenaeum 1875. 16°. 124 l. *M.*
683. Hoffmann Ferenc. A bűn rabja. Ford. Dienes Lajos. Bp.: Lauffer 1875. 16°. 148 l.
684. Hoffmann Ferenc. Hála és megtorlás. Ford. Dienes Lajos. Bp.: Lauffer 1875. 16°. 160 l.
685. Hoffmann Ferenc. Samuka. Ford. Dienes Lajos. Bp.: Lauffer 1875. 16°. 120 l.
686. Hoffmann Ferenc. Nem mindig. Ford. Nyirák L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 74 l.
687. Hoffmann Ferenc. A mit teszesz, azt magadnak teszed. Ford. Málvay L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 138 l.
688. Hoffmann Ferenc. Életharczok. Ford. N. N. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 123 l.
689. *Hoffmann Ferenc*. Az Isten mindent jóra fordít. Ford. Málvai L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 129 l. *M.*
690. Hoffmann Ferenc. Borura derű. Ford. Málvai L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 121 l.

691. Hoffmann Ferenc. Egy szegény bűnös. Ford. N. N. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 76 l.
692. *Hoffmann Ferenc*. Jó barátok. Ford. Málvai L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 79. l. *M.*
693. Hoffmann Ferenc. Nincs menekülés. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 91 l.
694. Hoffmann Ferenc. Makacsság és erős akarat. Ford. Nyirák L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 81 l.
695. Hoffmann Ferenc. Legjobb az egyenes út. Ford. Nyirák L. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 118. l.
696. Hoffmann Ferenc. A jó fiú. Ford. Málvai László. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 116 l.
697. Hoffmann Ferenc. Aggodalmas napok. Ford. N. N. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 80 l.
698. *Hoffmann Ferenc*. A két fivér. Ford. Nyirák Lajos. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 75 l. *M.*
699. Hoffmann Ferenc. A főnyeremény. Ford. Málvai László. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 126. l. *M.*
700. Hoffmann Ferenc. Elsárgult levelekből. Ford. Nyirák Lajos. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 69 l.
701. Hoffmann Ferenc. A jótett jutalma. Ford. Szabó Ferencz. Pest: Osterlamm 1862. 12°. 179 l.
702. Hoffmann Ferenc. A napkeleti regék legszebb gyöngyei. A fiatalság szám. átdolg. Hohenauer Ignác. 15 könyom, képpel. 2 rész egy kötetben. Pest: Lauffer 1863. 8°. 181, 167 l.
703. *Hoffmann Ferenc*. Párizsi kis ténta-árus, vagy a becsületesség jutalma. 4 szín. képpel. Debreczen: Telegdi 1864. 12°. 123 l. *M.*
704. Hoffmann Ferenc. A tarka könyv. 150 erkölcsi elbeszélés. 8 szín. képpel. Pest: Emich 1864. 12°. VIII, 359 l.
705. *Hoffmann Ferenc*. 100 kis történet, jó kis gyermekek szám. H. F. után közli Mesélő bácsi. 8 képpel. Pest: Heckenast 1865. k. 8°. 194 l. *M.*
706. U. a. 2. kiad. 8 színes képpel. Pest: Heckenast 1868. k. 8°. 203 l.
707. *Hoffmann Ferenc*, ötven kis mese, jó kis fiuk és leányok szám. Pest: Heckenast 1865. k. 8°. 90 l. *M.*
708. Hoffmann Ferenc. A kis regélő. 50 új mese kis fiúk és leányok szám. H. F. után közli Mesélő bácsi. Pest: Heckenast 1866. k. 8°. 115 l.
709. Hoffmann Ferenc. Gyermekmesék, Németből ford. Hoffmann Hugó. Pest: Khór és W. 1866. k. 8°. 148 l.
710. *Hoffmann Ferenc*. Próbák. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1862. 16°. 126 l. *M.*
711. *Hoffmann Ferenc*. Loango. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1862. 16°. 100 l. *M.*
712. *Hoffmann Ferenc*. A hű szív. Pest: Emich 1863. 16°. 77 l. *M.*
713. *Hoffmann Ferenc*. Mylord Cat. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1863. 16°. 99 l. *M.*
714. *Hoffmann Ferenc*. Az életbiztosítás. Pest: Emich 1863. 16°. 87 l. *M.*
715. *Hoffmann Ferenc*. Négerélet. Ford. Birly Paulina. Pest: Lampel 1863. 16°. 130 l. *M.*
716. *Hoffmann Ferenc*. Királyfi. Pest: Emich 1863. 16°. 109 l. *M.*
717. *Hoffmann Ferenc*. A szenvedések iskolája. Pest: Emich 1863. 16°. 93 l. *M.*
718. *Hoffmann Ferenc*. Anyai szeretet. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1863. 16°. 123 l. *M.*
719. *Hoffmann Ferenc*. Szegény és gazdag. Ford. Szabó Antal. Pest: Emich 1863. 16°. 88 l. *M.*
720. *Hoffmann Ferenc*. A testvérek. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1865. 16°. 124 l. *M.*

721. Hoffmann Ferenc. A magas északon. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1865. 16°. 99 l.
722. *Hoffmann Ferenc*. Hűség és álnokság. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1863. 16°. 82 l.
723. *Hoffmann Ferenc*. Báró Vignerolles, vagy a milyen az úr, olyan a szolga. Pest: Lampel 1865. 16°. 110 l. *M.*
724. Hoffmann Ferenc. Egy fedél alatt. Ford. dr. Dulácska Géza. Pest: Emich 1865. 16°. 111 l.
725. *Hoffmann Ferenc*. Az igazság napfényre jő. Ford. dr. Dulácska Géza. Pest: Emich 1865. 16°. 112 l. *M.*
726. *Hoffmann Ferenc*. A helgolandi fiu. Elbeszélés az ifjuság szám. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1865. 16°. 112 l. *M.*
727. Hoffmann Ferenc. Nemezis. Pest: Lampel 1865. 16°. 91 l.
728. *Hoffmann Ferenc*. A becsületszó. Ford. dr. Dulácska Géza. Pest: Emich 1866. 16°. 104 l. *M.*
729. Hoffmann Ferenc. A munka jutalma. Ford. dr. Dulácska Géza. Pest: Emich 1866. 16°. 80 l. *M.*
730. Hoffmann Ferenc. Szorgalom és restség. Pest: Lauffer 1872. 16°. 129 l.
731. Hoffmann Ferenc. Mindenki saját szerencsájének kovácsa. Pest: Lauffer 1872. 16°. 103 l.
732. Hoffmann Ferenc. A látszat csal. Ford. Czanyuga József. Bp.: Lampel 1874. 16°. 162 l.
733. *Hoffmann Ferenc*. A két hű barát. Ford. Szabó Antal. Pest: Emich 1862. 16°. 88 l. *M.*
734. Hoffmann Ferenc. A megtért. Ford. Szabó Antal. Pest: Emich 1862. 16°. 85 l.
735. *Hoffmann Ferenc*. Inka kincse. Ford. Kún Béla. Pest: Emich 1862. 16°. 91 l. *M.*
736. *Hoffmann Ferenc*. A jó tett is meghozza kamatjait. Ford. Szabó Antal. Pest: Emich 1862. 16°. 68 l. *M.*
737. *Hoffmann Ferenc*. Ki mint vet úgy arat. Ford. Szabó Antal. Pest: Emich 1862. 16°. 109 l., *M.*
738. Hoffmann Mór. Két gyermek a népből. Elbesz. az ifjuság szám. N. Kanizsa: Fischel 1874. 12°. 128 l.
739. *Hohenauer Ignác*. Magyar királyok és hősök csarnoka regényes jelenetekben. Az ifjuság szám. Pest: Lauffer V. 1870. 4°. VI. 230 l. [11 er. könyom, rajzzal Szemlér Mihálytól.] *Fpk.*
740. **Hohenauer Ignác*. V. László. Történelmi beszély. Az ifjuság szám. Pest: Lauffer & Stolp 1861. 8°. 75 l. 2 szín. [rossz bécsi köny.] képpel. *Fpk.*
741. *Hohenauer Ignác*. A keresztes vitézek. Történelmi beszély. Az ifjuság szám. Pest: Lauffer & Stolp 1861. 8°. 69 l. 2 szín. képpel. *Fpk.*
742. **Hohenauer Ignác*. Rundgang in den Thiergarten. Pest: Lauffer V. 1870. h. 4°. 80 l. [Szemlér Mihály köny. képeivel.] *Fpk.*
743. *Hohenauer Ignác*. Erzsébet. Tört. beszély. Honleánykák és fiúk szám. Pest: Lauffer V. 1865. 8°. 210 l. [Szemlér Mihály 4 köny. képével] *Fpk.*
744. Horkai Antal. Kis mesélő. Irta H. bácsi. Pest: Heckenast 1862. 12°. 62 l.
745. Horkai Antal. Kis brúgó. Magyar dalok gyermekek szám. Irta H. bácsi. Kolozsvár: Stein 1862. 12°. 78 l.
746. Horkai Antal. Kis templom. Imák és énekek elemi isk. szám. Irta H. bácsi. Debreczen: Telegdi 1862. k. 8°. 104 l.

747. Horkai Antal. Kis katona. Honfidalok és versek. Irta H. bácsi. Kolozsvár: Stein 1863. 12°. 64 l.
748. Horkai Antal. ABC-és képes olvasókönyv gyermekek szám. Irta H. bácsi. Debreczen: Telegdi 1863. k. 8°. 32 l.
749. Horkai Antal. Kis oltár. Imádságos és énekes könyvecske kis gyermekek szám. Irta H. bácsi. Debreczen: Csáthy 1866. 16°. 48 l.
750. Horkai Antal. Kis pajtás, vagy abc- és olvasókönyvecske, az írva-olvasás tanítására. Irta H. bácsi. Debreczen: Csáthy 1867. 16°. 87 l.
751. Horkai Antal. Kis bölcső, vagy M.-Sziget helyismerete. Irta H. bácsi. M.-Sziget: Kaminszky és t. 1868. 12°. 30 l.
752. Horkai Antal. Kis lant, vagy szívnemesítő és erkölcsi magy. dalok. Irta H. bácsi. M.-Sziget: Kaminszky és t. 1868. 12°. 45 l.
753. Horkai Antal. Kis természetrajz. Párbeszédben előadva kedélyes versekkel és dalokkal. Készíté H. bácsi. M.-Sziget: Kaufmann 1872. 12°. 49 l.
754. Horkai Antal. Pest-Pilis-Solt-megye földirata kis gyűszűbe szorítva. Irta H. bácsi. Bp.: Hornyánszky 1874. 16°.
755. Horkai Antal. Kis ország szíve, vagy Budapest helyismerete. Madárka tojásba szorítva. Irta H. bácsi. Bp.: Hornyánszky 1874. 16°. 55 l.
756. *Hornyánszky Viktor. Geschichte d. Ungarn. Für die Jugend. 2. A. Pest: Heckenast 1863. 8°. 240 l. Fpk.
757. Horváth Mihály. A magyarok története az ifjuság szám. 2 füz. Bp.: Franklin 1875. M.
758. Horváth Zsigmondné. Olvasókönyv gyermekek és leány növendékek szám. Pest: Heckenast 1871. 8° 256 l. M.
759. Höcker Oszkár. Tedd a helyest és ne tarts senkitől. Elbeszélés az ifjuság szám. Ford. Czanyuga József. Bp.: Lampel 1874. 16°. 104 l. M.
760. Höcker Oszkár. A szegény segédtanító. Beszély. Németből. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 115 l.
761. Hübner Károly. Képes számoló könyv. Ford. Bella János. Prága: Kober 1874. 8°. 47 l.
762. Hüvelyk Matyi. Mese jó gyermekek szám. 6 szín. képpel. Bp.: Franklin 1874. 4°. 4 l. M.
763. *Ifjuság lapja. Szerk. Szabó Richard. Bp.: Emich 1863 aug.- 1865 végéig. [Száras, tudományoskodó ifj. folyóirat, középiskolák magasabb osztályai szám.] Fpk.
764. Irsai Elek és Pápai. Kis természetrajz. 350 képpel. Pest: Kugler 1864. k. 8°. XXXI. 170 l.
765. Iskolamesternő. Az - vagy Hickling Janka való története. Pest: Hornyánszky és Tr. 1869. k. 8° 11 l. M.
766. Jancsi és Örzsike. Mese jó gyermekek szám. 6 szín. képpel. Bp.: Franklin [é. n.] 4°. 4 l.
767. János bácsi. Gyermeklugas. Beszélyek, mesék és közlemények jó gyermekek szám. Képekkel. Bp.: Rosenberg testv. 1874. 4°. 78. l.
768. Játék-könyv, képes. 300-nál több mulattató foglalkozás, játék, talány és tréfa. Hason-tartalmu német művek után. W. L. 122 képpel. Pest: Heckenast 1869. 8°. VIII. 152 l.
769. Játékok, a gyermeki -. 16 szín. képpel. Zágráb: Hartman [é. n.] 8°.

770. *Játékok és dalok*. Társasköri mulattató játékok és dalok gyűjteménye. A társalgási órák hasznos és kellemes eltöltésére. Szeged: Bába I. 1865. 32°. 328 l. *E.*
771. *Jókai Mór*. Kis Dekameron, A serdülő ifjuság szám. Pest: Heckenast 1873. 8°. 370 l. *Fpk.*
772. *Jóság, A - győz*. Beszély ifjak szám. Pest: Hornyánszky 1872. 8°. 22 l. *M.*
773. *Jósika Julia*. Pályavezető. Jó tanácsok világbalépő fiatal leányok szám. Pest: Heckenast 1863. 12°. 432 l. *E.*
774. *Jutalomkönyv*. Mesék és példázatok, képekkel gyermekek szám. Debrecen: Telegdi 1862. 8°. 52 l.
775. Kállay István. Jó gyermekek könyve. Debrecen: Telegdi 1867. 8°. 128 IV l.
776. *Kállay István*. Kis tükör, Erkölcsei és szivnemesítő olvasmányul jó gyermekek szám. számos színezett képpel. Debrecen: Telegdi 1872. 8°. 124 l. *M.*
777. *Kálmán bácsi*, Tündérvilág. Válogatott mesék gyűjteménye az ifjuság szám. 9 képpel. Bp.: Légrády 1875. *E.*
778. Karácsonfa. Képes verseskönyv 6-10 éves gyermekek szám. Debrecen: Telegdi 1863. 8°. 48 l.
779. *Karády Ignác*. Regék és mesék az ifjuság szám. Sok képpel [L. Richter és más német mesterek fametszetei.] 2. kiad. Pest: Heckenast 1872. 8°. 199 l. *Fpk.*
780. Karády Ignác. Regék, nagyobb gyermekek számára. Színezett képpel. Pest: Heckenast 1867. 8°. 201 l.
781. Kecskék a vásárpiacon. Víg történet gyermekek szám. 8 szín. képpel. Bp.: Pfeiffer [é. n.] 8°.
782. Képek, Bibliái, 2 rész. Ó- és új testamentom. Basel: Spittler [é. n.] sz. 12°. 16. 16 szín. kép.
783. Képek és versek jó gyermekek szám. 8 szín. kép. Bp.: Pfeifer 1874. 8°.
784. Képek a kedves kicsinyek szám. 8 szín. képpel. Bp.: Pfeifer 1874. 8°.
785. Képek a gyermekvilágból, tanításul és intésül az ifjuság szám. Bp.: Pfeifer 4°.
786. Képek az állatországból, jó gyermekek szám. 8 színes képpel. Kolozsvár: Stein 1875. 8°.
787. Képek az állatországból kis gyermekek szám. 20 képpel. Debrecen: Telegdi 1860. 8°.
788. Képek az állatországból. 8 színes képpel, szöveg nélkül. Bp.: Pfeifer [é. n.] sz. 4°.
789. Képek a természetből. A kedves gyermekek szám. díszes elbeszélések és versekben. 6 színes képpel. Bp.: Pfeifer 1864. 4°. 16 l.
790. Képek, Tanulságos -, a gyermekvilágból tanításul és intésül az ifjuság szám. 6 szín. képpel. Bp.: Pfeifer 1874. 4°. 16 l.
791. Képek, Katonai -. Olvasó könyv, jó gyermekek szám. 16 szín. képpel. Debrecen: Telegdi 1871. 8°. 64 l.
792. Képek a kedves kicsinyek szív- és lélek-képzésére, 12. szín. képpel. Pest: Lauffer 1862. 4°.
793. Képek, Tarka - a kedves kicsinyek szám. 8 szín. képpel. Bp.: Pfeifer [é. n.] k. 8°.
794. Képek, Tarka-barka -, kis gyermekek szám. 10 szín. képpel. Bp.: Légrády [1875.] 4°. 20 l.

795. Képeskönyv, Élő -. Mozgó ábrákkal gyermekek mulattatására, 8 szín. rajzmagyarázattal. Pest: Lauffer 1863. n. 4°.
796. Képeskönyv, Első -, kis gyermekek szám. 8 szín. lap. Zágráb: Hartman [é. n.] 8°.
797. Képeskönyv, Hasznos és mulattató -, a magyar nép szám. Bp.: Bartalits [é. n.] 8°. 66 és 24 l.
798. Képeskönyv, Katonai -, 8 szín. képpel, szöveg nélkül. Bp.: Pfeifer [é. n.] sz. 4°.
799. Képeskönyv, Kedvenc -, 6 szín. képpel. Kolozsvár: Stein 1874. n. 8°.
800. Képeskönyv, Legújabb -, kis fiúk és leányok szám. Pest: Lauffer 1868. 8°.
801. Képeskönyv, Mulattató -, jó gyermekek szám. Pest: Lauffer 1868. 8°.
802. Képeskönyv, örökké tartó -, 12 szín. kép verses szöveggel, kemény papírra ragasztva. Bp.: Légrády 1875. sz. 4°.
803. Képeskönyv, Szép -, kis gyermekek szám. Pest: Lauffer 1868. 4°.
804. Képeskönyv, természethistoriai -, 8 szín. kép. Pest: Lauffer 1862. 8°.
805. *Kingsley Károly*. A hősök. Görög tündér-mesék. Gyermekek szám. Ford. Pulszky Ágost. Pest: Emich 1865. 8°. XIX. 239 l. [Könyom, címképpel.] *F.*
806. *Kiss Endre*. Kis arany abc, jó gyermekek számára. 23 szín. képpel. Debreczen: Telegdi 1873. k. 8°. 16 l. *M.*
807. Kobány Mihály. Kis dalnok. Képes dal- és szavalmány gyűjtemény óvodák, gyermek-kertek, elemi népiskolák és családi körök használatára. 12 Fröbel-féle rajzlappal. Bp.: Szerző 1874. 8°. 48 l.
808. Kobányi Sámuel. Gyermekdalok népiskolák és óvodák szám. Pest:, Lauffer & St. 1861. 8°. 40 l.
809. Kobányi Sámuel, - Legújabb dalkoszu. 70 új gyermekdal tanodák, családi körök és óvodák szám. Pest: Lampel 1867. n. 8°. 68 l.
810. Kobányi Sámuel. Gyermekdalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez. 2 füz. Pest: Heckenast 1871. n. 8°.
811. Kóstoló, kis -, vagy a műénektan legelső elemei. Kiadja a nagy enyedi ev. ref. tanító-képezde. Pest: Bucsánszky 1871. 8°. 13 l.
812. Kovácsi Antal. Képek a természetből, felserdült növendékek szám. Vágner Ármin után. 10 képpel. Kolozsvár: Stein 1863. 8°. 110 l.
813. *Könyvtár*, Népiskolai. Szerk. Molnár Aladár. 1-4. füz. Pest: Osterlamm 1868. 8°. *M.*
1. Téli esték. [Elbeszélések, versek, tanuságos olvasmányok.]
2. Képek az emberi élet és a természet köréből.
3-4. Legújabb Robinson.
814. Könyvtára, kis olvasók -. Mulatva oktató elbeszélések és versek, összegyűjt. [Dienes] Lajos bácsi. 5 füz. Debreczen: Telegdi 1864. 16°. 63, 64, 63, 63, 63 l.
815. Körút az állatkertben. Olvasókönyv az ifjuság szám. Készítette gr. L[ázár] K[álmán] 10 szín. könyom, képpel. Pest: Lauffer 1868. 4°. 74 l.
816. Lakatos Sándor. Tánckönyv, mindkét nembeli ifjuság szám. Kiadta Bátorfi Lajos. N.-Kanizsa: Wajdits 1869. 12°. 136 l.

817. Lant, Égi -, vagyis egyházi énekek a tanuló ifjúság szám. Szombathely: Bertalanffy 1860. 12°. 66 l.
818. Lapok, örökké tartó képes -. 12 szín. képpel. Bp.: Légrády 1875. sz. 4°.
819. *Lázár Kálmán, gr.* A lég urai. 10 színnyom, fametsz. és számos könyom, ábrával. Pest: Emich 1866. n. 8°. XIV. 314 l. M.
820. *Lázár Kálmán, gr.* Körút az állatkertben. Olvasókönyv az ifjúság számára. 12 szín. képpel. Pest: Lauffer 1867. sz. 4°. 74 l. M.
821. Leány, a vörösbóbitás kis -. Mese a jó gyermekek szám. 6 szín. képpel. Bp.: Franklin 1874. 4°. 3 l.
822. *Lényey István* vadászbátéka. Pest: Emich 1863. 8°. 14 l. [Csak a leírása van meg.] M.
823. Leutemann Henrik. Tíz elbeszélés az állatvilágból, képekkel, kis fiúk és leányok szám. Átdolg. B. Ukermann Aladár. Pest: Lauffer 1866. sz. 4°. 21 l.
824. Loosz József. Szilicze, a jégkirály unokája. Rege Magyarhon előkorából. 6 énekben. Kassa: Toperczer 1862. 8°. 135 l.
825. *Lovagkor, A - és hősei.* Regényes korrajzok a történetből, tekintettel Magyarországra. 12 szín. képpel. Pest: Athenaeum 1871. n. 8°. 414 l. M.
826. Lukács Pál. Béni kis naplója. Pest: Heckenast 1860. 12°. 96 l.
827. Lukács Pál. Kis dalos. Pest: Osterlamm 1860. 16°. 151 l.
828. Lukács Pál. Virágtárcza. Pest: Osterlamm 1860. 16°. 160 l.
829. Lukács Pál. Hervadt bokréta. Pest: Osterlamm 1860. 16°. 176 l.
830. Lukács Pál. Kis mesélgető. Pest: Heckenast 1860. 12°. 96 l.
831. Lukács Pál. Gödöllői kis bokréta. Gyermeki ajándékul. Pest: Lauffer 1861. 12°. 148 l.
832. *Lukács Pál.* Kis kalitka. A madarak kis kedvelőinek. Pest: Lauffer 1861. 12°. 131 l. Fpk.
833. Lukács Pál. Kis czitera. Pest: Heckenast 1861. 12°. 120 l.
834. Lukács Pál. Virágcserep. Pest: Heckenast 1861. 12°. 96 l.
835. Lukács Pál Kis hegedűje. Pest: Heckenast 1862. 12°. 132 l.
836. Lukács Pál. Kis furulya. Pest: Heckenast 1862. 12°. 148 l.
837. Lukács Pál. Dalkönyvecske, a nép gyermekeinek szorgalmi ajándékul. Pest: Osterlamm 1866. 16°. 133 l.
838. Lukács Pál. Kis postás. Pest: Heckenast 1866. 12°. 192 l.
839. Lukács Pál. Erdélyi kis utazó. 9-12 éves gyermekek szám. Pest: Heckenast 1866. 12°. 96 l.
840. Lukács Pál. Kis honvéd. Színművek és versek. Pest: Osterlamm 1866. 16°. 119 l.
841. Lukács Pál. Kis méhes. Pest: Corvina 1870. 12°. 96 l.
842. Lukács Pál. Kis madaras. A természet kis barátainak. Pest: Corvina 1871. 8°. 42 l.
843. Lukács Pál. Kis verselgető. Képekkel. Pest: Légrády 1873. 8°. 176 l.
844. Lukács Pál. Gyermeköröm. Képekkel. Bp.: Légrády 1873. 8°. 81 l.

845. Lukács Pál. Kis utazó. Ajándékkönyvecskéül a jó kis tanulóknak. Képekkel. Bp.: Légrády 1873. 8°. 171 l.
846. Lukács Pál. Kis állatkert. A zsenge ifjuságnak. Bp.: Légrády 1875. k. 8°. 143 l.
847. *Lukács Pál. Kis kert. 6 füz. 12°. ? ? Fpk.
848. Magyar Miska és Német Miska Londonban. Kedélysugarak a ködön keresztül. 16 fametsz. Pest: Lauffer 1863. 8°. 93 l.
849. *Majthényi Flóra*. Elégiák kis fiamhoz. Pest: Fanda 1868. 12°. 63 l. M.
850. *Markhot József*. Karácsonyi jászoljáték 3 felv., gyermekek szám. Pest: Bucsánszky 1870. 8°. 20 l. M.
851. *Marriat*. Rüstig Zsigmond, a brémai kormányos. Ford. dr. Dulácska Géza. 94 képpel. Pest: Emich 1864. k. 8°. 434 l. M.
852. Martin M. A természet három országa. Különös tekintettel Magyarországra. A magyar ifjuság szám. átdolgozta Dulácska Géza. 32 tábl. 262 szín. ábráv. Pest: Athenaeum 1871. k. 8°. VIII és 618 l.
853. Mayer Miksa. Onogeses. Történelmi elbeszélés Attila korából. A serdülő ifjuság szám. Bp.: Lauffer V. [é. n.] 7 szín. képpel.
854. *Méhecske. Ifjúsági hetilap. Szerk. Sz. Kalocsa Róza. Pest: Kertész J. 1867. dec. 1-től. [Rusz K. fametsz. címképével és Meinhold és fiánál Drezdában készült olaj színnyom, képekkel.] Fpk.
855. Mese, Öt -, Répafi nevű hegyi tünderről. Képekkel. Pest: Heckenast 1873. 8°. 111 l.
856. Mese, Száz -, képekkel. Francia után. 2 kiad. Pest: Heckenast 1865. 8°. 173 l. [Grandville fametszeteivel.]
857. Mesék, Ezópusi. Fédrus után szabadon ford. Komáromi Károly. 2. kiad. Debrecen: Csáthy 1871. 16°. 94 l.
858. Mesék, Képes -, kis gyermekek szám. 12 szín. képpel. Pest: Grill 1869. sz. 4°. 4 l.
859. Mesék, Képes -. Olvasókönyv jó kis fiuk és leányok szám. 8 szín. képpel. Összegyűjt. [Dienes] Lajos bácsi. Debrecen: Telegdi 1862. 8°. 52 l.
860. Mesék, Képes -, gyermekek szám. Pest: Heckenast 1870. 8°. 62 l.
861. *Mesék, Francia után Lovásztól. Újra szerk. Czuczor Gergely. 60 képpel. Bp.: Heckenast 1871. 16°. 240 l.
862. Mesék, Képes -, versekben, 6 szín. képpel Bp.: Eggenberger 1874. 4°. 16 l.
863. *Mese-lomb* jó gyermekek szám. 12 szín. képpel. Pest: Geibel 1862. 8°. 22. l. M.
864. Mészáros Károly. Debreceni kis tükör. Vásárfiaul ajánlja a Dongó. Debrecen: Városi könyvnyomda (Telegdi) 1862. k. 8° 15 l.
865. Mészáros Károly. Kis vadaskert, jó gyermekeknek, szín. képpel. Debrecen: Telegdi 1870. 8°. 36 l.
866. *Milesz Béla*. Új kis regélő. Elbeszélések az ifjuság szám. Képekkel. Bp.: Franklin 1875. 8°. 210 l. M.
867. Mokandah vagy a fiatal indiai főnök. Francziából ford. Beniczky Irma. Pest: Heckenast 1871. 8°. [Képekkel és szín. bor.]

868. *Molnár Aladár*. Képek az emberi élet- és természet köréből. (Uj címkiad, a „Népiskolai könyvtár” 2. füzetének.) Bp.: Petrik 1874. 8°. 176 l. *M.*
869. *Molnár Aladár*. Téli esték. Elbeszélések, versek és tanulságos olvasmányok. [Uj címkiad, a „Népiskolai könyvtár” 1. füzetének.] Bp.: Petrik 1874. 8°. IV, 159 l. *M. Fpk.*
870. Muck, A kis -, története. Hauff után, 5 színnyom, képpel. Bp.: Lauffer [é. n.] 4°. 10 l.
871. Multságok, Képes -. 16 színnyom, képpel. Bp.: Eggenberger [1875.] k. 8°. 8 l.
872. *Munkási Kálmán*. Mulattató regefüzér az ifjuság és nép szám. Debrecen: Telegdi 1862. *M.*
873. *Munkási Kálmán*. Tündérvilág mesékben. Mulattató olvasmányok az ifjuság szám. Képes kiad. Debrecen: Telegdi 1863. 8°. 100 l. *M.*
874. *Münchhausen báró csodálatos kalandjai, csínjai, bínjai, cselei és bohóczságai, amint azokat barátai körében ő maga mesélni szokta. [Kiad. Lauka Gusztáv.] Pest: Lauffer & Stolp 1863. 4°. 27 l. [Színez, külföldi fametszetekkel (O. Sickert)]. *F.*
875. *Münchhausen báró, a bíres füllentő kalandjai, ahogy azokat barátai körében elmesélni szokta. Az ifjuság szám. Bp.: Lauffer V, [é. n.] 7 szín. képpel.
876. Nagy Péter. Szent történetek növendék ifjaknak. Lamé Fleury mintájára. 4. kiad. Kolozsvár: Stein 1875. 8°. 171 l.
877. **Nefelejts-virágok* a hazai történelem mezejéről, összeszedve az ifjuság szám. Pest: Bartalits 1870. 12°. 150 l. 1 fametsz. *M.*
878. Nemzetünk múltja. Kisebb tanulók szám. Kivonat. 2. kiad. N.-Kanizsa: Wajdits [é. n.] k. 8°. 16 l.
879. Ney Ferenc. Más kárán tanul az okos. Képes példakönyv kisebb gyermekek szám. [22 könyom, képpel Szemlér Mihálytól.] Pest: Lauffer 1868. 4°.
880. *Ney Ferenc*. Három kis mese, intésül kisebb gyermekek szám. [11 könyom, képpel Szemlér Mihálytól.] Pest: Lauffer 1868. 4°. *Fpk.*
881. *Ney Ferenc*, Intő példák képekben az ifjuság szám. [11 könyom, képpel Szemlér Mihálytól.] Pest: Lauffer 1868. 4°. *Fpk.*
882. Oktavián császár, Erneszt herczeg. Bp.: Heckenast 1871. 8°. Képekkel és szín. bor. (Mesekönyv l.)
883. *Oldal József*. Beszélykék az ifjuság szám. Pest: Lauffer 1863. 16°. 159 l. *M.*
884. *Olvasók, Kis -, könyvtára. Mulatva oktató elbeszélések és versek. összegyűjt. [Dienes] Lajos bácsi. II, IV, V, füz. Debrecen: Telegdi L. 1864. [Gyenge ponyva, elhasznált, rossz, fadúcokkal.] *Fpk.*
885. Olvasókönyv, Uj magyar-német képes -, 6-10 éves gyermekek szám. Pest: Heckenast 1870. k. 4°. 98 l.
886. *Ompolyi. Szünnapi kirándulás Erdély nyugati hegyei közé. Kolozsvár: Stein J. 1865. 58 l. [Rusz K. 5 fametszetével.] *Fpk.*
887. *Onkel Tom. Des Schneidergesellen Andreas Jelky Abenteuer in vier Weltteilen. Bp.: Franklin 1875. 8°. 2. 311 l. [Greguss Ist. 6 fametszetével.] *Fpk.*
888. Órangyal. Tanító- és imádságos könyvecske gyermekek szám. Pest: Eggenberger 1864. 8°. IV. 229 l.

889. Örömök, Képes -, a kedves gyermekek szám., elbeszélésekben és versekben. 6 szín. képpel. Bp.: Pfeifer 1874. 4°.
890. *Őry János*. Az éjszaknyugati átmenetnek Mac Clure általi felfedeztetése. Kutzner és mások után, 8 képpel Pest: Lauffer. 1863. 8°. 144. l. *M. Fpk.*
891. *Pajtásaink*, Jó -, az állatvilágból, 6 színny. képpel. Bp.: Eggenberger [1875.] 4°. 16 l. *M.*
892. Pálmaágak. Elbeszélések gyermekek szám. Képekkel. 1-16 füzet. Pest: Hornyánszky. 12°.
893. **Pánczél Ferenc*. Állattan elbeszélő modorban és versben. I. r. Honi állatok. Kolozsvár: Stein 1861. 8°. 32 l. *E.*
894. Pánczél Ferenc. A kis Andor és Zoltán könyve. Elemi magyar olvasókönyv 12 fametsz. Kolozsvár: Stein 1862. 8°. 132 l.
895. Pánczél Ferenc. Képes verseskönyv. Kis gyermekek mulattatására. 56 szín. képpel. Kolozsvár: Stein [é. n.] 8°. 28 l.
896. *Papp Lajos*. Történelmi elbeszélések az ifjuság szám. 3 füz. Debrecen : Telegdi 1861. 8°. 72, 90, 89 l. *M.*
897. *Papp Lajos*. Nőitan, iskolás leányok és falusi gazdasszonyok szám. Debrecen: Telegdi 1861. 8°. 47 l. *M.*
898. *Papp Lajos*. Kis magyar krónika, azaz történeti elbeszélések a régibb időbeli nevezetesebb országos hírű emberek viselt dolgairól. 3 rész. Debrecen: Telegdi 1869. 8°. 268 l. *M. Fpk.*
899. *Pásztovai K. J.* Magyar történeti képes album, az ifjuság szám. Számos Szemlér M. tanár által rajzolt, színes képpel. Pest: Deutsch testv. 1866. 4°. 32 l. *M. Fpk.*
900. *Paulovics Dömjén*. Párbeszéd, az az hasznos oktató olvasmány az ifjuság szám. Bp.: Bartalits 1874. 16°. 135 l. *M.*
901. Példák, Intő -, kis gyermekek szám. Zágráb: Hartmán 1869. 8°. 16 l.
902. Porcsalmy Soma. Kis állattan az emlős állatokról versekben. Jó gyermekek olvasmányául. Bp. Szerző 1874. 16°. 62 l.
903. Rajka Teréz. Flóri és Kálmán könyve. Képekkel. Pest: Heckenast 1871. k. 8°. 128 l.
904. *Rajka Teréz*. Flóri új könyve. 110 fam. képpel. [Pollák S. címlapjával.] Pest: Heckenast 1869. 8°. VI, 128. *Fpk.*
905. **Rántásy Janka*. Mariska a kis pesti babaszakácsnő. Pest: Lampel R. 1869. 77, 3 l. [Bájos borítólappal.] *Fpk.*
906. Rege-Csarnok gyermekek szám. Pest: Geibel 1862. 8°. 24 l.
907. *Rege-füzér*, Mulattató -, az ifjuság és a nép szám. Összegyűjt. Munkási Kálmán. 3 füz. Debrecen: Telegdi 1864. 8°.
908. Regegyöngyök. Jósika Miklós legszebb beszélyei a magyar nép és ifjuság szám. Pest: Heckenast 1866. VIII, 342.
909. *Remellay Gusztáv*. Szent István, Magyarország első királya. Szeged: Burger 1860. 12°. V, 151 l. *M.*
910. *Remellay Gusztáv*. Kereszt és félhold. Regényes korrajzok a török világból. Pest: Pfeifer 1861. 12°. XVIII, 156, 160 l. *M.*

911. *Remellay Gusztáv*. Ábránd és való. Regényes korrajzok hazánk múltjából. 2 köt. Pest: Wodianer 1862. 12°. 170, 156 l. *M.*
912. *Remellay Gusztáv*. Szent László király. Tört. elbeszélés. 2 köt. Pest: Emich 1862. 12°. 164, 173 l. *M.*
913. *Remellay Gusztáv*. Fény és ború. Tört. elbeszélések az ifjuság szám. 4 könyom. Pest: Emich 1863. 12°. 168, 308 l. *M.*
- 913/a *Remellay Gusztáv. Julcsa a huszár század leánya. Elbeszélés az utolsó török háború korából. 2 kiad. Pest: Szerző 1864. 114, 46 l. *Fpk.*
914. *Remellay Gusztáv*. Józsa a kis jancsár. Tört. elbeszélés. Bp.: Pfeifer 1875. 16°. 157 l. *M.*
915. Réthy Lajos. Szavalmányok növendék-leányok szám. Kolozsvár: Stein 1862. k. 8°. IV, 187 l.
916. *Réthy Lajos*. Ifjusági beszélyek. Függelékül 2 színmű. Pest: Heckenast 1868. 8°. 195 l. *Fpk.*
917. *Robinson Crusoe élete. Pest: Lauffer [é. n.] n. 4°. színes képekkel. [Említi Weszely Ödön, Robinson, mint ifj. könyv c. cikkében. *M. Pedagógia* 1900.]
918. Robinson Crusoe élete és kalandjai. Bpest: Heckenast 1871. 8°. képekkel, szín. bor. (Mesekönyv IV.)
919. *Robinson az ifjabbik. Hasznos olvasmány az ifjuság szám. Pest: Lauffer [é. n.] 6 színnyom, képpel. [Említi Weszely Ödön, Rob. mint ifj. könyv c. cikkében. *M. Pedagógia* 1900.]
920. *Robinson*. Legújabb -. Ford. [Grabner és Campe átdolgozásainak fölhasználásával] Győry Vilmos. Bp.: Petrik 1874. 8, 314 l. *M.*
921. Robinson Crusoe élete és kalandjai. Angol után átdolg. 114 képpel. Olcsó népkiad. Pest: Heckenast 1865. 12°. 238 l.
922. Robinson Crusoe élete és kalandjai. Angol után. 114 képpel. Pest: Heckenast 1867. 348 l.
923. *Robinson Crusoe*. Átdolgozva az ifjuság számára. 8 szín. képpel. Bp.: Eggenberger 1874. 8°. 39 l. *E.*
924. Salzmann G. K. Rák-könyvecske. Az okosággal ellenkező gyermeknevelésnek példái, melyeket mi ne kövessünk. Átdolg. Gonda László. Bp.: Aigner 1873. 8°. 129 l.
925. Schmid Kristóf ifjusági iratai. Ford. Fuchs Tamás. Uj foly., 10 köt. Pest: Emich 1860-62. 12°. 182, 174, 181, 190, 219, 193, 196, 140, 225, 223 l.
926. Schmid Kristóf. Klára. - Walter Florentin. - A rózsató. Pest: Emich 1862. 12°. 190 l.
927. Schmid Kristóf színművei. Pest: Emich 1862. 12°. 284 l.
928. Schmid Kristóf. Bibliai történetek az ó- és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek szám. S. K. után Farbmán János által. Ford.: Czuczor Gergely. 3 kiad. Pest: Emich 1864. 8°. 176 l.
929. Schmid Kristóf 100 erkölcsi elbeszélései, tanulságos versekkel és 2 szín. képpel. Zágráb: Hartman 1868. 12°. 128 l.
930. *Schmid Kristóf. A húsvéti tojások és öt más elbeszélés az ifjuság szám. Bp.: Lauffer V. [é. n.] 4°. 103 l. *M.*

931. Sebők László. Kis világ. A gyermekkor minden életkörülményéhez s felfogási képességéhez mért versecskék gyűjteménye. Eger: Érseki lyceumi ny. 1874. 8°. 240 l.
932. *Speckter Ottó*. Rege a csizmás kandúrról. Ford. Vass Luiza. Képekkel. Pest: Lauffer 1864. k. 8°. 36 l. [A képek: Speckter O. kőrajzai, magyarosra átrajzolva. Olyik az eredetinek tükörképe.]
933. *Swanton-Belloc Luiza*. Pierre és Pierrette, a kis kéményseprők, vagy a csavargó élet veszélyei. Ford. Sárkány J. Pest: Emich 1863. 12°. 102 l. [Fametszetű címképpel.] *M. F.*
934. *Swift Jonathán*. Gulliver utazásai ismeretlen országokban. Az ifjuság szám. átdolg. Hoffmann F., Magyaritá Battlay Imre. 4 szín. képpel. Pest: Bartalits 1865. 12°. 220 l. *M.*
935. Swift Jonathán. Gulliver utazásai ismeretlen országokban. Az angol eredetinek átdolgozatából Hoffmann Ferenc szerint fordítva. 9 színnyom, képpel. Buda: Nagel 1872. k. 4°. 162 l.
936. Szabó, A hős -. Mese jó gyermekek szám. 6 szín. képpel. Bp.: Franklin 1874. 4°. 5 l.
937. *Szabó Antal*. Gyermekszínház. Pest: Lampel 1865. 16°. 95 l. *M.*
938. Szárnyasok, Házi -. 4 színnyom, képpel. Bp.: Lampel [1857.] 4°. 4 l.
939. *Szász Béla*. A kandalló előtt. Elbeszélő költemények mindkétnemű serdült ifjak szám. Kolozsvár: Stein 1875. 8°. 164 l. *M.*
940. Színház, ifjúsági -. Szerk. egy szegedi tanár (Szabó Mihály). 1-6. füz. Szeged: Bába I. 1864-71. 12°.
941. Szulik József. Arany ABC, vagyis hasznos tanácsok minden életre való embernek. Kalocsa: Malatin és H. 1864. 8°. 8 l.
942. *Szulik József*. Elbeszélések a magy. ifjuság részére. 4 szín. képpel. Bp.: Lauffer [é. n.] 8°. 97 l. *M.*
943. Tamás bácsi. Leczke után. Mulattató és tanulságos olvasmányok az érettebb ifjuság szám. Képekkel. Bp.: Rosenberg testv. 1874. 4°. 144 l.
944. *Tánczos István*. A nagyapó regéi. Debreczen: Telegdi 1870. 8°. 54 l. *M.*
945. *Tánczos János*. Képek a hazai történelemből gyermekek szám. Kolozsvár: Stein 1863. 8°. 128 l. [6 igen jó szín. könyom, képpel.] *M. Fpk.*
946. Tanítás, Bibliai -, szemléleti képekben. 2 köt. Pest: Pfeifer [é. n.]
947. *Tatár Péter*. A puszta sziget vagy Kardos Péter tengeri utazása és története. Pest: Bucsánszky [1862.] k. 8°. 80 l. [Magyar Robinzonád, Campe után, magyar viszonyokra alkalmazva.] *M.*
948. Természetrajz, Képes -, az ifjuság szám. 350 festett ábr. Bp.: Eggenberger [1874.] k. 8°. XXXI, 170. XX l.
949. Thalheim Etelka. A karthausi kolostor. A megrongált festmény. 2. kiad. Pest: Emich 1860. 12°. 174 l.
950. *Tojások*, A húsvéti -, különösen jó gyermekek szám. irt épületes történet a hajdankorból. N.-Várad: Tichy 1861. 8°. 52 l. *M.*
951. *Tóth József*. Kis regélő. Ifjúsági beszédek. Bp.: Aigner 1872. 8°. 167 l. *M.*
952. *Tóth József*. Gyöngyvirág tündérkéi. Rege. Bp.: Aigner 8°. 64 l. *M.*

953. *Tóth József*. A nagyapó elbeszélései. Bp.: Franklin t. 1874. 16°. 142 l. *Fpk.*
954. *Tóth József*. A kalászszedő öreg asszony fiai. Kalandos elbeszélés az ifjuság és a nép szám. Bp.: Aigner 1875. 8°. 111 l. *M.*
955. Trattner János. Az állatország képekben. Az ifjuság szám. Hoffmann V. és mások nyomán. 131 ábr. Pest: Lauffer 1863. 4°. 61 l.
956. Tréfa és való. Képeskönyv jó gyermekeknek. Színes képekkel. Pest: Lauffer 1861. 4°. 125 l.
957. Tréfás népdalok, csufolódó versikék, gyermekdalok s játékok, dajkarímek és találós mesék, Székely Sándor gyűjteményéből kiadta Abafi Lajos. 120 l. (Könyvesház. 13-14.)
958. Tréfás versek. Pest: Heckenast 1872. 288 l.
959. Tükör-képek kis fiúk és leányok szám. 8 szín. képlappal. Pest: Lauffer 1862. 8°.
960. Tündérmesék. A legkedveltebb gyűjteményekből összeállítva. Pest: Heckenast 1867. 315 l.
961. Tündérvilág. Válogatott mesék gyűjtem. az ifjuság szám. Összeszedte Kálmán bácsi, 9 színnyom, képpel. Bp.: Légrády 1875. 4°. 101 l.
962. Tündérvilág - mesékben. Mulattató olvasmány az ifjuság szám. Debrecen: Telegdi 1871. 8°. 100 l.
963. Ukermann Aladár. Mulatságos elbeszélések és vadászkalandok az érettebb ifjuság szám. Pest: Lauffer 1868. 4°. 50 l. (Pesti képeskönyvek. 2.)
964. *Ukermann Aladár*. A korteskedők. Elbeszélés. Pest: Lauffer 1870. n. 8°. 157 l. *M.*
965. *Ukermann Aladár*. Buksy uram életrajza. Vadászati elbeszélés. Pest: Lauffer V. 1871. 8°. VI., 166 l. [12 fametszetű vignettával és 12 rézkarccal, Szemlér Mihálytól. A Nemz. Múzeum példányából hiányzanak a rézkarcok.] *M.²⁹*
966. *Vachott Sándorné*. Gyermekek-világ. Elbeszélések, regék, mesék, dalok és versek, összegyűjt, és írta V. S. Pest: Heckenast 1862. k. 4°. 288 l. [Barabás Miklós öt, másutt már megjelent acélmetszetével.] *E.M.*
967. *Vachott Sándorné*. Sziklár Ilona. Tört. beszély az ifjuság szám. Pest: Heckenast 1861. 8°. 132 l. [2 külf. könyom.] *Fpk.*
968. *Vachott Sándorné*. Chrestomathia az ifjuság szám. Pest: Engel és M. 1861. 12°. 270 l.
969. *Vachott Sándorné*. Rövid magyarok története. 7-10 éves kis leánykák szám. Pest: Heckenast 1863. 8°. 128 l. *E. Fpk.*
970. *Vachott Sándorné*. Szünórák. Mulattató és tanulságos olvasmányok családi körök szám. Képekkel. Pest: Heckenast 1864. 4°. 380 l. *F.*
971. *Vachott Sándorné*. Ünnepi ajándék. Mulattató elbeszélések, versek, mesék és adomák 6-10 éves gyermekek szám. 3 szín. könyom, képpel. Pest: Heckenast 1867. 8°. 128 l. [A képek hiányzanak.] *E.*
972. *Vachott Sándorné*. Regék és beszélyek. Mulattató olvasmányok 10-12 éves gyermekek szám. Pest: Heckenast 1868. n. 8°. 134 l.
973. *Vachott Sándorné. A magyar nemzet története röviden előadva olvasmányul és tanodái használatra fiatal leányok számára. Pest: Heckenast 1871. 8°. 214 l.

²⁹ Dr. Szemlér Lőrinc úr reprodukálás céljára teljes példányát volt szíves rendelkezésemre bocsátani.

974. Vadaskert, Képes -, 24 szép képben és magyarázattal kedves kicsinyeink szám. Bp.: Eggenberger (1874.) 8°. 48 l.
975. Vadaskert, Kis -. Képeskönyv versekkel. Pest: Lauffer 1861. 8°. 9 l.
976. *Vadászkalandok*. Az érettebb ifjuság szám. 36 képp. Pest: Heckenast 1871. 8°. IV, 128 l. *M.*
977. *Valló Vilmos. Habsburgi Rudolf. Élet és jellemrajz. A magyar ifjuságnak. Bp.: Lauffer V. [é. n.] 70 l. [Széchy Gyula 8 könyomátával.] *Fpk.*
978. *Vámbéry Ármin*. Indiai tündérmesék. Érdekes olvasókönyv az ifjuság szám. Pest: Heckenast 1870. n. 8°. XI, 352 l. [Sok képpel és szín. borítékban.] *M.*
979. Világ, Kis -. Színes képekkel. Bp.: Lampel [1875.] 8°. 16 l.
980. Világ, Tarka -, és képes regélő. Számos képet és érdekes szöveget tartalmazó folyóirat. 24 füz. Pest: Heckenast 1869. 4°.
981. *Welperinte* képeskönyve. Pankrácz és Simpliczius kalandjai. Kedves és örvendeztető történet gyermekek szám. Gyermekeknek kifestésre való mulattató könyv. 2 kiad. Győr: Czéh S. [é. n.] sz. 4°. 86 l. *Fpk.*
982. Wildermuth Ottilia. Regék és elbeszélések az ifjuság szám. 2. kiad. Pest: Heckenast 1871. n. 8°.
983. *Winternitz Károly*. Olvasójáték négy-hat éves gyermekek szám. Magyar nyelvre alkalmazá Matics Imre. 3. kiad. Pest: Heckenast 1862. n. 8°. 32 l. és betűtáblácskák. *M.*
984. *Xa-Xa barlangi lakat. Szt. Genovéfa története. Bpest: Heckenast 1871. 8°. képekkel és szín. bor. (Mesekönyv VII.)
985. Zágonyi György. Szép kis könyv. Az olvasni szerető kis fiuk és leányok szám. Pest: Aigner 1868. 12°. 95 l.

A könyvészeti rész szakmutatója

1. KEZDŐKÖNYVEK, KIS GYERMEKEKNEK

ABC-könyvek:

Szabó I. 10, 12, 14, 20, 138, 1091, 1254, 1338, 1339, 1457, 1473, 1509, 1523, 1665, 1748.

Szabó II. 466, 651, 1335, 1353, 1568, 1569, 1727, 1772, 1888, 1919, 2123, 2144.

1, 2, 3, 4, 15, 30, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 47, 53, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 93, 94, 104, 120, 153, 160, 171, 184, 198, 207, 250, 270, 321, 325, 326, 327, 339, 342, 343, 359, 370, 374, 375, 392, 393, 400, 431, 447, 449, 481, 484, 499, 503, 511, 528, 530, 555, 568, 608, 609, 616, 630, 637, 748, 750, 806.

Képeskönyvek:

8, 11, 102, 128, 158, 173, 179, 187, 256, 257, 258, 395, 513, 517, 534, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 570, 594, 622, 623, 645, 646, 648, 742, 778, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 818, 844, 871, 879, 880, 881, 889, 891, 938, 956, 959, 974, 975, 979.

Verses-, mesés- és olvasókönyvek:

7, 49, 89, 105, 130, 151, 154, 156, 162, 176, 197, 225, 226, 227, 252, 253, 254, 259, 264, 268, 298, 299, 300, 304, 307, 308, 309, 311, 357, 358, 413, 414, 453, 480, 496, 498, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 531, 533, 537, 551, 552, 553, 554, 564, 565, 592, 593, 597, 598, 599, 613, 614, 615, 619, 627, 628, 629, 634, 639, 644, 647, 649, 650, 661, 662, 663, 664, 705, 706, 707, 708, 709, 744, 745, 747, 752, 762, 766, 767, 777, 781, 783, 821, 828, 833, 837, 843, 855, 858, 859, 860, 862, 863, 864, 865, 870, 872, 873, 885, 894, 895, 901, 905, 906, 907, 931, 936, 944, 952, 953, 960, 961, 962.

2. VALLÁSOS-, ERKÖLCSŐS-, ÉS NEVELŐKÖNYVEK, ILLEMTANOK

Vallásos könyvek, gyermekek bibliája, bibliai történetek, szentek élete:

Szabó I. 199, 297, 389, 408, 456, 543, 620, 733, 775, 790, 825, 863, 884, 911, 932, 992, 993, 1058, 1059, 1081, 1112, 1156, 1265, 1275, 1382, 1386, 1391, 1401, 1468, 1537, 1758, 1769.

Szabó II. 35, 41, 55, 60, 79, 93, 94, 299, 394, 403, 487, 490, 505, 538, 565, 619, 654, 662, 683, 707, 749, 760, 784, 802, 826, 846, 1088, 1098, 1103, 1331, 1403, 1547, 1739, 1783, 1799, 1842, 1843, 1844, 1864, 1893, 1968, 1993, 2019, 2082, 2099, 2103, 2155, 2163, 2209, 2319, 2368, 2395, 2425.

24, 25, 26, 28, 45, 100, 101, 121, 122, 123, 186, 208, 210, 214, 215, 216, 217, 218, 220, 230, 233, 234, 340, 361, 381, 390, 391, 404, 405, 410, 411, 421, 425, 426, 427, 428, 443, 444, 445, 446, 448, 463, 465, 487, 489, 560, 561, 569, 617, 640, 659, 673, 746, 749, 782, 817, 876, 888, 928, 946.

Erkölcstanok:

Szabó II. 70, 539, 620, 919, 928, 940, 1089, 1350, 1404, 1631, 1664, 1733 2002 2360.

29, 63, 64, 65, 66, 68, 70, 146, 155, 161, 240, 241, 242, 245, 248, 332, 336, 420, 479, 492, 512.

Nevelő könyvek:

9, 10, 23, 35, 50, 86, 175, 219, 269, 279, 280, 318, 364, 377, 420/a, 451, 466, 467, 924, 941.

Illemtanok:

Szabó I. 238, 287, 306, 527.

Szabó II. 218, 221, 264, 283.

71, 223, 313, 314, 356, 419, 441.

3. ISMERETKÖZLŐ KÖNYVEK

Természetről:

12, 18, 19, 34, 77, 98, 131, 132, 168, 181, 182, 202, 211, 212, 213, 231, 235, 243, 262, 275, 306, 312, 322, 324, 369, 372, 373, 376, 383, 384, 385, 394, 412, 433, 434, 435, 436, 438, 439, 462, 476, 483, 486, 488, 500, 502, 529, 545, 604, 607, 638, 654, 753, 764, 804, 812, 815, 819, 820, 823, 832, 842, 846, 852, 868, 893, 902, 948, 955.

Történelem:

16, 86/a, 86/b, 109, 142, 192, 193, 200, 246, 352, 367, 386, 398, 399, 432, 437, 457, 471, 472, 477, 478, 491, 556, 624, 625, 739, 740, 741, 743, 756, 757, 825, 877, 878, 896, 898, 899, 909, 910, 912, 945, 969, 973, 977.

Földrajz. Utazások:

Szabó II. 27, 28, 123, 302, 536, 2380.

33, 61, 62, 67, 69, 75, 108, 129, 167, 190, 191, 194, 195, 196, 199, 229, 232, 282, 283, 284, 290, 291, 292, 353, 354, 362, 363, 382, 387, 403, 461, 473, 474, 475, 522, 546, 566, 583, 595, 618, 632, 653, 655, 751, 754, 755, 839, 845, 886, 890, 976.

Nyelvkönyvek:

Szabó I. 2, 30, 240, 281, 422, 748, 749, 773, 883, 1458, 1746.

Szabó II. 12, 13, 14, 22, 24, 43, 49, 56, 71, 72, 84, 102, 103, 109, 119, 127, 131, 140, 148, 220, 261, 269, 300, 305, 351, 389, 457, 485, 486, 495, 496, 497, 498, 500, 520, 551, 567, 579, 590, 591, 614, 615, 618, 637, 638, 643, 645, 658, 659, 666, 673, 682, 686, 689, 699, 701, 702, 705, 718, 719, 725, 730, 732, 770, 771, 772, 773, 788, 797, 819, 828, 829, 860, 878, 879, 882, 894, 908, 927, 937, 938, 951, 975, 976, 998, 1041, 1097, 1245, 1267, 1275, 1278, 1288, 1317, 1336, 1363, 1365, 1377, 1395, 1421, 1430, 1466, 1511, 1514, 1520, 1584, 1612, 1613, 1648, 1662, 1685, 1686, 1689, 1735, 1775, 1832, 1836, 1885, 1914, 1925, 1930, 1952, 1955, 1956, 1957, 1963, 1970, 1988, 2032, 2033, 2039, 2041, 2058, 2067, 2069, 2114, 2117, 2121, 2128, 2145, 2149, 2150, 2158, 2159, 2162, 2170, 2250, 2279, 2329, 2375, 2390, 2396.

Görög és római auktorok:

Szabó II. 15, 17, 18, 19, 58, 59, 73, 95, 164, 174, 216, 301, 307, 312, 316, 401, 601, 748, 768, 913, 1061, 1408, 1410, 1420, 1545, 1572, 1663, 1880, 1895, 1913, 1920, 2002, 2101, 2181.

78, 79, 402, 440, 469, 470.

Szépírási- és rajztanító könyvek:

21, 203, 378, 388, 389, 401, 418, 454.

Egyéb:

Szabó I. 123, 186, 244, 1437,

Szabó II. 1478, 1646, 1899.

76, 178, 209, 222, 237, 247, 261, 263, 276, 323, 330, 331, 333, 334, 335, 338, 368, 371, 379, 380, 416, 493, 494, 495, 515, 577, 600, 761, 773, 897, 900.

4. VEGYESEK

Köszöntő- és szavalókönyvek:

110, 206, 273, 274, 277, 296, 297, 337, 346, 355, 459, 915.

Gyűjtemények:

87, 188, 189, 415, 456, 458, 535, 573, 576, 602, 621, 633, 758, 774, 813, 814, 869, 884, 892, 943, 966, 968, 970, 971.

Gyermekujságok:

52, 185, 224, 238, 239, 271, 442, 642, 643, 763, 854, 980.

Egyéb (játékok, daloskönyvek):

205, 244, 260, 315, 464, 482, 490, 521, 523, 524, 525, 526, 527, 558, 574, 575, 601, 652, 768, 769, 770, 807, 808, 809, 810, 811, 816, 822, 957, 958, 983.

5. SZÉPIRODALOM

Szabó II. 1742.

5, 6, 13, 14, 17, 20, 22, 27, 31, 32, 43, 44, 46, 48, 51, 54, 55, 55/a, 56, 57, 58, 59, 60, 72, 73, 74, 88, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 99, 103, 106, 107, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 124, 125, 126, 127, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 152, 157, 159, 163, 164, 165, 166, 169, 170, 172, 174, 177, 180, 183, 201, 204, 221, 228, 236, 249, 251, 255, 265, 266, 267, 272, 278, 281, 285, 286, 287, 288, 289, 293, 294, 295, 301, 302, 303, 305, 310, 316, 317, 319, 320, 328, 329, 341, 344, 345, 347, 348, 349, 350, 351, 360, 365, 366, 396, 397, 406, 407, 408, 409, 417, 422, 423, 424, 429, 430, 450, 452, 455, 460, 468, 485, 497, 501, 514, 516, 518, 519, 520, 532, 536, 547, 548, 549, 550, 557, 559, 562, 563, 567, 571, 578, 579, 580, 581, 582, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 596, 603, 605, 606, 610, 611, 612, 620, 626, 631, 635, 636, 641, 651, 656, 657, 658, 660, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 759, 760, 765, 771, 772, 775, 776, 779, 780, 805, 824, 826, 828, 829, 830, 831, 834, 835, 836, 838, 840, 841, 847, 848, 849, 850, 851, 853, 856, 857, 861, 866, 867, 874, 875, 882, 883, 887, 903, 904, 908, 911, 913, 913/a, 914, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 925, 926, 927, 929, 930, 932, 933, 934, 935, 937, 939, 940, 942, 947, 948, 950, 951, 954, 963, 964, 965, 967, 972, 978, 981, 982, 984, 985.

Az illusztráló művészek mutatója

(A számok a Könyvészet sorszámaira mutatnak)

Barabás M. 21, 43, 91, 92, 147, 966
Bartsch G. 247
Beregszászi Péter. 5, 418
Binder János Fülöp. 383
Bubenka Jónás. Sz. I. 1339
Bucher Ferenc . 381
C. G. 536
Erős Gábor. 462
Erős János. 462
Ferenczy István. 370
Fodor L. 634
Fuchstaller A. 22, 119, 275, 281, 422, 429, 430
Geduly Ferenc. 275
Gloós. 144, 145, 513, 517
Greguss János. 887
Händelmayer. 397
Hoffmann M. 90
Höschl. 90
Huszka. 49
Jankó János 49, 105, 598, 608, 642
Kammerlohr J. L. 275
Karács Ferenc. 502
Kovács. 437
Kubinyi Géza. 275
Lehnhardt. 56, 77, 94, 250, 330, 455
Lencső Mihály. 12
Mangold C. 384
Medvey. 437
Mihalovits János. 25, 26, 142, 347, 348, 349, 350
Perlaszka Domokos. 88, 385
Petrich, F. M. 90
Pollák. 49, 607, 904
Rusz Károly. 854, 886
Szathmáry Pap Károly. 195
Széchy Gyula. 592, 977
Szemplér Mihály 530, 556, 597, 739, 742, 743, 879, 880, 881, 899, 965
Tyroler J. 125, 342, 343
Veis János. 502
Vietorisz. 368
Vizkeleti. 397
Weber F. 200
Weizsmann J. 319

A képek jegyzéke

- I. Ismeretlen művész színes kőrajza Bezerédy Amália Flóri könyvéből (1840.)
- II. Lehnhardt Sámuel rézkarca Döbrentey Gábor Pali és Minka c. könyvéből (1829.)
- III. Ismeretlen művész (Tyroler?) rézkarca Ney Ferenc Gyermekek könyvéből (1846.)
- IV. Jankó János kőrajza E. Indali Péter ABC könyvéből (1862.)
- V. Lehnhardt Sámuel rézmetszetű címlapja Der neue Jugendführer c. könyvből (1820.)
- VI. Mangold C. rézkarca Raff Gy. K. Természethistóriájából (1837.)
- VII. Tyroler József rézkarca Foa Eugénia Párisi kis Robinson c. könyvéből (1851.)
- VIII. Barabás Miklós kőrajza Glatz Jakab Gyermekvilág c. könyvéből (1840.)
- IX. Ismeretlen művész színes kőrajza Ney Ferenc Ibolyák c. könyvéből (1843.)
- X. Barabás Miklós rézkarca Döbrentey Gábor Kis Gyula könyvéből (1845.)
- XI. Ismeretlen művész kőrajza Balogh Imre Olvasókönyvéből (1833.)
- XII. Barabás Miklós acélmetszetű címképe Bezerédy Amália Földesi estvék c. könyvéből (1840.)
- XIII. Ismeretlen művész (Májer István?) színes kőrajza Májer István Szívmevelő beszélgetések c. könyvéből (1855.)
- XIV. Jankó János: A Gyermekbarát c. folyóirat címlapja (1862.)

A szöveg közt:

Beregszászi Péter fametszete egy 1777. évi kolozsvári magyar Aesopus-kiadásból

Bubenka Jónás fametszete Comenius Orbis pictusából (Lőcse 1685.)

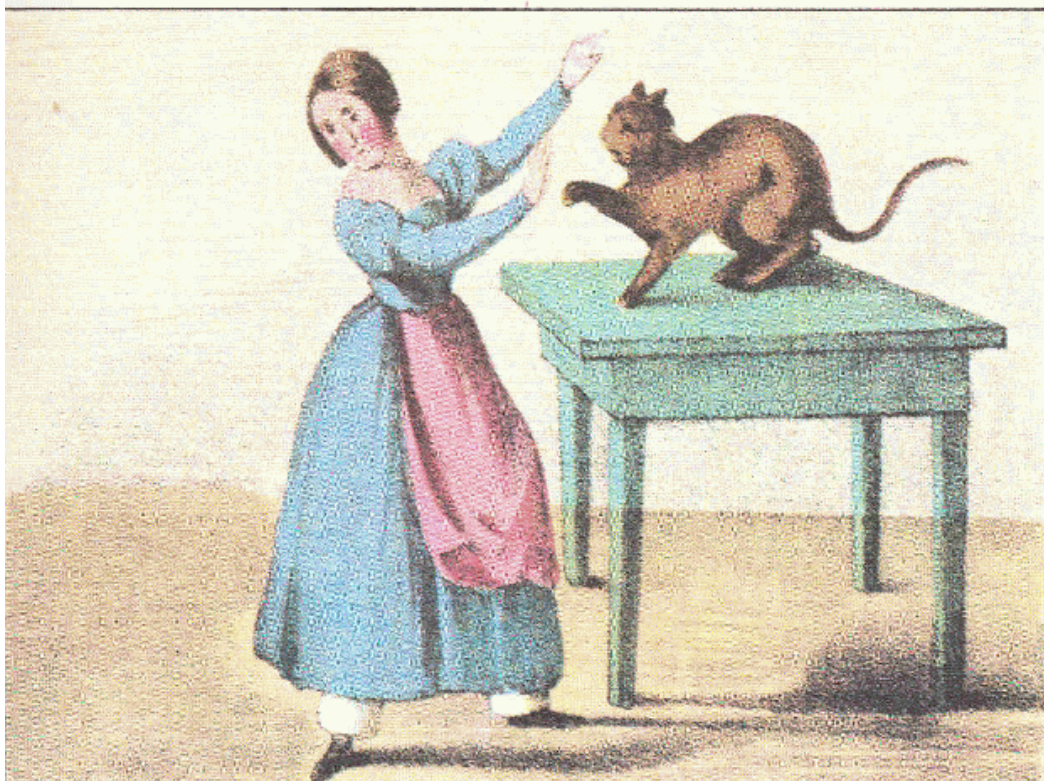
Ismeretlen mester fametszete egy ABC könyvből (Buda 1799.)

Ismeretlen mester fametszete egy ájtatos-könyvből (Pest 1783.)

Szemlér Lőrinc fametszetű iniciáléja Ukermann Aladár Buksy uram c. könyvéből (1871.)

A külső címlapon: Ney Ferenc Gyermekek Könyvének címképe (1846)

Képek

I. Bezerédy Amália Flóri könyvéből. Pest: Heckenast 1840. Könyvészet 36. sz.

 <p>ty tyuk TY</p>	 <p>u uszó U</p>
 <p>ú út Ú</p>	 <p>ű ürge Ű</p>
 <p>ű űzés Ű</p>	 <p>v vas V</p>
 <p>z zászló Z</p>	 <p>zs zsivány ZS</p>

II. Lehnhardt Sámuel rézkarca Döbrentey Gábor Pali és Minka olvasni tanul c. könyvéből.
Pest: Wigand 1829. Könyvészet 94. sz.

I.i.

ISKOLA.

J.i.

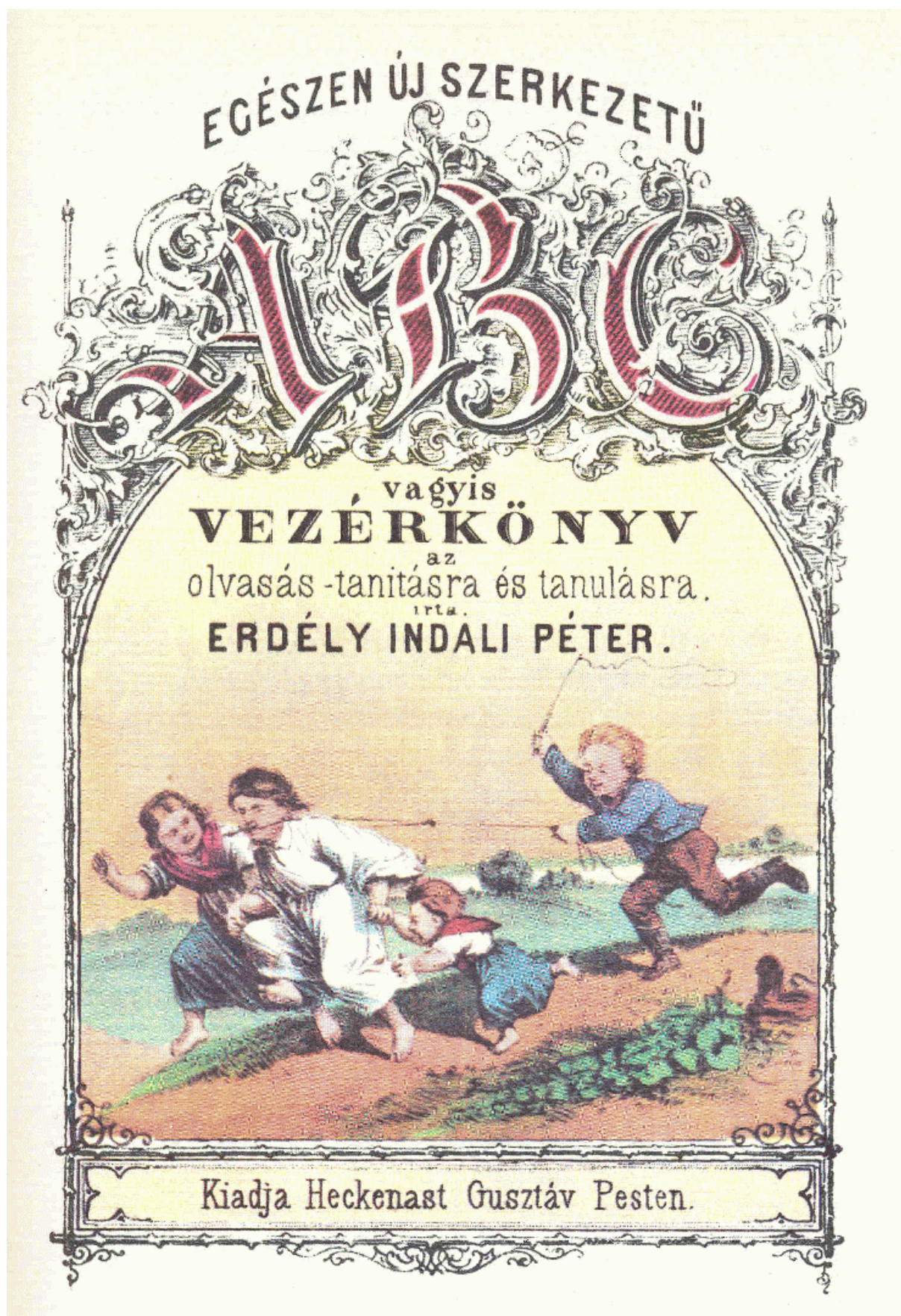
J.j.

JÁTÉK.

J.j.

III. Ney Ferenc Gyermekek könyvéből.
Pest: Heckenast 1846. Könyvészet 342. sz.

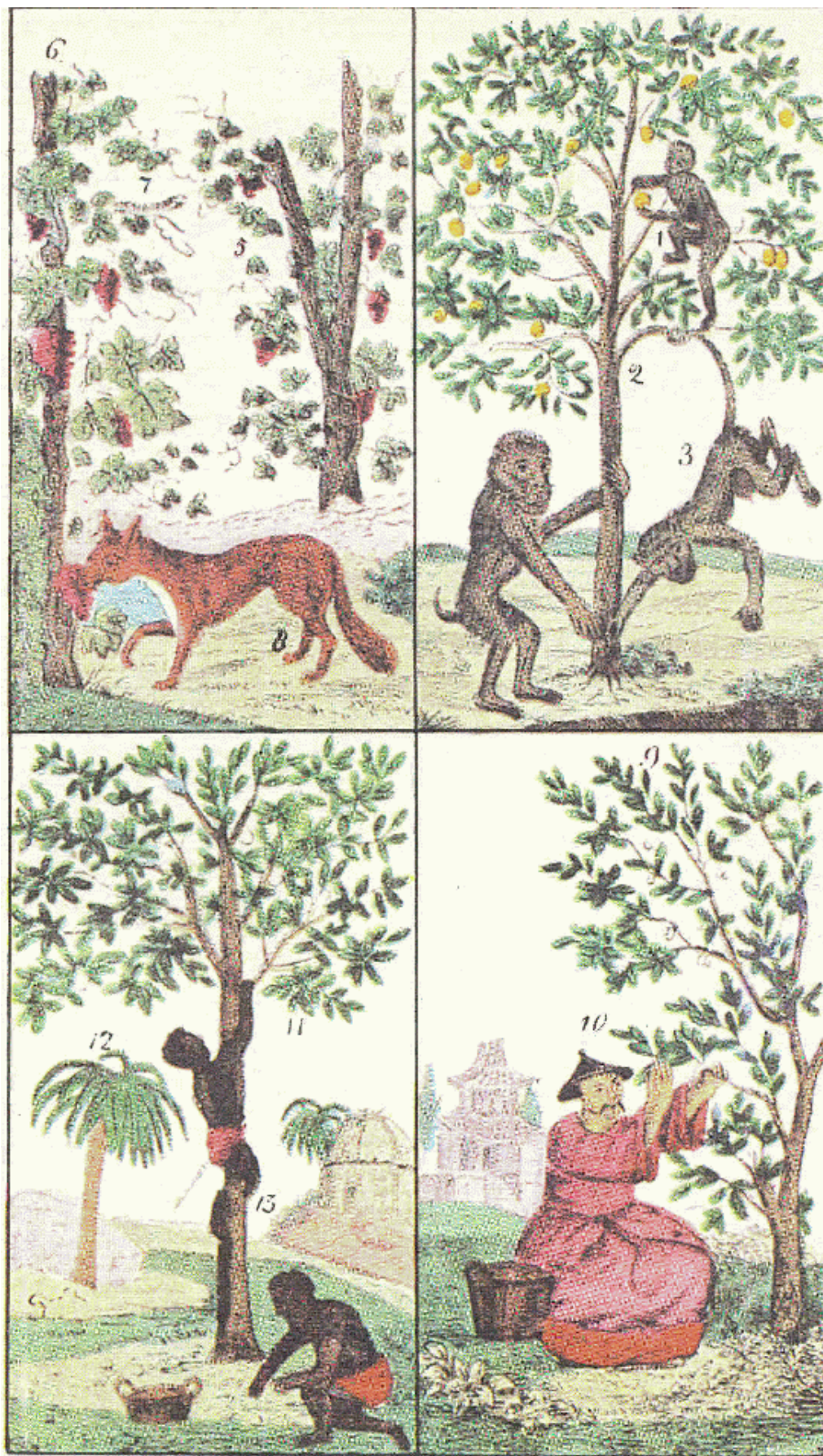
IV. Jankó János kőrajza. Könyvészet 608. sz.

V. Lehnhardt Sámuel rézkarca. Der Neue Jugendführer c. könyv címlapja.
Pest: Müller 1820. Könyvészet 250. sz.

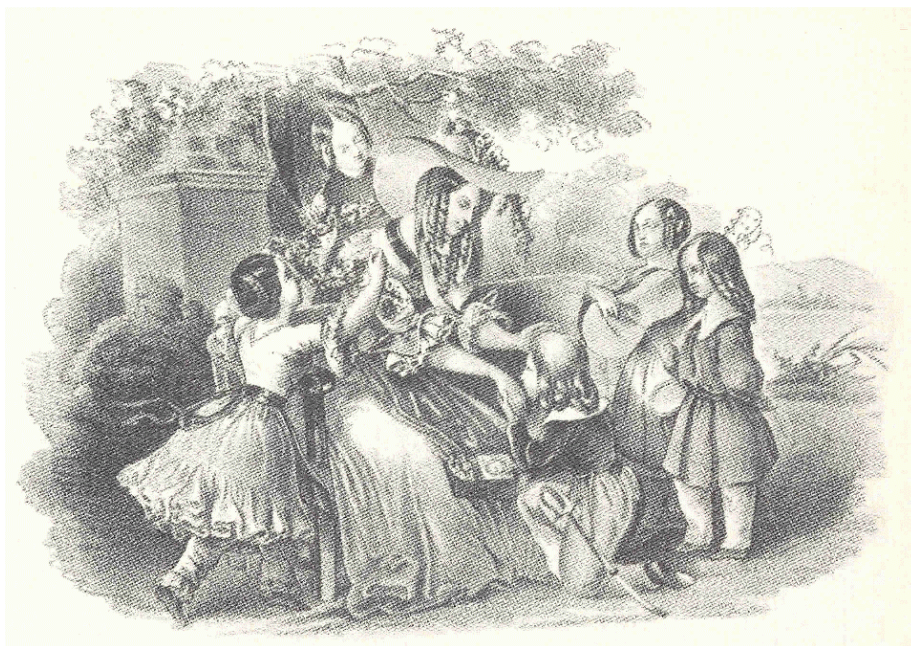

VI. Mangold C. rézkarca Raff Gy. K. Természethistóriájából.
Kassa: Werfer 1837. Könyvészet 384. sz.

**VII. Tyroler József rézkarca Foa Párisi kis Robinzon c. könyvéből.
Pest: Emich 1851. Könyvészet 125. sz.**

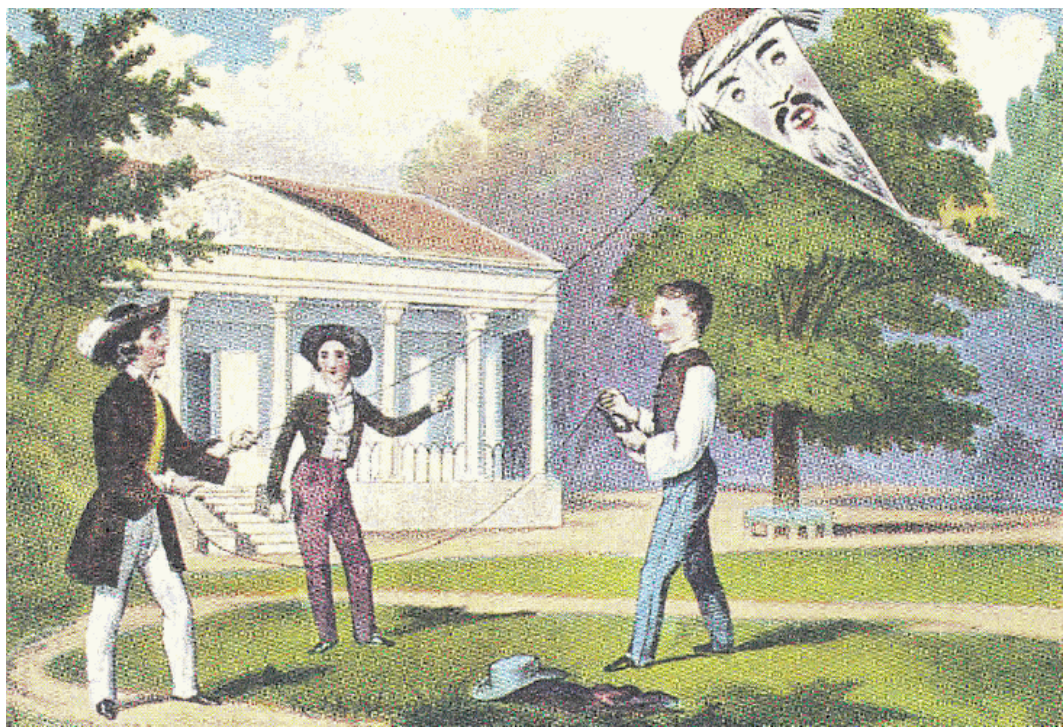

**VIII. Barabás Miklós (?) kőrajza Glatz Jakab Gyermekevilág c. könyvéből.
Pest: Heckenast 1840. Könyvészet 147. sz.**

**IX. Ney Ferenc Ibolykák c. könyvéből.
Pest: Heckenast 1843. Könyvészet 341. sz.**

**X. Barabás Miklós rézkarca Döbrentey Gábor Kis Gyula könyvéből.
Pest: Kilián 1845. Könyvészet 91. sz.**

**XI. Balogh Imre Olvasókönyvéből.
Pozsony: Landerer 1833. Könyvészet 17. sz.**

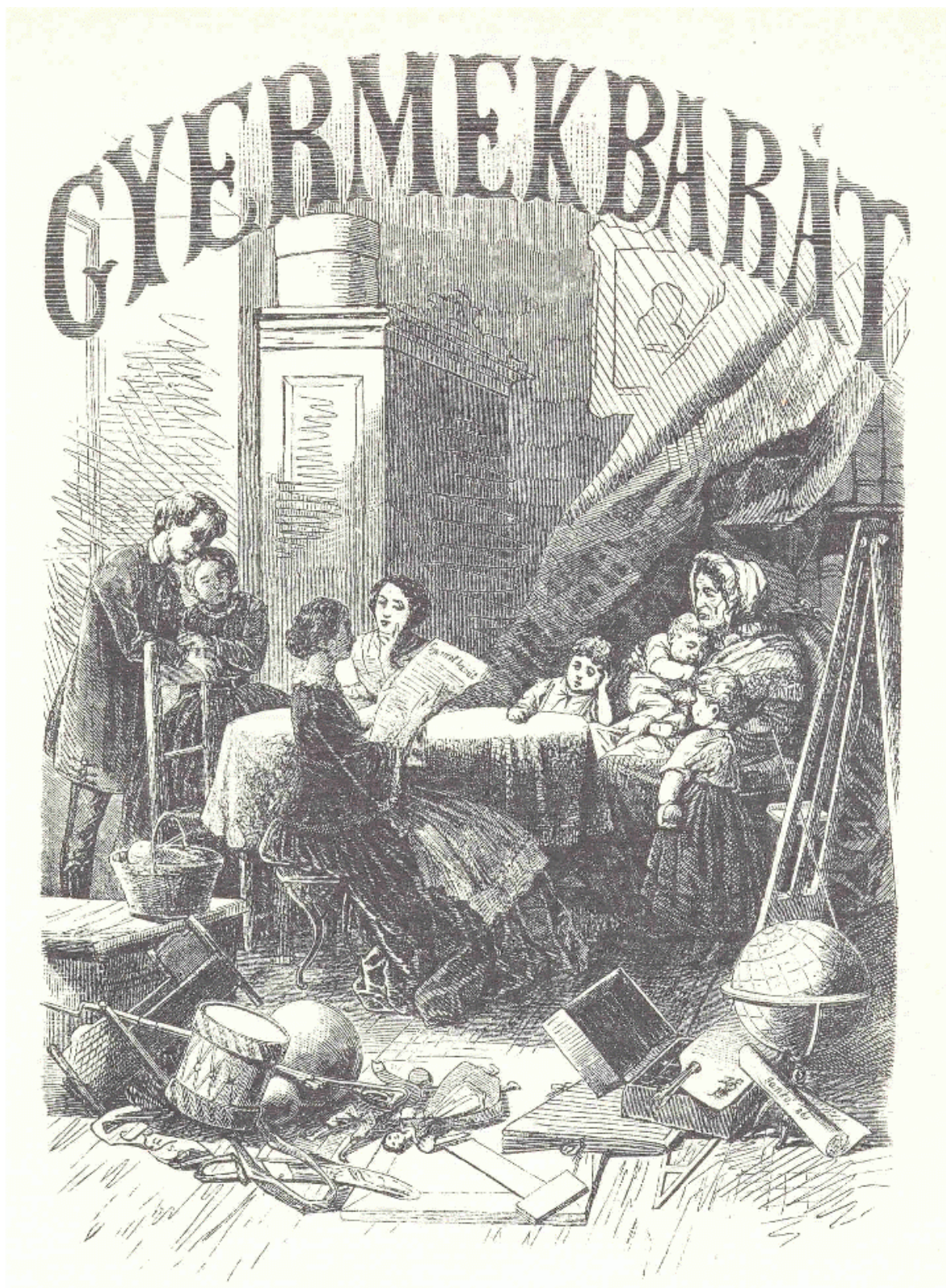
XII. Barabás Miklós acélmetszete. Bezerédy Amália Földesi estvék c. könyvének címlapja.
Pest: Heckenast 1840. Könyvészet 43. sz.

XIII. Májer István Szívmevelő beszélgetések c. könyvének címképe.
Pest: Heckenast 1855. Könyvészet 317. sz.

XIV. Jankó János fametszete. Könyvészet 642. sz.